STRIPSCHRIFT

VERSCHIJNT
MAANDELIJKS
NUMMER 93
SEPTEMBER 1976
PRIJS F 2,95

POGO
PAULUS
HOCUS PAS

STRIPSCHRIFT

september 1976 nummer 93

uitgegeven door Thespa Uitgeverij, Koninginneweg 164, Amsterdam, tel. 020-79 13 19 voor **Het Stripschap**.
Nederlands Centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij KB 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Redactieadres: Stripschrift, Postbus 9494, Amsterdam
Redactie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Rob van Eijck, Wim van Helden, Martin Wassington.
Nieuwsredactie: Kees de Bree, Martin Wassington, postbus 9494, Amsterdam.
020/17 13 32 – 18 34 88.
Vaste medewerkers: Domien ten Berge, Har Brok, Reinolt Duerings, Evert Geradts, Nico Noordermeer, Guus Ong.

Vormgeving: Hans van Leeuwen

Stripschrift is verkrijgbaar: via een abonnement (jan t/m dec.) à **f 28,50** giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap à f 35,–; giro no. 15 13 000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap te Amsterdam; in de losse verkoop à **f 2,95**. Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van **f 25,50** voor een kalenderjaar. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!

Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOKOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

1. ISABELLE
   – en het Monster
   TARDI
   Uitgeverij Casterman

2. ISABELLE
   De Demon van de Eiffeltoren
   TARDI
   Uitgeverij Casterman

3. SUSKE EN WISKE (1)
   De bokkige Bombardon
   VANDERSTEENSTUDIO'S
   Standaard Uitgeverij

4. DE KOENE RIDDER
   Aïcha de Woestijnroos
   CRAENHALS
   Uitgeverij Casterman

5. DE GENERAAL
   Alle Macht aan –
   DESMET
   Uitgeverij Oberon B.V.

6. DONALD DUCK
   – als Cowboy e.a.
   WALT DISNEY PROD.
   Uitgeverij Oberon B.V.

STRIPTOPTIEN

7. BOB MORANE
   Vallei der Angsten
   FORTON-VERNES
   Dargaud/Oberon B.V.

8. BLUEBERRY (2)
   Fort Navajo
   GIRAUD-CHARLIER
   Uitgeverij Oberon B.V.

9. DE BLAUWBLOEZEN (6)
   De Hoogvliegers van de Cavalerie
   LAMBIL-CAUVIN
   Uitgeverij Dupuis

10. TIMOER (10)
    De Stam van de rode Man
    SIRIUS
    Uitgeverij Nooit Gedacht

De nrs. 1 en 2 van deze toptienlijst werden in gelijke aantallen verkocht. De gezamenlijke inkoop van wat oudere Semic-uitgaven (Morane, Tanguy, BlueBerry e.a.) - die tegen de gereduceerde prijs van f 2,95 door de antikwariaten werden aangeboden, had vooral bij Plaatjes-Boekjes een ruime afzet van juist deze albums tot gevolg. Het tussen (haakjes) vermelde getal geeft de notering op de vorige Toptienlijst aan. Gegevens voor deze Toptien werden verstrekt door Athenaeum Nieuwscentrum, De Blauwe Lotus, De Bijenkorf, Drukwerk, De Jacobijn, Lambiek, De Leeswinkel, Nero, Old Comic House, Plaatjes-Boekjes, Richard, Sjors, Wammes, Wammes Waggel en Wout.

MWMGW

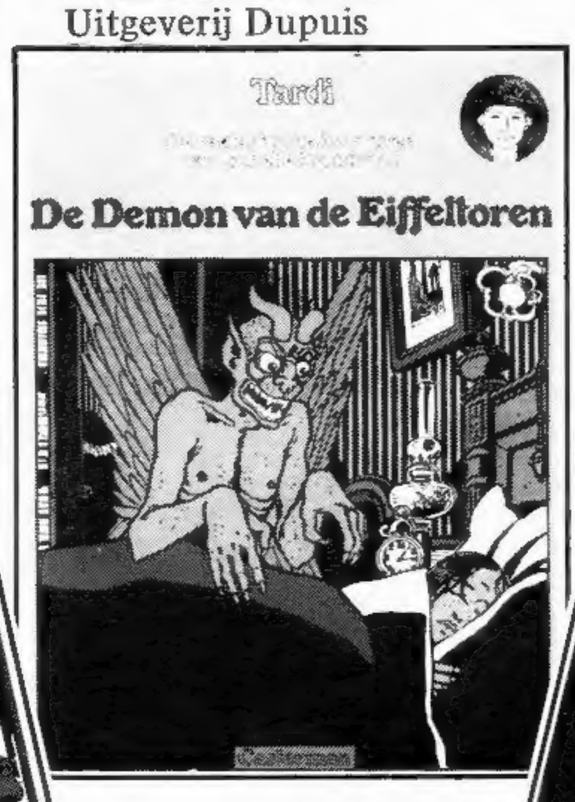

AMBOUD

STRIPTOPTIEN	2
POGO	3
WALT KELLY	5
POGO STRIP	6
UITSLAG ENQUETE	10
HOE HET PAULUS VERDER VERGING	11
MAGISTER HOCUS P. PAS – Gerard Peet	15
HET STRIPSCHAP	18
DE STRIPKUNST VAN MARTEN TOONDER – Jan Gerhard Toonder	20
ONG-GEZIEN	23
BOEKBESPREKINGEN	25
IN DE ZOEKER	26
NIEUWS	28
PROFESSOR PI	32
SIMPELMAN	32

SUMMARY

After a long interval we resume in this issue the reprint of Pogo strips. They are accompanied by an article on Pogo by Walt Kelly Other subjects are a review of the career of Paulus the woodgnome, some remarks on the stripcharacter Hocus Pas and comments on a recently published book about Marten Toonder.

SOMMAIRE

Dans ce numéro vous trouverez le début d'une serie de bandes de Pogo, avec un article sur Walt Kelly. Il y a aussi un article sur la carrière de Paulus le gnôme des forêts, quelques mots sur le personnage Hocus Pas et un supplément sur le livre récent 'Stripkunst van Marten Toonder'.

POGO

door A. den Dooier

Toen in 1973 in de verenigde staten een wat dikke, gebrilde, gemoedelijk ogende man op de leeftijd van 60 jaar overleed beseften maar weinig Europese stripliefhebbers dat hún wereld één van haar grootste humoristen en daarmee één van haar grootste humoristische strips verloor.
Die man heette Walt Kelly, zijn strip heette Pogo.
Hoewel Pogo wereldberoemd is, is hij bij het Nederlandse strippubliek vrijwel onbekend. Zeker, veel stripliefhebbers hebben wel één of meerdere deeltjes van de Amerikaanse Pogo-pockets in hun bezit, maar met lezen zijn ze meestal nooit verder gekomen dan pagina drie. En van die drie pagina's werd dan nauwelijks de helft begrepen.
Vreemd is dat niet.
Pogo heeft een eigen taaltje, dat niet altijd aan de wetten en eisen van de Engelse grammatica beantwoord. Veel wordt fonetisch weergegeven en bestaande woorden worden vaak omgevormd tot nieuwe. Zelfs voor een Amerikaan is niet alles even makkelijk te volgen, laat staan voor een Nederlander. Bovendien wordt er in Pogo, vergeleken met andere strips buitengewoon veel tekst gebruikt.
Hoe functioneel ook, voor de doorsnee striplezer is die hoeveelheid tekst een onoverkomelijk bezwaar. Pogo valt in de klasse high-brow strips. Zijn grootste populariteit verwierf hij onder studenten.
De Nederlandse, in Pogo geïnteresseerde, lezer, staat voor een op het oog onaantrekkelijk karwei. Hij moet in het begin over geduld en doorzettingsvermogen beschikken en hij moet niet geheel onbekend zijn met Amerikaans 'slang'. Voldoet de aspirant Pogo-lezer aan deze voorwaarden dan is het ook voor hem mogelijk binnen niet al te lange tijd Pogo in de 'eigen', aan het Engels ontleende taal te lezen. Natuurlijk is het wel noodzaak, dat hij vermaakt wordt door wat hij leest, anders geeft zelfs de meest hardnekkige lezer de pijp aan Maarten. En ook wat dat vermaak betreft ligt de zaak problematisch. Want, wat is het geval?

Werk van Kelly voor de Disney Studio's (Knabbel en Babbel).

Begin zestiger jaren puilden de Amsterdamse inloopzaken uit van de Pogo's. Dit duurde misschien twee jaar, daarna werd het onmogelijk nog één Pogo boekje te verkrijgen, want bij gebrek aan interesse en daaruit voortvloeiend gebrek aan winst werden ze niet meer geïmporteerd. Totdat, op het hoogtepunt van de striphausse, begin zeventiger jaren ongeveer, er plotseling weer Pogo-bundeltjes verkrijgbaar waren. Edoch, dat waren niet de boekjes uit de beginjaren zestig, de allereerste Pogo-pockets dus. Neen, dit waren de Pogo's uit de jaren zeventig en dat is een essentieel verschil. Wie in 1970 zijn eerste Pogoboekje opensloeg en begon te lezen werd onmiddellijk geconfronteerd met een zeer geëngageerde Kelly. Pogo's boordevol Amerikaanse politiek en dat houdt niet altijd in: wereldpolitiek. Voor een niet volledig op de hoogte zijnde Amerikaan is waarschijnlijk minstens de helft onbegrijpelijk of domweg saai, omdat Kelly in zijn latere jaren de humor min of meer ondergeschikt maakte aan zijn engagement. En dat alles in weliswaar schitterend getekende, maar statische plaatjes met overvolle balloons in het al bovenbeschreven taaltje.
Voor de beginnende Hollander om moedeloos van te worden.
Dus wat gebeurde er?
De boekjes gingen ongelezen de kast in en menig stripliefhebber vroeg zich in stilte af waaraan dat Pogo-stripje nog toch in vredesnaam die bijna legendarische faam te danken had.
Welnu, in tegenstelling tot wat velen denken is die faam niet in de allereerste plaats te danken aan Kelly's politiek engagement. Natuurlijk, Kelly is altijd min of meer betrokken geweest bij wat er om hem heen gebeurde en al heel vroeg verwerkte hij die betrokkenheid briljant in zijn verhalen. Maar in zijn beginperiode was dat engagement ondergeschikt aan zijn uniek gevoel voor humor. Een gevoel voor humor dat een combinatie was van de milde speelsheid van A.A. Milne en de verrassende absurditeit van Lewis Carroll.
Wie die Walt Kelly begint te lezen en even door de moeilijkheden van het taalgebruik heen bijt, merkt al snel, dat hij toegang gekregen heeft tot een verrukkelijke wereld, die in de stripliteratuur zijn gelijke niet heeft.
Die wereld is een zeer ludieke, gevuld met louter spelende die-

Over de auteur, door Albert

ren. Een ongevaarlijk en soms dolkomisch gekkenhuis, waarin niemand een spelbreker is en iedereen de hem of haar toegewezen waanzinnige rol ernstig en nauwgezet speelt.
Zelfs Pogo, de hoofdfiguur, die toch wel degelijk weet, dat alles wat er om hem heen gebeurt, irreëele nonsens is, zwijgt daarover en wendt zich soms van het gebeuren af om wat te gaan vissen tot zijn vrienden min of meer uitgedold zijn. Een verrader van zijn wereld is Pogo nooit. Hij is mild, begrijpend, afstandelijk en zelden geërgerd.
Dat begrijpende deelt hij met zijn enige normale vriend (maar wat is normaal in onze wereld, laat staan in die van Kelly), het stekelvarken Porkypine. Ook hij weet, dat hij leven en omgeving deelt met gekken, maar hij is absoluut niet mild en bijna altijd geërgerd. Voeg daarbij een sombere natuur, een minderwaardigheidscomplex en een paranoïd gevoel van 'niet geliefd' zijn, en het zal duidelijk zijn, dat dit stekelvarkentje niet de meest charmante bewoner van de Kellywereld is. Maar zoals van bijna alle dieren van Kelly, is het bij nadere kennismaking onmogelijk niet van hem te houden.
Wie zijn die andere dieren, de één nog dwazer dan de andere, die de Okeefenokeemoerassen, 'deep down in Georgia' bevolken? Daar is allereerst Albert Alligator, Pogo's boezemvriend, meerdere malen beschuldigd van kannibalisme, ten onrechte natuurlijk, als je het eten van een gebraden kippetje in een dierenstrip tenminste géén kannibalisme vindt.
Dan hebben we Churchy LaFemme, de schildpad, die bovenbeschreven kannibalisme ten hemel schreiend vindt, maar wel besmuikt vraagt of er misschien iets overgebleven is.
Howland Owl, de uil en tevens de stomste, meest zelfingenomen wetenschapper ooit gezien in stripland. Vooral in samenspraken met zijn vriend Churchy stijgt hij tot ongekende absurdistische hoogten.
En dan is daar ook Beauregard, de hond, immer tot tranen geroerd, als zijn lijflied over de trouwe hond, 'Ol'Dog Tray' ten gehore gebracht wordt en die hopeloos verliefd is op zijn favoriete stripfiguur Li'l Orphan Lulu.
Barnstable Bear, een beer dus, die graag schrijft, maar dat wel moet laten voorlezen, want de kunst van het lezen is hij helaas niet machtig.
Seminole Sam, een vos en een subtiele oplichter, zoals alle vossen sinds Reinaerd.
Mam'zelle Hepzibah, het niet stinkende stinkdiertje van grote schoonheid met een Franse tongval.
En de schitterende P.T. Bridgeport, eveneens een beer en kermisexploitant, die uitsluitend spreekt in affiches en die genoemd is naar de stad Bridgeport, waar Kelly zijn jeugd doorbracht en die honderd jaar geleden een belangrijk centrum van circusartiesten was.
Tammany Tiger, tijger van zijn vak en medewerker var P.T. Bridgeport. Deacon Mushrat, de hypocriete

Pogo omstreeks 1943.

religieus Ol'Mole, de mol: een notoire fascist en Klu-Klux-Klan aanhanger.
Wildcat Wiley, een werkelijk kwalijke kat, vaak in gezelschap van zijn vriend Sarcophagus MacAbre, een vale gier, wiens teksten immers omlijnd zijn door dikke, zwarte rouwranden.
Deze allemaal en nog vele anderen, waaronder niet in de laatste plaats Miss Sis Boombah, sportvrouw en fervent feministe, kortom: een heel Okeefenokeemoeras vol heerlijke dieren.
Aangezien het vrijwel onmogelijk is de oude, eerste Pogopockets nog te pakken te krijgen en het voor een betere appreciatie van Pogo noodzakelijk is juist met de lezing daarvan te beginnen, heeft Stripschrift het idee gehad in de komende maanden wat van dat vroegere Pogowerk te gaan afdrukken. En om te voorkomen, dat ook deze pagina's weer ongelezen blijven, is besloten de zaak te vertalen. Een moeilijke maar niet onmogelijke opgave. Natuurlijk blijft lezen in de oorspronkelijke taal het beste maar we zijn van mening, dat men beter iets voor drie-kwart kan genieten dan helemaal niet.
De in dit nummer afgedrukte Pogo-pagina's zijn voor het eerst verschenen op de zondagmiddagpagina's van Amerikaanse kranten omstreeks 1957.
Het zijn one-shots, d.w.z. éénpagina grappen.
Ze zijn gekozen als introductie tot de wereld van Walt Kelly, omdat deze zondagspagina's Kelly laten zien op zijn meest ontspannen wijze, losjes freewheelend zoals dat hoort op een luie zondag, maar superieur in zijn bizarre, verrassende humor.
Hopelijk geniet u er evenveel van als wij.

'the Pogo Stepmother Goose', illustratie uit 'Alice in Wonderland'.

Een Duck-voorkant van Kelly.

Howland Owl, het tegenovergestelde van Einstein.

MY, BUT YOU LITTLE WATER BEAGLES HAS THE FUN --- SO YOUR NAME IS ADAMS?
YEP WE IS THE ADAM BUG FAM'LY.
HA ..... ATOMS!
NUCL PHYSIC
3-15
POGO, IS YOU KNOW THEY IS MILLIONS IN MAKIN' ATOM BOMBS?
ADAM BOMBS? WHAT DOES THEY DO?
Copr., 1950, Post-Hall Syndicate, Inc.
WHY SON, ANY CIVILIZED CRITTUR KNOWS WHAT BOMBS DO...
MEBBE I ISN'T AS CIVILIZED AS SOME-- WHAT DOES BOMBS DO?
NUCLEAR
WALT KELLY
BANG!
THAT'S WHAT THEY DO.
YOWP!

Walt Kelly

Walter Crawford Kelly, de maker van Pogo werd geboren in 1913 in Philadelphia (Verenigde Staten).
Het gezin Kelly verhuisde al snel naar de stad Bridgeport in Connecticut waar Walt zijn jeugd doorbracht.
De eerste tekenlessen kreeg hij van zijn vader, een decorschilder. Op de middelbare school leverde hij als tekenaar bijdragen aan de schoolkrant. Tekenen bleef hij ook daarna, toen hij ging werken voor een échte krant, de Bridgeport post. Hij deed er echter ook veel journalistiek werk hetgeen zijn scenario's ten goede kwam. Toen de Bridgeport Post na ongeveer een jaar weer opgeheven werd trok Walt Kelly naar Californië, waar hij ging werken in de studio's van die andere Walt, Disney wel te verstaan.
Na zes jaar (in 1941) hield hij ook dit voor gezien en hij keerde terug naar de Oostkust van de States. Hij ging zich nu bezig houden met schrijven en tekenen van kinderboeken en comic-magazines. In één van die series, waarin de bij ons onbekende Bumbazine de hoofdrol speelde, verscheen voor het eerst een opossum met de naam Pogo.
In 1948 promoveerde deze opossum tot hoofdfiguur in de naar hem genoemde dagstrip 'Pogo'. Spoedig daarna bereikte hij ook de zondagspagina, het comic-boek en het comic-magazine; kortom de strip was een overweldigend succes. In 1950, toen de strip twee jaar oud was, verscheen hij alleen in de Verenigde Staten al in 205 dagbladen, met bij elkaar een lezersbestand van zo'n 26 miljoen man.
Vijfentwintig jaar lang, tot de dood van Kelly in 1973, behoorde Pogo tot de absolute top op stripgebied.
Toen Kelly stierf, stierf ook Pogo. Beiden veel en veel te jong.

AAARGH! YOU LIL VARMINT --- YOU IS CHEWED UP MY HAT!
Desist! Pursue not this poor unfortunate youth --- Oh, spare the rod!
BUT LOOK AT MY HAT -- DEACON MUSHRAT!
Have Charity, my friend --- Temper your wrath with Kindness --- Oh, I say, your hat is as naught compared to --
Copr. 1950 Post-Hall Syndicate, Inc.
5-29

Deacon Mushrat, de religieuze hypocriet.

IT'S ABOUT TIME JUSTICE WAS DID --- IF SOMEBUDDY ATE THAT PUP DOG, SOMEBODY GOTTA PAY! THE GUILTY SHOULD BE PUNISHED! --- DAG BLAG IT! STOP DRAGGIN' YO TAIL, POGO --
LET THE BLAME FALL WHERE SHE MAY, ALBERT?
OOOMPH!
THE LIBERTY BELLE
WAR BONDS
6-19
WHERE-EVER SHE MAY! I IS FIRM! WHO DOES THE UNVESTIGATORS SUSPECK? WHERE DO THE FINGER-BONE POINT? WHO'S THE ONE? IT MATTER NOT --- BUT WHO?
WELL, HE'S IN THIS BOAT.

Albert Alligator, weer eens beschuldigd van kannibalisme.

YAARGHROWF! WHAT'S WRONG WITH BEIN' FROM RHODE ISLAND?
It's my favorite state --- I Love Islands! love 'em love 'em love 'em
COPR 1953 WALT KELLY
YOU'RE CUTE.

Miss Sis Boombah, feministe

SHOOOSH! WITNESS, WAS THE POOR LIL' PUP DOG FOND OF THE WATER?
MAN, HE JUS' LOVED THE WATER.
HE WAS JUST LIKE A FISH, WOULD YOU SAY, WITNESS?
JUS' LIKE A FISH!
AHA!
HEY, WILEY CATT --- COME ON AN' HAVE SOME CAKE.
FAW! I GIT ALL DRESSED UP... WALK TEN MILES CARRYIN MA'S CLOSLINE AN NOBODY'S GUILTY --- WHAT KIND TRIAL YOU CALLS THAT?

Wildcat Wiley

Seminole Sam, de slimme vos

Sarcophages Macabre

SARCOPHAGUS MACABRE! THE NATURAL BORN BUZZARD!
It is with deep sorrow that I inform you both that One amongst you is getting a-way --- Condolences and best wishes for an early recovery
COPR 1953 WALT KELLY

AN INTELLIGENT and INTELLECTUAL Youth SUCH AS You ☆☆☆ Must meet the Matchless Master of the Magical and MYSTERIOUS, The PENULTIMATE P.T. BRIDGEPORT !!

P.T.Bridgeport

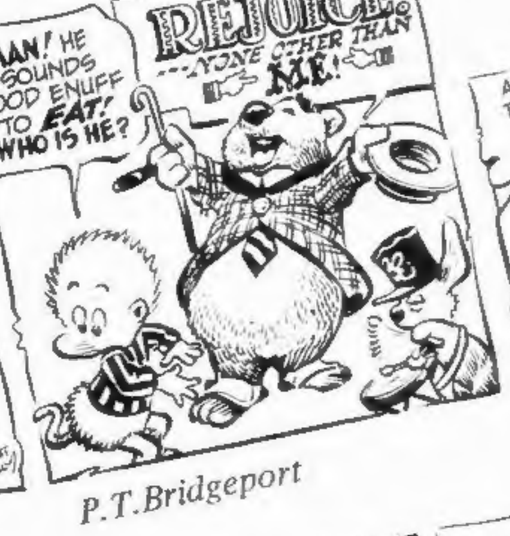

AH! JE SUIS ENCHANTE! THEES TIME, HERE EES TWO OF YOU PORKYPINIES, NO?
(SCUSE MY FRENCH, POGO --- WEE, MADAM-AN'-ZELLE, I EES BRANG TODAY ZE FRAN'!

Mam'zelle Hepzibah

A THING OF STERLING IMPORT LIKE: Old Dog Tray's ever faithful --- Grief cannot drive him a-way --- He is gentle -- He is kind- You'll never, never find -
GULP

Beauregard

POGO, THIS IS MR. TAMMANANY, A NATURAL BORN TIGER BY TRADE AN' HE WORKS FOR OUR CIRCUS --
GOSH, WHERE'D HE COME FROM?
7-13
Copr. 1951, Post-Hall Syndicate, Inc.

Tammany, tijger van beroep

Ol'Mole

ALS TWEE BOLLEBOZEN ALS WIJ MET HUN HOOFD GAAN WERKEN GEVEN ZE NIET DAT OM EEN BEETJE WATER...
DAT IS EEN BEHOORLIJK NAT KNIPJE, PROFESSOR.

WAT IS JE GEWELDIGE IDEE, COLLEGA GELEERDE?
ZIE JE AL DAT WATER HIER NUTTELOOS LIGGEN? WAARTOE DIENT HET? ALLES WAT 'T DOET IS NAT ZIJN... WE MOETEN HET AAN HET WERK ZETTEN ... WATER HEEFT EVEN-VEEL RECHT OP ARBEID ALS IEDEREEN.
1-20
THE HALL SYNDICATE, INC.

KUNNEN WE TOCH NIET ERGENS ANDERS PRATEN? WAAROM STAAN WE EIGENLIJK IN 'T WATER?
IK BEN GRAAG DICHT BIJ MIJN ONDERWERP... BOVENDIEN HOEFT DE ARTIST (HI HI HI) NU GEEN VOETEN TE TEKENEN.

ZO MAKKELIJK KOMT-IE DAAR NIET VANAF! ASJEBLIEFT! HIER ZIJN DE. MIJNE.
ALS JE EEN EMMER WATER UIT EEN SLOOT HAALT, ZIE JE DAN EEN GAT...? NEE!
ZWOW

WAT WIJ DUS GAAN DOEN IS HUIZEN BOUWEN VAN WATER... ALS JE DAN EEN GAT IN JE DAK KRIJGT LOOPT DAT DIREKT VOL MET WATER EN DAT BESPAART JE EEN NAT PAK ALS HET REGENT... WAT IS DAT VOOR EEN STOMME UITDRUKKING OP JE GE-ZICHT?!
ZWOW
© 1957 WALT KELLY

VERTALING : DICK MATENA

POGO
BEER ZIT TE SCHRIJVEN MAAR LEZEN KAN-IE NIET.
DAN HOREN WE BIJ ELKAAR.
IK KAN LEZEN MAAR NIET SCHRIJVEN.
NOEM JE DAT LEZEN? JE HOUDT HET BOEK ONDERSTE BOVEN.
ABC

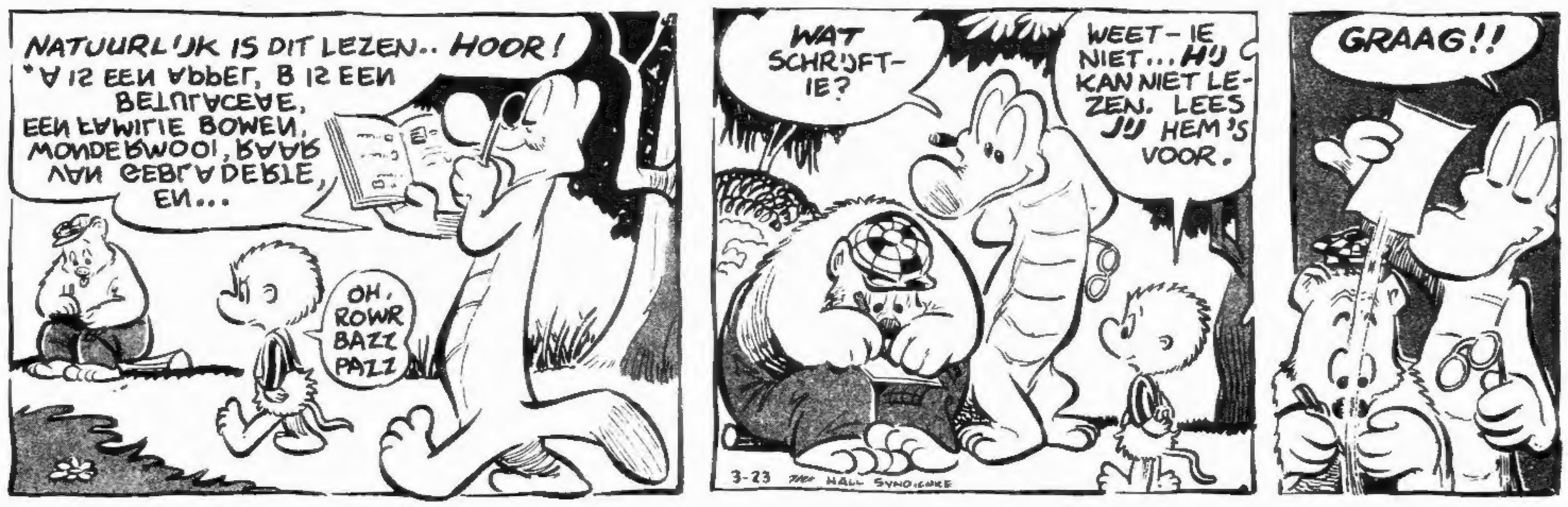
NATUURLIJK IS DIT LEZEN.. HOOR!
"A IS EEN APPEL, B IS EEN BEENDERWOOL, MONDEBWOOI, BAAS VAN GEBRADERDE, EN...
OH, ROWR BAZZ PAZZ
WAT SCHRIJFT-IE?
WEET-IE NIET... HIJ KAN NIET LEZEN. LEES JIJ HEM'S VOOR.
3-23 THE HALL SYNDICATE
GRAAG!!

HIER STAAT: "GEHEEL HELDER VAN GEEST, (HAHA) VERMAAK IK HIERBIJ AAN ALBERT ALLIGATOR MIJN MODERNE FIETS MET TOEBEHOREN: TOETER, BEL, STOFBRIL, SPELD VAN DE FIETSCLUB, KOMPAS, MANDOLINE EN BROODTROMMEL.
NEE! DAT HEB IK NIET GESCHREVEN!
EEN CONTRACT IS EEN CONTRACT!
OH, ASJEBLIEFT! ONTNEEM MIJ MIJN FIETS EN JE ONTSTEELT MIJ MIJN FAMILIEFORTUIN! MIJN ZOONTJE KAN DAN NIMMER MEER LEVERWORSTBEZORGER WORDEN; MIJN VROUW KAN NIET LANGER KOLEN VERVOEREN; NOOIT MEER ZAL MOEDER SPEEDY HETEN IN INDIANAPOLIS; ZUS ZAL WEER TE VOET KADETTEN MOETEN VENTEN.
HI HI

WETTEN ZIJN WETTEN... HEE, JOCH, LAAT DAT!
IK ZAL JE SLAAF ZIJN, IK ZAL KOKEN! WASSEN! JE HAAR KNIPPEN!
HOEPEL OP! GA TERUG NAAR JE ZANGCLUB!
HIER STAAT NIET WAT JIJ ZEI!
HIER STAAT: IK BEN GEBOREN UIT ZONNEGLOREN EN... HM.. NIET GEK.
WIE DAT SCHREEF IS NOG NIET GOED GENOEG VOOR HET DAMES HOCKEY TEAM.
INEENS SCHIET ME IETS TE BINNEN: IK HEB GEEN FIETS!
© 1958 WALT KELLY

POGO
VERDRAAID! IK NOK AF... NIEMAND IS OOIT ERGENS ZO ONGEWENST GEWEEST.
THE HON. BREWSTER B.
IEDEREEN PROBEER IK TE HELPEN! IK INSTALLEER MEZELF ALS 1STE KLAS DROOMUITLEGGER EN WAT KRIJG IK?

STANK VOOR DANK!
THE BIG BREWSTER
MAAR TOEVALLIG KRIJG IK VAN DIT MOERAS DE BALEN!
BALEN? WAT VOOR BALEN, KOOPMAN?
OL' BRUISE
8-17

BALEN BALEN BALEN! BALEN!
KOOP-MAN..
WAARDELOOS ZIJN JULLIE! NOG WAARDELOZER DAN ROTTE VIS!
VIS! HA! GEEF ME DAAR MAAR EEN PAAR POND VAN.
S.S.B.B.
BALEN! ROTTE VIS!
DA'S NOG 'S EEN KOOPMAN, ZUS.
NOU ZEG..
BRUCE BOY

KOPPEN ZUL-LEN ER ROL-LEN!
HEEFT-IE ROL-MOPS?
WAAR DAN?
B.B.
DE ARME MAN IS GEK. HIJ HEEFT HELEMAAL NIKS TE KOOP.
BA-KLOK!!
JAM-MER.
NOG GEEN GARNAALTJE VERKOOPT-IE.
WEET IK! MAAR BA-LEN DAT IE HAD... TJONGE!
© 1958 WALT KELLY
OL' BREWS

POGO
BEER BEGINT ZIJN EIGEN STRIP.. "LI'L ORPHAN ABNER" HEET-IE.
EN WIJ MOGEN NIET OVER DIE LIJN.. ALLES DAAR-ACHTER HOORT BIJ ZIJN STRIP.

HET VERHAAL DAT IK GESCHREVEN HEB VOOR MIJN NIEUWE STRIP ZIET ER NIET GEK UIT... KON IK MAAR LEZEN, HET MOET FASCINEREND ZIJN..

HEE! WEES EENS AARDIG EN HELP EEN HAND-JE.. LEES EENS VOOR WAT IK GESCHREVEN HEB WANT IK KAN NIET LEZEN. DAN KAN MIJN STRIP "LIL ORPHAN ABNER" VAN START.
6-21
THE HALL SYNDICATE INC

GRAAG TOT JE DIENST... JIJ MOET ALLE ROLLEN SPE-LEN WANT VOORLOPIG BEN JE REGISSEUR, SCHRIJ-VER EN PRODUCER
START!

"EEN GROTE CRISIS BE-HEERST DE STAD CATBAIT, DE EERSTE BURGER, DE KNAPPE EN ONSTUIMIGE "LI'L ORPHAN ABNER" LIGT TE BED MET EEN KATER."
OOG

"PLOTSELING KLIMT DE STADSBULLEBAK DOOR HET RAAM MET EEN MES TUSSEN ZIJN TANDEN... 'HOI, BULLEBAK' ZEGT LI'L ORPHAN ABNER, 'ER ZIT 'N MES TUSSEN JE TANDEN.'
HEH! HEH!

"WEET IK' ZEGT BULLEBAK 'JIJ HEBT MIJN KATER GESTOLEN! HOE HEB JE DAT GEDAAN? 'STOP,' KRIJT LI'L ORPHAN ABNER, ZICHZELF VERMOM-MEND ALS MEISJE, 'SLA JIJ 'N VROUW MET 'N KIND?"
1959 WALT KELLY

"NEE,' ZEGT BULLEBAK, 'MET EEN KLINKER!' DAARDOOR STORT HET HUIS IN EN IEDEREEN LIGT DOOD EN BEGRAVEN ONDER HET PUIN. Einde"
?

WAT? ALS IEDEREEN DOOD IS, IS MIJN STRIP UIT! DIT IS HET LAAT-STE VERHAAL DAT IK JOU LAAT VOORLEZEN!
JAM-MER.. IN DE KNOP GEBRO-KEN.
SST, JIJ BENT DOOD

UITSLAG ENQUÊTE meer strips, meer illustraties

Wie had er gedacht dat de lezers van Stripschrift de ongeschonden staat van hun tijdschrift zo op prijs stellen!
Ruim een derde van de inzenders van de enquête in het februarinummer nam de moeite een fotokopie te maken of de vragen op een apart vel over te schrijven. We zullen voortaan dan ook ons best doen de opiniepeiling op een los vel af te drukken.

Leeftijd
Bij de inzenders vormen de 20-jarigen de grootste groep. De meeste lezers zitten tussen de 17 en 27 jaar, of tussen 29 en 33 jaar. De jongste was 14 jaar (3 keer), de oudste 48 (1 keer).

Belangrijkste
Vrij unaniem werd de nieuwsrubriek als belangrijkste onderdeel van Stripschrift gezien. Op de tweede plaats komen de artikelen en op een gedeelde derde en vierde plaats de interviews en herdrukken. Daarna volgen de (ruil)advertenties, terwijl ook de bestuurspagina een paar keer speciaal genoemd wordt.
Ongeveer 20% van de inzenders vindt de artikelen te oppervlakkig. Ook 20% vindt ze juist te diepgravend. Gelukkig is de meerderheid over het algemeen wel tevreden met de diepgang. Méér artikelen wordt door ruim 17% van de lezers gevraagd. 48% vindt de verhouding artikelen/strips juist heel goed, 35% wil graag wat meer strips. Wat betreft de verhouding illustraties/tekst op de bladzijden: Een klein aantal lezers (4%) wil graag meer tekst in Stripschrift. 33% wil meer illustraties, de rest is tevreden.

Wat wilt u veranderd zien?
Hierop kwamen de meest onverwachte en tegenstrijdige antwoorden binnen. Een erg ware opmerking was: 'Stripschrift verandert al voortdurend! ' Verder lazen we:
Liever in kleur (wie wil dat niet, red.)
Drie kolommen in plaats van vier;
Minder nodeloze en oninteressante bladvulling als 'in de zoeker';
In de zoeker is schitterend;
Plaatjes niet meer scheef (een gruwel);
Lay-out serieuzer;
Speelsere lay-out, levendiger;
Graag Aloha-achtige vormgeving;
Antieke Nederlanders interesseren me niet;
Meer aandacht voor ancestrale strips;
enz. enz.

Nederlandse striptekenaars en -schrijvers
Net als in de vorige peilingen werd Marten Toonder het meest genoemd als favoriete stripmaker (55 stemmen op 112 inzenders).
Een goede tweede is Hans G.Kresse met 51 stemmen. In de kopgroep zitten verder nog Martin Lodewijk (46) en Peter de Smet (43).
Op de vijfde plaats komt verrassend Henk Kuijpers, die met 30 punten heel wat bekende namen achter zich laat. Piet Wijn zit hem dicht op de hielen met 29. Dan volgen Fred Julsing met 22 punten, en Dick Matena met 21. 20 stemmen kregen zowel The Tjong Khing als Joost Swarte; Evert Geradts en Daan Jippes scoorden er 17.
De overige stemmen waren als volgt verdeeld:

pnt.	naam
14	Robert v.d.Kroft
13	Pieter Kuhn
12	Jean Dulieu
11	Uco Egmond
10	Jan.Kruis, Peter van Straaten
9	Jan van Haasteren, Jan Steeman
8	Willy Lohmann, A.Mazure
7	Henk 't Jong, Peter Pollman, Henk Sprenger
5	Bert Bus, Willem
4	Theo v.d. Boogaard
3	Gideon Brugman, Dick Bruijnesteijn, Harry Buckinckx, Frits Kloezeman, Gerrit Stapel
2	Bob v.d.Born, Toon, Marc Smeets
1	Armand, Balm, Bär, Boost, Broos, Carry Brugman, Buissink, Dévande, v.Exter, Van Eijck, Van 't Klooster, Koeleman, Van Leeuwen, Looman, George Mazure, Meuldijk, Piët, Plijnaar, v.Raemdonck, Vegter, Wesseling, Willemen.

Buitenlanders
In deze groep werden veel meer namen slechts een of twee keer genoemd. Toch zijn er duidelijke koplopers.

Franquin	(46)
Uderzo	(40)
Hergé	(34)
Giraud/Moebius	(33).

De middenmoot, van 10 of meer stemmen, bestaat uit 18 man. Het zijn:

Barks	21
Jacobs	21
J.Martin	20
Hermann	20
Gotlib	10
Druillet	19
Foster	17
Morris	17
Jijé	17
Hubinon	15
Peyo	14
Eisner	14
Vandersteen	14
Crumb	12
De Moor	11
Schulz	11
Sleen	10
McCay	10

Tussen de vijf en de 10 stemmen kregen:

Greg	9
Corben	9
Tibet	8
Vance	8
Raymond	7
Paape	7
Mézières	7
Don Martin	7
Pratt	7
Hart	7
Cuvelier	7
Lambil	6
Tillieux	6
Roba	6
Leloup	6
Herriman	6
Walthéry	6
Lawrence	5
Fournier	5
Kelly	5

Tot slot de stripmakers, die vier of minder keren werden genoemd.
Vier stemmen: Dupa, Berck, Pichard
Drie stemmen: Dany, Hogarth, Laudy, Attanasio, Auclair,
Twee stemmen: Ever Meulen, Walker, Graham, Wood, Mitacq, Bodé, Brétecher, Feiffer, Calvo, Will, Parker, Ryan, Crepax, Reiser, Disney, Frazetta, Macherot, Craenhals, Moscoso, Mau.
Eén stem: Jidéhem, Funcken, Clay Wilson, Kirby, Romero, Bess, Weinberg, Cabu, Millet, Buzzeli, McManus, Sempé, Verbeek, Holdaway, Preston Blair, Wrightson, Hurter, Gonzalez, Maroto, Alexis, Gillon, Tabary, Mordillo, Fernandez, Smith, Kurtzman, Palacios, Derib, Wolinski, Degotte, Larsson, Picha, Spiegelman, Del Castillo, Tardi, Linch, Breysse, Sirius, Forest, Deitch, Gos, Gould, Green, Giles, Mandryka, Spain, Caniff, De la Fuente, Griffith, Fred, Busch, Velasquez, Jacovitti en Segar.

Opmerkingen, wensen, verlangens, klachten blijven er altijd. Dit zijn er een stel van:
- wie verknipt er nu z'n lijfblad?
- na een jaartje kwakkelen (brrr, nr. 75/76) weer terug naar vroeger hoog peil!
- Stripschrift bevalt me tegenwoordig helemaal niet, vroeger wel.
- iets goedkoper, ben zeer arm.
- meer kritiek op de inhoud van sommige strips, bv. op fascistische trekken in Buck Danny en Roodbaard.
- is een stripverzamelaar in uw ogen zo weinig intellectueel dat Stripschrift steeds pornografischer moet worden?

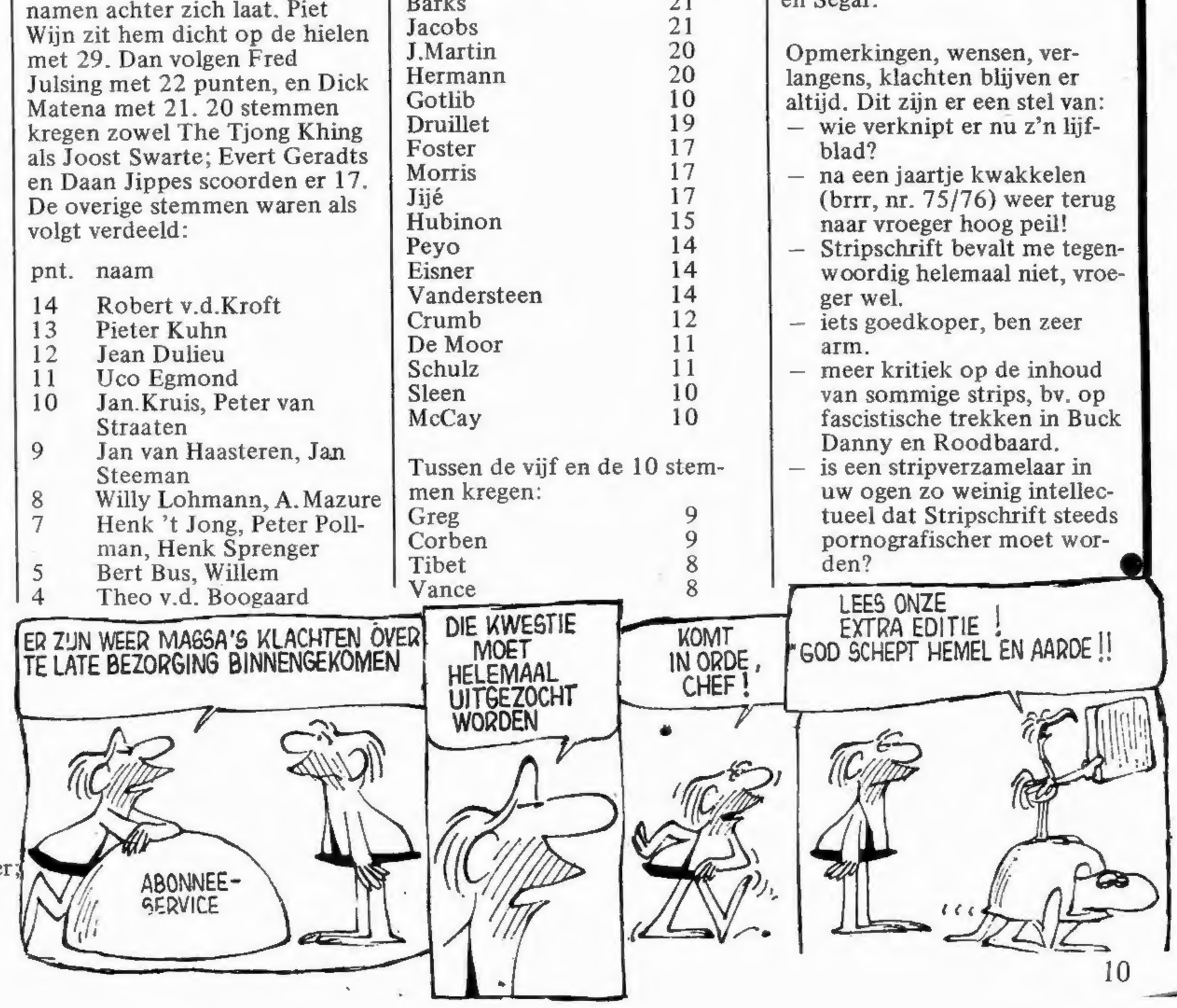
ER ZIJN WEER MAGSA'S KLACHTEN OVER TE LATE BEZORGING BINNENGEKOMEN
ABONNEE-SERVICE
DIE KWESTIE MOET HELEMAAL UITGEZOCHT WORDEN
KOMT IN ORDE, CHEF!
LEES ONZE EXTRA EDITIE ! "GOD SCHEPT HEMEL EN AARDE !!

Hoe het Paulus verder verging

door Maarten J. de Meulder

Precies 3 jaar geleden schreef ik voor Stripschrift een eerste 'Paulusartikel', getiteld 'Strop voor Jean Dulieu' (SS 55/56 - juli/ augustus 1973). Lezers zullen zich nog wel herinneren wat dat artikel inhield: Een korte levensbeschrijving van Dulieu, vervolgens de moeilijkheden die hij ondervond bij het maken van z'n tekenfilms, het fiasco waar het avontuur op uitdraaide, afgerond met een blik op de toekomst.
Die toekomst is inmiddels verleden tijd. Een verleden tijd, waarin weer flink wat gebeurd is op het Paulus front. Daar ik bovendien niet geheel tevreden was met de plaatsing van mijn vorige artikelen, ben ik blij dat ik op deze manier verschillende punten recht kan zetten.

Tekenfilms

Allereerst die bewuste tekenfilms, waaraan het grootste deel van 'Strop voor Jean Dulieu' gewijs was. Wat is daar de afgelopen drie jaar allemaal mee gebeurd? Heeft de NOS misschien z'n eksuses aangeboden, na lezing van het artikel? Heeft Het Stripschap z'n hulp toegezegd en aktie ondernomen? Heeft Dulieu de films alsnog kunnen verkopen?
Nee. . . niets van dit alles. De films zijn nog in hetzelfde stadium als in 1973. En nu Dulieu dan eindelijk eens wat meer op de voorgrond komt, nu Jan en alleman hem weer zo nodig moeten interviewen, nu maken ze hem tot held van de Stripdag '76, waar dan ook opeens weer die films vertoond moeten worden. Voor de rest zoekt hij het maar uit.

Vanwaar die hernieuwde belangstelling? Wel, begin dit jaar ontdekte iemand dat Paulus nu al 30 jaar 'bestond'! Wanneer dat nou precies was, bleek erg onbelangrijk[1]. Nee, een interview, dát gaat er altijd wel in. Dus konden we dit jaar opnieuw in de Trouw, de Apeldoornse Courant, het Nijkerks- en weet ik hoeveel andere dagbladen lezen, hoe het allemaal zo gekomen is, zonder dat iemand nu eens wat dieper op het Dulieugebeuren durft in te gaan.[2]

Liet de NOS nog wat van zich horen?
Ja. . . ik dacht van wel, hoewel het allemaal een beetje vaag is. Toen ik een aantal maanden na het bewuste 'Strop' artikel bij Chanowski langs kwam vond Heer de Levita het niet zo prettig, dat ik degene van "dat Stripschriftartikel" bleek te zijn. Hij werd wat voorzichtig.
"Hebt u al van de protesten van de NOS gehoord? "
"Nee", zei ik, onschuldig als ik me voelde.
"Nou, die zijn goed kwaad, en terecht! " was het kommentaar.
Ik heb echter nooit iets vernomen, ook al was ik als auteur verantwoordelijk voor het geschrevene. Bij navraag aan de Stripschriftredaktie bleek ook daar geen reactie binnengekomen te zijn, maar we kunnen gerust tot de konklusie komen dat het artikel een averechtse werking op de Gooise tv reus heeft gehad.

Klank- en lichtspel

Een ander punt in 'Strop' was het Klank- & Lichtspel in het park Berg en Bos te Apeldoorn. De organisatie van dit uiteindelijk grandioos geslaagde spel bezorgde Dulieu zoveel ellende[3], dat hij na afloop verzuchtte: "Nooit weer! "
Het spel bestond geheel uit suggestie, verkregen door gebruik van de vertrouwde 'Paulusstemmen' (uit vier verschillende richtingen) aan en uit floeperende lichtjes en verrassend vuurwerk.
Met dit - naar buiten toe - zo simpel lijkend geheel wist Dulieu een verdraaid realistisch Paulusgebeuren te scheppen. Je gelóófde werkelijk dat Paulus daar schuin voor je tussen de donkere bomen zat, of dat Krakras daar links bij de oever in het water viel, waardoor de toverlantaarn uitging. De suggestie was overweldigend! Hij, die er zo grondig het land aan had als iemand hem er van verdacht dat hij kaboutertjes zag, nam 'wraak' door anderen ze te laten zien!
Na afloop van het spel stond het publiek als één man op, kinderen en volwassenen, en bracht - terwijl de lampjes rond de vijver, als door een onzichtbare hand allen, tegelijk werden ontstoken en de beide

fonteinen plotseling hun schitterende werk begonnen - een staande ovatie aan de man die dit alles voor elkaar had weten te brengen.
Dulieu heeft het applaus nooit gehoord.
Hij had er zo grondig tabak van dat hij tot op heden mijn Apeldoornse bandopname nog steeds niet heeft willen horen.
Vandaar ook dat ik in '73 schreef: "Er zullen dus geen Klank- & Lichtspelen meer komen" (i.p.v. de SS 55/56 bewerking: 'Er moeten dus meer Klank- & Lichtspelen komen").
Toch is er, een jaar later, opnieuw een Paulus Klank- & Lichtspel in Apeldoorn vertoond, maar dat was een herhaling van '73. Wat weinigen weten, is dat Paulus voorafgaande aan deze herhaling, het middelpunt van heftige discussies in de Apeldoornse Gemeenteraad was.

We lazen in de Nieuwe Apeldoornse Courant van 8 januari '74:
De raadscommissie bedrijven is maandagavond akkoord gegaan met een herhaling van het spel 'Paulus de Berg en Boskabouter', dat het afgelopen jaar in het natuurpark Berg en Bos te zien was.
De commissie kon kiezen uit twee plannen namelijk een herhaling van Paulus en een gewoon verlicht park. De commissie deelde de mening van het bestuur van de Stichting dat mogelijk in verband met de energiecrisis te zijner tijd van gedachten moet worden veranderd en dan alsnog het tweede plan ten uitvoer moet worden gebracht.
De heer J.A.A. Kroese (PAK) hield bij een stemming over een keuze uit de twee plannen zijn stem voor, omdat hij nog niet zeker wist of zijn fractie überhaupt wel iets in Berg en Bos wilde organiseren. 'Persoonlijk hoeft het van mij niet', zei het PAK-raadslid. 'De laatste jaren hebben we een steeds verder teruglopende belangstelling voor het Klank- en Lichtspel kunnen constateren en als we zien, dat er nu een begrotingsoverschrijding van ongeveer tachtig procent is, wie garandeert mij dan, dat er volgend jaar niet weer zoveel geld op toegelegd moet worden".
Wethouder E.J. Harmsen kon de heer Kroese geen enkele garantie geven. "Wel kan ik zeggen, dat, indien de energiecrisis ook deze zomer voortduurt we mogelijk aanmerkelijk meer toeristen op de Veluwe zullen ontvangen dan andere jaren het geval was. Op een vergadering van de Streek VVV sprak men onlangs over een mogelijk 'gekkenhuis' rond Apeldoorn", aldus de wethouder.

Het vervolg van het 'Paulus debat' werd afgedrukt in de Nieuwe Apeldoornse Courant van 11 januari '74:
Hoewel het D'66 raadslid T.de Blank wethouder B.J. Harmsen vergeleek met president Nixon, kon de Binding Rechts-man

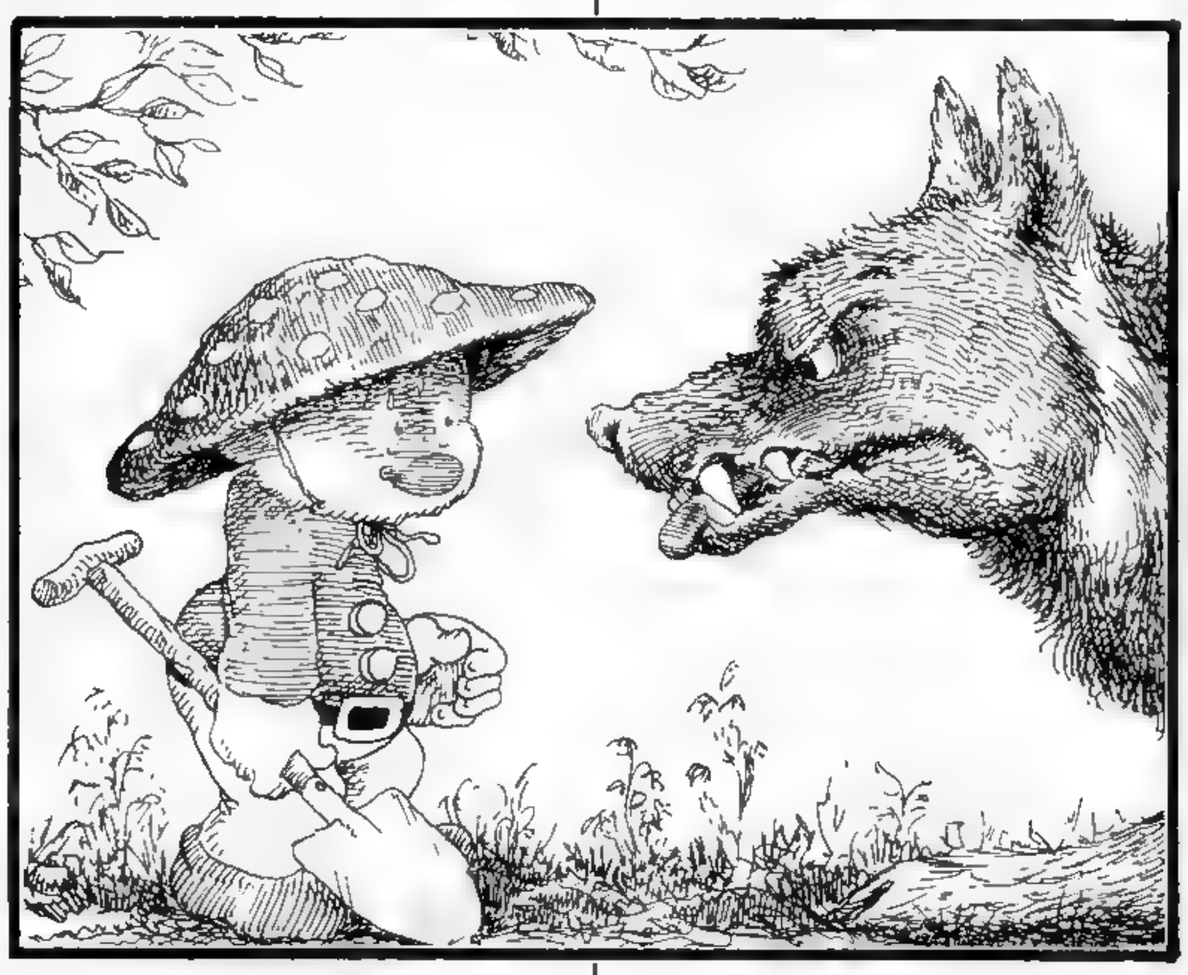

toch bevestigen, dat de bandjes van het klank- en lichtspel 'Paulus de Berg-en Boskabouter' er nog steeds zijn.
De fractievoorzitter van D'66 gebruikte deze vergelijking in een felle aanval tegen de heer Harmsen ten aanzien van zijn beleid in de Stichting ter bevordering van de belangen van Berg en Bos. In het begin van zijn betoog daagde de heer De Blank een aantal raadsleden uit nu hun eerdere uitspraken over subsidieoverschrijding van stichtingsbesturen na te komen.
De genoemde raadsleden zouden volgens de heer De Blank, zijn steun krijgen als zij met een motie aankwamen in het kader van de begrotingsoverschrijding door het Stichtingsbestuur.
De raadsleden voelden daar evenwel niet voor, omdat voor de overschrijding een gegronde reden bestond.
De raad ging tenslotte akkoord met een heropvoering van 'Paulus'.

Paulus in de politiek dus. . . en niet voor de eerste keer!
Wie herinnert zich de poppenfilms nog, die in '67/'68 op de t.v. te zien waren? Ze werden vertoond op de zondagmiddag, tijdens het programma 'Monitor'.

Het Handelsblad schreef indertijd, onder de kop 'Zondagmiddag':
Het uiterst linkse zondagmiddagprogramma Monitor bevat nog één zwakke plek en het wekt de grootste verbazing dat nog een enkele waarnemer hierop de aandacht heeft gevestigd. In de films over Paulus de Boskabouter komen bijna uitsluitend rechtse figuren voor. Paulus zelf is nog de meest linkse van allemaal; afgaande op zijn uitlatingen en denkwereld staat hij ergens rechts in de Partij van de Arbeid, ter hoogte van Vondeling. Oehoeboeroe en Salomo zijn lid van de VVD en voeren gesprekken waaruit blijkt dat het sociale drinken hun niet vreemd is. Krakras kan zonder aarzelen als een aanhanger van de Boerenpartij worden gekenschetst en voor Eucalypta bestaat in Nederland geen onderdak. Haar politieke vrienden moeten gezocht worden in de buurt van Bakoenin, of misschien zelfs van Raspoetin. In ieder geval vertegenwoordigt zij een kwaadaardig anarchisme waarvan men in een links zondagmiddagprogramma verschoond zou willen blijven.

En in een andere kolom, onder de kop 'Vergeten':
In het bos van Paulus woont ook nog Gregorius de Das. Hij hoort tot de gematige vleugel van de CHU.

Een columnist in de Volkskrant wist dan nog te schrijven: Monitor, het programma dat op zondagmiddag met interviews en toto-uitslagen voor nationale opwinding zorgt, is niet links of rechts, maar met uitzondering van Paulus de Boskabouter, dom.

Zo, dat weten we dan ook weer!
Alleen al met de bijzondere Paulusartikelen zou een boek gevuld kunnen worden. Wat dacht u bijvoorbeeld van een ingezonden brief van een Chinese familie die tegen de Paulusstrop protesteert (Het Vrije Volk ca. 1950), nadat Dulieu Paulus een aantal 'vreemde' bouters had laten ontmoeten: ze hadden amandelvormige ogen en ze vraten zakdoeken. . .

Chanowski

Affijn, we dwalen af. We hadden het immers over de Paulus geschiedenis van de afgelopen drie jaar. Daar valt dan ook de Chanowski-ramp onder.
Drie regels stilte voor de schade, die deze t.v. produktie aan Dulieu's werk heeft toegebracht.

"

„4

Wat was de oorzaak die er toe leidde, dat een dergelijk wanprodukt tot stand kon komen? Wel, het had indirekt toch weer met het tekenfilmavontuur te maken. Dulieu had al z'n reserves ingezet en zat, na de door de NOS toegebrachte klap, dan ook volledig aan de grond. Op dat (ongelukkige) moment kwam Chanowski.
Deze bekende Amsterdamse filmfabriek had lange tijd succes geboekt met haar 'Fabeltjeskrant' en had al enige tijd haar oog op de Boskabouter en zijn vriendjes laten vallen. Voor Dulieu, die tot op

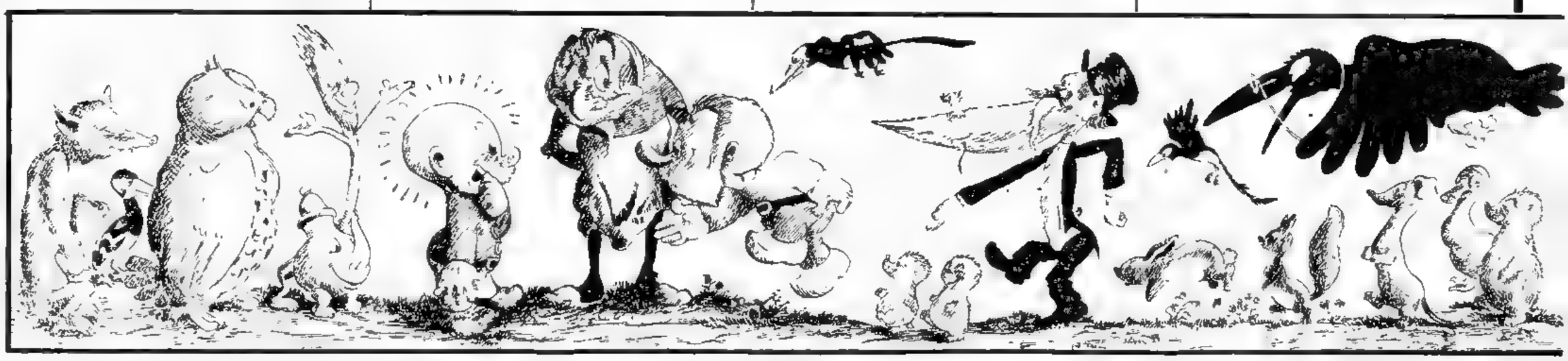

dat moment nog nooit wa uit handen had gegeven, was elke mogelijkheid om er weer bovenop te komen de moeite waard; Chanowski's verzoek kwam op een beslissend moment!
Dulieu stemde toe om van Paulus een dagelijkse t.v.-serie te maken, maar zag, door omstandigheden gedwongen, geen kans om er zelf meer aan te doen dan zijn handtekening te zetten en oude hoorspelteksten ter beschikking te stellen.
Door deze (nood) beslissing kregen de kijkers enige maanden later een soort van 'Paulus-krant' voorgeschoteld, die alleen qua figuren afweek van de serie die Chanowski in voorgaande jaren een aardige grijp$tuiver moet hebben opgebracht: de Fabeltjeskrant.
Dat was nu eens een serie die ik wél en zelfs met enthousiasme heb gevolgd.
Waarom dan een voortzetting die er zo ontzettend veel op leek: dezelfde techniek, dezelfde stemmen, dezelfde verhaalopbouw, zelfs gelijkenissen in het milieu waarin alles zich afspeelde. Vergelijk b.v. maar eens het Praathuis en het Theehuis, Stoffel de Schildpad en Olke Bolke. . .
Was dan doorgegaan met die Fabeltjestoestand!

Op 29 september 1974 ging Paulus op de t.v. van start. Iedereen heeft nu dan ook zo langzamerhand de stemmen wel eens gehoord, waar men de figuren mee had opgescheept. Op vragen over het grote verschil tussen deze Chanowski stemmen en de van ouds bekende 'Paulus-geluiden' kregen journalisten steevast het antwoord dat men maar een bepaald scala aan stemmen ter beschikking had waar men de zaak mee moet zien te runnen. Pure businesspraatjes dus.
Paulus is nu net een tikkeltje te mooi om dit soort argumenten voor te laten gelden. En was Dulieu op het moment van de beslissing in z'n gewone doen geweest, dan was het voor mij nog altijd de vraag of hij het dan ook op deze manier uit handen zou hebben gegeven.
Behalve het reeds eerder genoemde punt van het onjuiste stemgebruik hebben we in de Chanowski-produktie natuurlijk ook nog te maken met wrange verzinsels als Stien Fee (te banaal om verder op in te gaan) en een zekere Boelie, Robot. . .
Wat die laatste betreft: weer een voorbeeld van het feit dat men Paulus zuiver economisch zag, er dik geld mee hoopte te verdienen en er verder de ballen verstand van had. Paulus is de natuur, de enige techniek die er in voorkomt is de antitechniek van Prof. Punt. Hoe haalden ze het dan in der lui hoofd om er een robot in te halen, uitgerekend het toppunt van techniek!

Het beroerdste van de hele zaak is de invloed, die de serie op de jongere kijkertjes had. De makers wilden die invloed natuurlijk (hoe meer enthousiasme, des te meer er verdiend werd). Ik geloof echter dat we die invloed ten stelligste moeten betreuren en wel om de volgende reden: Wij oudere lezers hebben een bepaald beeld van Paulus, gevormd door Dulieu's aktiviteiten door de jaren heen. Juist door de vele vormen waarin Paulus is verschenen kennen we èn het uiterlijk van de verschillende

figuren, én het innerlijk. én hun spraak, én hun (on) hebbelijkheden, én. . . kortom, als iemand in onze omgeving een der Paulusfiguren tracht te imiteren valt hij meestal snel door de mand[5] daar hij een der vele, voor ons bekende faktoren niet zo beheerst als Dulieu dat doet en wij dat door onze kennis verwachten. De kleineren onder ons 'moeten' zich in de loop der jaren nog een beeld vormen van de Boskabouter door het lezen van de strips en/of de boeken, of door bijv. het beluisteren van een L.P.
Voor ze daartoe echter de kans kregen werden ze nu dagelijks 'gehersenspoeld' met een misselijkmakende Chanowski-Paulus, voor de afwerking gesteund door talloze consumptieartikelen, waarbij men de namaak Paulus in vele variëteiten 'cadeau' kon krijgen. Een vloedgolf van 'Paulus-die-Paulus-niet-is-reklame' zoals die zijn weg vond op bijv. yoghurtbekertjes, mosterdglazen, wasmiddelen, pyama's, spelletjes en behang. De ene prent is nog vreselijker dan de andere.
Het meest walgelijke tot nu toe waren de kleurkaarten, uitgegeven door Eurofranchising B.V. in samenwerking met Chanowski Productions B.V., waarbij men naast de niet te beschrijven slechte kwaliteit van de afbeeldingen, zich ook nog schuldig bleek te hebben gemaakt aan contractbreuk, door 27 van de 32 afbeeldingen uit Dulieu-Paulusboeken na te tekenen.
Ik geloof dat ik het, voor wat dit onderwerp betreft, hierbij wel kan laten - een slotopmerking is geloof ik niet nodig - en door kan gaan met het voorlaatste hoofdstuk van 3 jaar Paulusgeschiedenis.

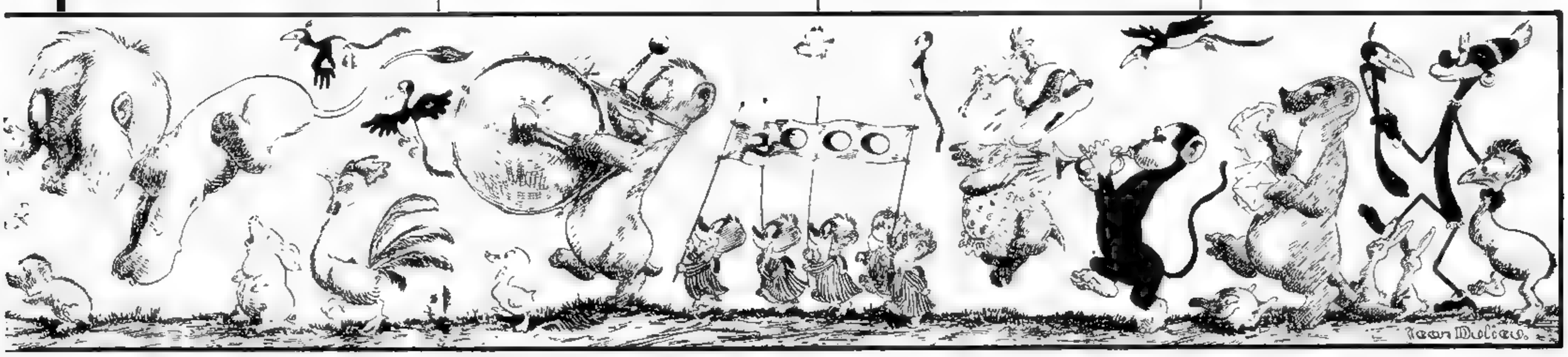

Paulus Strip

Tegelijkertijd met 'Apeldoorn' en met 'Chanowski' keerde Dulieu terug naar de oervorm van Paulus: de strip.
Jaren geleden was hij er mee gestopt omdat hij er scn genoeg van had. Niet van Paulus, maar van de strip. Hij zag die kleine plaatjes niet meer zo zitten. Waarom tekende hij Paulus eigenlijk? Zag hij kabouter-tjes? Kom nou, hij wilde slechts de natuur tekenen. Met de bossen zoals hij die kende. Met alle beesten zoals hij die kende. De daarbij noodzakelijk verbindende figuur werd min of meer vanzelfsprekend een kabouter: Paulus.

"Men kan een kunstenaar niet identificeren met zijn kunst-produkten. Hij beeldt zich zelf niet uit, maar datgene wat hem aantrekt, wat hem boeit of wat zich aan hem opdringt."
Aldus Jean Dulieu tijdens zijn openingsrede bij de Expositie Monsterland (29 okt. '69).

Na jaren van andere Paulusaktiviteiten was zijn teken- en verhaaltechniek zo veel verbeterd, dat hij de stripvorm weer helemaal zag zitten. De strip verschijnt momenteel in zo'n twintigtal landelijke dagbladen en er zijn al weer 10 verhalen achter de rug: 1000 afleveringen!

STRIPDAG '76

18 september 1976
Stripdag te Gouda

In het middelpunt der belangstelling: Jean Dulieu. Een kunstenaar waar we trots op mogen zijn. Een natuurtekenaar die zich na de tekenfilmstrop, op onnavolgbare wijze met de nieuwe Paulus de Boskabouterstrip uit het slop tekende. Zie voor uitvoeriger informatie over de manifestaties op de stripdag *rond* èn *met* Jean Dulieu, het programma van de achtste dag van het beeld verhaal: '*Louter Kabouters*'.

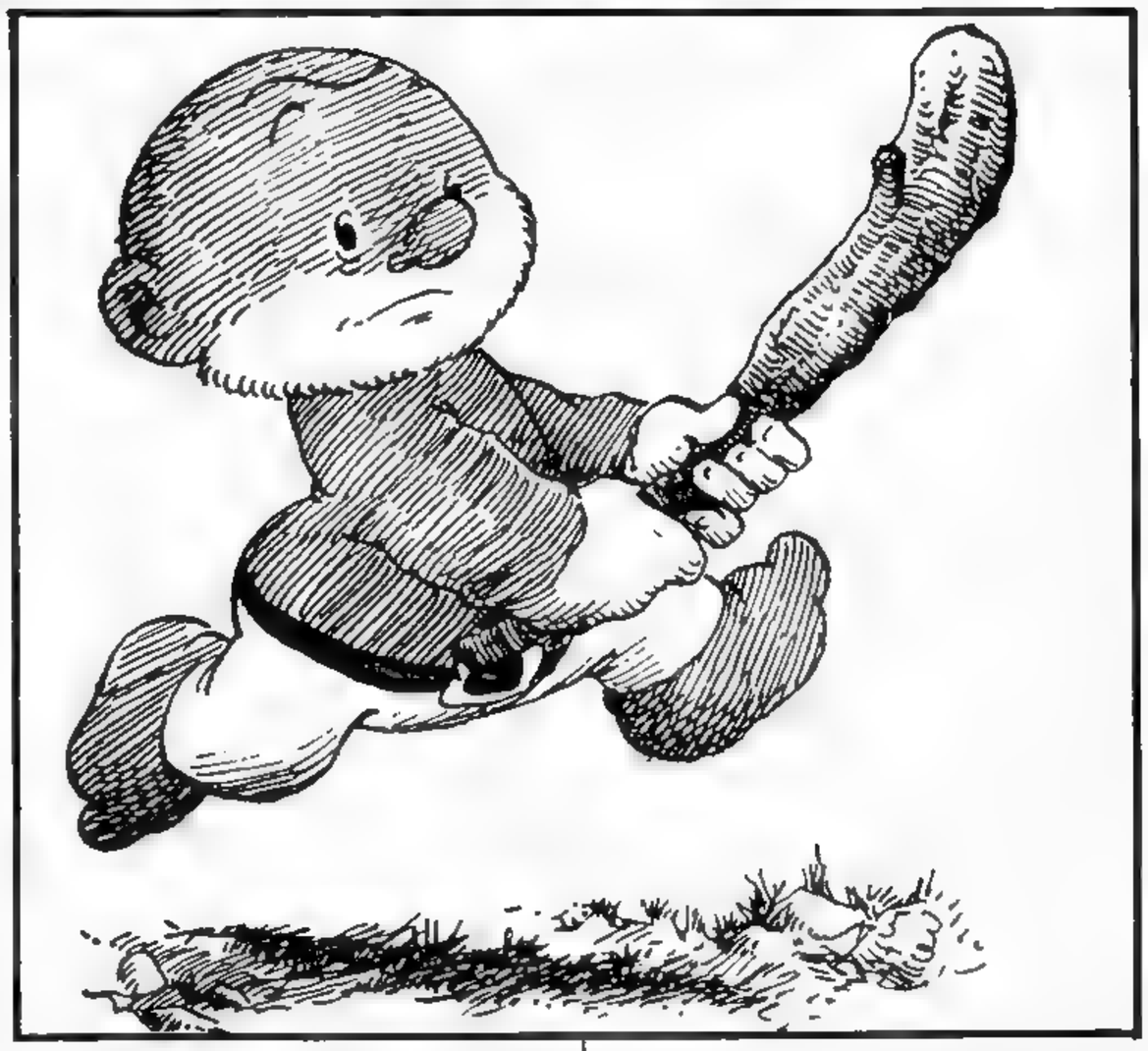

NOTEN

1. **Volgens Dulieu - en dus** door menige krant overgenomen - verscheen de eerste aflevering op 9 februari '46. In Striprofiel, 3e jaargang (1976), no.1 schreef ik, als gevolg van niet meer na te trekken ingewikkelde berekeningen, 6 februari. Een laatste onderzoek bracht echter de definitieve datum van 2 februari 1946 aan het licht.
2. Het ongetwijfeld dit jaar nog te verschijnen eerste nummer van 'Imago' zal een eerste belangrijke stap zijn in die richting.
3. Oorzaak: beloftes op het technische vlak die bij ander inzien bij lange na niet nagekomen konden worden en waardoor het voor Dulieu een haast onmogelijke opgave werd het spel nog te realiseren.
4. Bezitters van Striprofiel, 3e jaargang (1976) no.2 - uitgezonderd Piet Schreuders - mogen doorgaan naar 'Paulus Strip' en twee kaakjes uit de pot nemen. Sorry, maar ik kan een dergelijke 'aanklacht' m.i. maar op één manier juist formuleren.
5. Misschien moeten we hier een uitzondering maken voor een bekende Nederlandse imitator als Piet Schreuders.

Studio van Wulften bv zoekt:

coloristen en
letteraars
voor de produktie
van tekenfilms en strips

telefoon 020-258291
vragen naar Sjoerd Visser of Marijke Scholten.

MAGISTER HOCUS P. PAS queeste naar herwonnen levenskracht

door Gerard Peet

Magister Hocus P. Pas is van de grote figuren uit Olivier B.Bommel's omgeving de minst gekende; ook al noemt Rudolf Geel hem verreweg de knapste figuur[1] hij is ook de meest miskende.
Geel zelf doet daar ook aan mee. De kenschets 'knapste figuur' sloeg niet op de 'mens' Hocus, maar op het inspiratieresultaat Hocus. Over de 'mens' Hocus schrijft Geel: 'Hocus is een magiër wiens streven is de mensen onder zijn controle te krijgen door middel van toverij. Ook streeft hij persoonlijk gewin na, maar via de door hem gebruikte methoden toont hij haarscherp en cynisch de Rommeldamse zwakheden. Hocus is een verborgen verleider, een voorspiegelaar in het groot en zijn slachtoffers storten zich hijgend van opwinding in het door hem uitgedachte verderf.'
Henk R. Mondria heeft het over: 'De sluwe machtswellustige charlatanachtige doctor Hocus Pas'[2] en vertelt vervolgens dat Pas soms in zijn streven buiten het menselijke treedt en hij 'kan bovendien als het er op aan komt een rauwe menselijke schreeuwer worden. Hij werkt daarenboven zeer onwetenschappelijk. We vermoeden dan ook dat hij zijn doctorsbul niet in Rommeldam heeft gekregen. Nee, dr. Pas heeft stellig zijn wetenschappelijke graad in vroeger jaren gekregen in een land waar de wetenschapsbeoefening nog op een laag peil stond. Misschien heeft hij niets een het recht zich zo te laten noemen.'
In het jongste Toonderepos van Domien ten Berge brengt Pas het dan tot duivel, de ergste stap in de hetze die Pas in de diverse Bommelpublikaties ten deel valt, als hij al niet, wat doorgaans het geval is, doodgezwegen wordt: 'Aanvankelijk tovenaar, kreeg Hokus Pas later de funktie van zielenetende duivel.'[3] Ron Kaal heeft het ergens anders voor bedoeld, maar het is wonderwel van toepassing op Domien ten Berge, als Ron schrijft: 'Het is. . . de katholiek-burgerlijke moraal die aan alle Toonderverhalen kleeft. . .'[4] Die moraal kleeft niet aan de verhalen (hoewel daarover te strijden valt) zelf, zij kleeft ook aan Domien ten Berge en zijn interpretaties. Verder over Pas: 'De tovenaar ontpopt zich regelmatig als een duivel die de zielen van de dieren vangen wil, ze vasthoudt door ze te betoveren.'
De heren mogen de Magister niet, dat is duidelijk.
De opmerkingen die zij hem toevoegen zijn echter nogal naief, en weerlegbaar. Mondria noemt hem een wetenschappelijke non-valeur. Maar Pas begeeft zich niet op die paden der wetenschap waarvoor je in bv Rommeldam kunt studeren, dat is Sickbock voorbehouden. Daar waar Pas heeft gestudeerd mag de door Mondria bedoelde wetenschap op laag peil staan, de zwarte kunsten - Pas' specialiteit -, moeten er op bijzonder hoog peil staan. Pas noemt zich Magister in de zwarte kunsten. In het kader van zijn listen wil hij zich nog wel eens van de doctorstitel bedienen, en dat mag hij niet, daar heeft Mondria gelijk in.
Pas zou persoonlijk gewin nastreven, dat wel, maar niet materieel, en in die zin moet ik Geels kenschets wel interpreteren. De magister zelf zegt hierover (in MV 116 'De Trullenhoedster': 'Goud is geen bezwaar. Ik maak het uit lood, zoveel als ik nodig heb'. Ook machtswellust wordt hem aangewreven. Een al te naïeve konstatering. Natuurlijk krijgt Pas in de loop van zijn aktiviteiten macht over de Rommeldammers. Het is echter niet zijn doel, het eindpunt zijner strevingen. Pas wil iets heel anders. En dat is ook niet het 'zieleneten' zoals Domien ten Berge wil. Hokus P. Pas is ook geen duivel.
Van de uit de Middeleeuwen overgeleverde geheime machten vertegenwoordigt hij die, die naar de eeuwige jeugd, de blijvende levenskracht zoekt. De steen der wijzen heeft hij al gevonden, het levensdoel van de andere geheime machten, waar bv. Roerik Ommenom een vertegenwoordiger van was. (MV 139 'De Loodhervormer'). Boosaardigheid, waar de betiteling duivel aan refereert, is onontkoombaar; wat moet je in een vijandige, op materieel en ander plat gewin afgestemde en afgestompte wereld anders, als je het wezenlijke, het hogere nastreeft schijnt Pas te denken. Zijn streven is echter gedoemd te mislukken. Vrijwel geen der bewoners der Rommeldamse kosmos bezit het gezochte, en dan is het er op geen manier uit te krijgen. Maar Pas blijft het proberen, hij is daarmee op de

verkeerde weg. De Magister moet zijn leermeester nog herkennen.
Hij heeft hem al geregeld in dienst gehad: Wammes Waggel. De Magister is de meest tragiese figuur uit het Rommeldamse.

Levenswater

De literatuur geeft ons nog vele anderen die hetzelfde, de eeuwige jeugd, nastreefden, maar reddeloos of aanzienlijk dieper dan Pas, in hun tragiek verdronken zijn'
Erik de Noorman leert ons Dzilah kennen.[5] Zij gebruikt Erik, zoals Hokus Pas later o.a. Ivy, de Plamoen, de Zwarte Zwadderneel zal gebruiken, om haar doel te bereiken: 'Ik heb machten tot mijn beschikking, waarmee ik mens en dier kan beheersen. Alleen heb ik niet de macht over het leven'. Door het in bezit krijgen van het levenswater zal zij dit kunnen verwerven. Wat Dzilah hier zegt is een zeer goede, kernachtige omschrijving van de positie waarin ook Hokus Pas verkeert. Hij zoekt hetzelfde alleen anders, steeds weer anders, zoals ook een ander voorbeeld uit de literatuur er een andere methode op na houdt: Robert E. Howard's Tascela [6] heeft voor haar eeuwige jeugd het bloedig offer van Valeria (vriendin van Conan) nodig.
Al deze, en ook de andere zoekers naar de eeuwige jeugd hebben met elkaar gemeen dat ze door de onmondige buitenwacht heks en tovenaar genoemd worden.
En als tovenaar is ook Pas aan zijn carrière begonnen.

Zwarte kunsten

Hij kruist het pad van Bommel de eerste maal als hij in 'De Tovertuin' (MV 3) door Anne Miebetje wordt geïntroduceerd als 'een boze tovenaar' die haar mooie gouden vogel heeft gestolen. Een vogel wier eieren toverkracht geven waar Pas alleen kwade dingen mee doet. Wat dat kwade is blijft nog onduidelijk, hoe Pas eruit ziet ook, want zelf treedt hij nog niet op. Dat gebeurt eerst als Bommel hem ontmoet in de dan nog Drakenburcht hetende toekomstige burcht Bommelstein. (MV 5) Hier blijkt ook wat de 'kwade dingen' behelzen: materieel gewin, als de bezittingen van de markies van Muizenis, of de goede oogst van hardwerkende agrariërs in MV 7 'De Reuzenvogel'. Pas is nog een gewone tovenaar, 'niet meer dan de eerste de beste tweederangs tovenaar' zegt hij 'r in 'De Drakenburcht' zelf over. Edel streven is er niet bij, is er voorlopig ook nog niet bij (en zieltjeseten ook niet). Nog wat schermutselingen in het materiële volgen, een in een vogel veranderde edelman (tweederangs toverwerk!), in vissen veranderde mensen en een bommelschat laten hun stoffig spoor in de historie achter (MV 15 'De betoverde spiegel, MV 19 'De schat op de zeebodem') om een vrij lang Hocusloos tijdperk in te luiden.
Dit Hocusloze tijdperk zou ik willen laten lopen van MV19 tot MV 46, maar misschien zit ik er wat naast.[7]

In deze tijd bekwaamt Pas zich verder in de zwarte kunsten, brengt het tot magister, vindt de steen der wijzen zodat hij verder ontslagen is van zijn vroegere stoffige aardse strevingen, en wordt zich, met de behaalde materiele rijkdom nog slechts als loze ballast, bewust van een hoger doel: Het herwinnen van de levenskracht. In afzondering vervreemd van het leven, het onontkoombaar lot van hem die zich in de zwarte kunst bekwaamt, kiest hij voor een weg die keer op keer tot mislukkingen leidt, moet leiden. Hij kiest de weg die hetgeen hij nodig heeft laat onttrekken aan de Rommeldamse bevolking. Dit laat zich aan de hand van een aantal (voor eenieder makkelijk bereikbare) historische gebeurtenissen vrij gemakkelijk illustreren.
Zo komen Bommel en Pas elkaar tegen als beiden als botanicus de paden op zijn. In zijn platte domheid heeft Bommel gevonden wat Pas, ó hooggeleerde Pas (ó noodlot, bij zazal en ioth) zoekt, van node heeft om macht te krijgen: het bezit van de zwarte bloem van Barzabel. Dat het doel niet het materieel gewin is blijkt uit de souplesse waarmee Pas geldt biedt, wat het doel wel is blijft duister. Bommel is te vroeg langsgekomen (zie MV 73 'De Spliterwt'). De aanval is gesmoord voor Pas zijn wapen heeft kunnen vinden. Een wapen vindt hij wel in de Plamoen, waarmee de aanval op de Rommeldammers en hun status (gezicht) wordt geopend. (MV 93 'De Gezichtenhandel') Aan hun gezicht ontlenen de Rommeldammers hun levenskracht. Maar niet alleen daaraan, want ook materieel bezit (De Pasmunt 'VIII) en ongebonden losbandigheid (hupbloemerij, MV 122) lijken ingangen, en worden als zodanig door Pas aangeboord. Aan oogsten komt hij steeds niet toe.
Bommel & Co! Botte Bommel & Co, zij staan weer in de weg.

Kannibalisme

Pas gebruikt niet alleen methodes waardoor hij 'Het' aan de Rommeldammers onttrekt zonder hun medeweten, in de Trullenhoedster (MV 116) geven het 'het' hem. Hij bedient zich hier van Ivy, een vrouw, en daaraan willen mannen wel wat geven. Vrouwen kan hij zo niet vangen. De kwantiteit wordt minder, dus zal hij van elke entiteit meer (in dit geval alles) moeten onttrekken dan alleen dat deel waarop hij zijn aanval in de eerder genoemde episoden richtte.
In wanhoop gaat Pas over tot 'ritueel kannibalisme' (het eten van een persoon of een gepersonifieerde entiteit, teneinde zijn vermogens, hier dan levenskracht, jeugd, over te nemen[8]). De gepersonifieerde entiteit is hier de trul, een kruising tussen een hond en een varken (hetgeen wel wat zegt over de Rommel-dammers natuurlijk), zwijnehonden, zoals Prlwytzkofsky kernachtig zegt. Als Ivy pas 3 trullen heeft zegt Pas: 'Ik ben een arme oude man, en ik heb er heel wat nodig voordat ik weer op krachten kan komen. We zullen het groter aan gaan pakken.' Waarmee Pas zelf een tipje van de wade over zijn bestemming oplicht. 'Daar gaat mijn krachtvoedsel. . . Het voedsel dat mij, oude man, mijn krachten terug kan geven.', zegt Pas nog als een der trullen tot Joost wordt, voor zijn ogen. 'Ach, ik arme oude man wordt altijd bedrogen! ' is alles wat Hocus in zijn wanhoop kan uitbrengen. Waar is nu die 'rauwe schreeuwer' van Mondria?

Hier zien wij menselijk leed, in al zijn huiveringwekkende proporties, hier past geen ongenuanceerde veroordeling van een 'boze tovenaar'
Zoveel tegenslag als Pas moet verwerken kan niet anders dan een krisis teweegbrengen, een krisis die zich uit in de keuze van een wapen waarvan zelfs Pas zelf niet precies weet wat hij er hoe mee wil bereiken: De zwarte Zwadderneel (in MV 13 'De Blijdschapper'). De onvermijdelijke mislukking van deze poging laat een zich minzaam in zijn lot schikkende magister zien, die de zwadderneel toevoegt: 'Ik ben bereid je nog eens een kansje te geven. Tenslotte ben ik de kwaadste niet.'
De krisis is nog niet uitgewoed als (uitgerekend) Bommel en Poes Pas redden uit de klauwen van een banjervogel. Hij zal nog niet in het klare zijn geweest omtrent de wijze waarop hij zijn lotsbestemming diende te verwezenlijken en op dat moment is een dergelijke ontmoeting natuurlijk hoogst ongelegen. Veel meer dan: 'De waardering is het onbaatzuchtigste geschenk dat ik ooit uitgereikt heb.' weet hij niet te zeggen. (in MV 134 'De Waarde-ring')
Eerst veel later in 'De Pronen' (MV 145) komt hij weer tot serieuze daden, hij spreekt dan over vissen, en lijkt het weer over de ritueelkannibalistiese boog te zullen gooien.

Sleutelverhalen

Indien nu de bewijsvoering van het feit dat Magister Hocus P. Pas geen zielenetende duivel is, en dat hij een 'levenskracht' zoekende dwaler is slechts geschiedt op basis van deze noodzakelijk beperkte levensbeschrijving, zou deze bewijsvoering een al te magere zijn.
Allen de trullenhoedster biedt echt materiaal, de rest maakt alles hoogstens aannemelijker.
Naast de verhalen echter waarin Pas zelve optreedt bestaat er ook een tweetal dat te beschouwen valt als sleutelverhalen betreffende de figuur Pas, en het uitzichtsloze van zijn zoeken.
Het verhaal 'De Toornviolen' bv (MV 91).
Hier gaat het over planten (lees echter de Rommeldamse burgerij) die pippeling bevatten. Dat is de levenskracht van deze planten. Om een bloem, de a.s. prijsbloem van Bommel (lees voor deze bloem Hocus P. Pas) zeer sterk te doen leven moet de plantenwereld haar pippeling afstaan (of ontberen). Pippeling bevat mir, hetgeen te beschouwen is als de 'jeugd' van de plantenwereld: het ontmirde woud veroudert (verturft! , en tot turf worden is een jaren vretend proces) voor onze ogen.
Het is de 'pippeling' uit de Rommeldamse burgers die Pas nodig heeft, en zoekt te verkrijgen.

Dit zoeken is zinloos, zoals al betoogd werd. Pas ziet wel in dat: 'Het erin moet zitten, en wat er niet in zit kan ik er niet uithalen', maar het ontgaat hem dat het er bij de Rommeldammers niet in zit.
De sleutel in dit verband ligt hem in het kukel. (MZ 102)
De Rommeldammers worden hier op 'kukel' (lees pippeling, lees 'het') doorgemeten. Zij hebben allen min kukel, alleen 'de enige, die misschien plus was is geen inwoner van uw welvaartstad.'

Het is Wammes Waggel.
Inderdaad. Hij heeft 'Het'. En er is een Droon voor nodig (Toonder zelf, bijna een anagram zelfs) om te laten zien dat 'Het' er niet in zit bij de Rommeldammers.
De potentiële leermeester voor Pas is Wammes Waggel, hij heeft 'Het', maar Pas herkent dat niet.
Meerdere malen ontmoet Pas Waggel, hij heeft Waggel zelfs ooit in dienst. (zie o.a. 'De Gezichtenhandel' en 'De Pasmunt')

Tragisch

Waar wilden we met dit alles heen?
Uitgangspunt was dat er al te negatief over Magister Hocus P. Pas geanalyseerd wordt, van buiten, maar ook in de verhalen. De eerste sleutelvertelling geeft de extra-gepippelingde bloemen (Pas) via Pee Pastinakel nog een forse trap na: 'Die stinkende groeisels zijn niet meer uit te roeien. . .'
Het doel was te tonen dat Hocus Pas geen zielenetende duivel is.
Hij is een 'arme oude eenzame man' op zoek naar herwonnen krachten, eeuwige jeugd, die hij hoopt te onttrekken aan de Rommeldamse bevolking.
Tragisch is het dat hij het aan de simpele burgers zal moeten onttrekken, tragisch is het dat die burgers er, in de werkwijze van Pas, voor opgeofferd moeten worden. Maar nog tragischer is het dat de burgerij die door Pas als zijn bron voor 'het levenswater' wordt gezien nooit die bron zal kunnen zijn omdat hetgeen Pas erin zoekt er niet inzit: dat offers zonder zin geëist worden, dat werk voor niets verricht wordt. Ware Pas een duivel, dan zou hij de macht wel hebben zeer snel en doeltreffend de tegenkrachten uit te schakelen. Hij heeft die macht duidelijk niet. Ook ziet hij niet in dat hij verkeert zoekt. Pas is geen duivel, laat staan een zieltjesetende. Zijn lege, platte, stoffig-materiele omwereld stempelt hem tot een figuur die mededogen behoeft, en een gids naar de ware bron.
Het wordt tijd dat Magister Hocus P. Pas Wammes Waggel leert kennen.

Literatuur/bronnen

1. Rudolf Geel, R.H. Fuchs 'Schijnhelden en Nepschurken'. Meulenhoff Amsterdam 1973, blz. 30, 31.
2. Henk R. Mondria. 'Bommelbibliografie'. Panda Den Haag, sept. 1974, blz. 64, 68
3. Domien ten Berge. 'De stripkunst van Marten Toonder'. Panda, Den Haag, maart 1974, blz. 50, 54.
4. Ron Kaal. 'Marten Toonder eindelijk ontmaskerd'. Weekblad Vrij Nederland, 3 nov. 1973.
5. Hans C. Kresse. 'Erik de Noorman' deel 2, Het water des levens, Wolters-Noordhoff, Groningen 1969.
6. Robert E. Howard, Roy Thomas, Barry Smith. 'Conan the Barbarian', Red Nails, 1975.
7. Id. 2 / blz. 175 e.v.
8. Philip E.I. Bonewits. 'Ware Magie'. Wetenschappelijke Uitgeverij Amsterdam, 1972.

HET STRIPSCHAP

nederlands centrum voor belangstellenden in strips

Postbus 11335. Amsterdam-1000.

HET BESTUUR VAN HET STRIPSCHAP

Martin Wassington, voorzitter,
tel. 020-171332
Har Brok, secretaris,
tel. 020-250975
Wil Soyer, penningmeester,
tel. 020-166113
Kees Helderman
tel. 020-168214
John van der Mark,
tel. 020-935310
Hans Stoovelaar,
tel. 02975-61112
John Willemse

TAAKVERDELING IN HET BESTUUR

MARTIN: voorzitter/redaktie Stripschrift
HAR: sekretaris/tentoonstellingen
WIL: penningmeester/kalender
KEES: ledenadministratie/veilingen
JOHN vd MARK: SDCN/filmotheek
HANS: speciale aanbiedingen/Stripschappagina
JOHN WILLEMSE: evenementen/stripdagen

AGENDA

18 september. Gouda. Achtste Stripdag, motto Louter Kabouter.
6 november: Breda, Ruilbeurs.
11 december: Amsterdam. ALV/Ruilbeurs/Veiling.

REDUKTIE OP ABONNEMENTEN VOOR LEDEN VAN HET STRIPSCHAP

Naast een gereduceerd abonnement op Stripschrift (zie pagina 2 van dit nummer), is het thans voor leden van Het Stripschap mogelijk, ook een gereduceerd abonnement te nemen op andere Stripfanzines en (Strip)tijdschriften. CISO en CISO Stripgids. Losse nrs. f 4,95. Abonnement voor 1977 = 10 nummers (normale prijs f 40,–), voor leden van Het Stripschap f 35,–, pg. 1412138 t.n.v. Brabantia Nostra-Breda.
FURORE. Losse nrs. f 3,95. Abonnement voor 5 nummers (normale prijs f 19,75), voor leden van Het Stripschap f 17,50, pg. 3439727 tnv Furore-Amsterdam.
INKT. Losse nrs. f 4,95. Abonnement voor 5 nummers (normale prijs f 24,75), voor leden van Het Stripschap f 22,50, pg. 3440090 tnv J.Goedhart-Amsterdam.
STRIPBEWUST. Losse nrs. f 1,50. Abonnement voor 1976 = 7 nummers (normale prijs f 7,–) voor leden van Het Stripschap f 6,–, pg. 1251894 tnv C.van Pruissen-Breda.
STRIPROFIEL. Losse nrs. f 2,40. Abonnement voor 5 nummers (normale prijs f 8,25) voor leden van Het Stripschap f 7,40. pg. 306045 tnv Striprofiel-Wormerveer.
TANTE LENY. Losse nrs. f 3,50. Abonnement voor 5 nummers (normale prijs f 17,50), voor leden van Het Stripschap f 15,– pg. 2711926 tnv Leny, Zwalve-Den Haag.
DE VRIJE BALLOEN. Losse nummers f 2,95. Abonnement voor 4 nummers (normale prijs f 11,20), voor leden van Het Stripschap f 10,– pg. 3464468 tnv J.van Haasteren-Hensbroek.

Een abonnement kunt u aangaan door overmaking van het genoemde bedrag op het genoemde postgironummer met vermelding 'Lid Stripschap' en uw 'lidmaatschapsnummer'.
Lopende abonnementen kunnen niet worden omgezet.

AVONTUREN VAN TOM POES

Een uitgave van De Bezige Bij in samenwerking met Het Stripschap.
Technisch was het gewenst de sets L en N om te wisselen. De volgorde is nu geworden:
augustus set L: MV-27 De nieuwe ijstijd/MV-30 De Grootgroeiers
oktober set M: MV-23 De Chinese Waaier/MV-24 De wonderdokter
november set N: MV-20 Tom Poes ontmoet een oude bekende/MV-23 De Pierrace.
MV-27. De nieuwe ijstijd, eerder verschenen bij De Muinck, echter met 10 manko's.
MV-30. De grootgroeiers, behoudens een kleine slechte illegale uitgave, nog nimmer in boekvorm verschenen.
MV-23. De Chinese Waaier, eerder verschenen bij DAVID, nu kompleet met de aankondiging Tom Poes ziek uit de Telegraaf van 21-11-1944.
MV-24. De wonderdokter, behalve een slechte illegale uitgave, nog nimmer in boekvorm uitgegeven. Kompleet met artikel uit de NRC van 8-3-1947.
MV-20. Tom Poes ontmoet een oude bekende, nog nimmer in boekvorm verschenen.
MV-33. De Pierrace. Eerder in boekvorm bij De Muinck, echter met 5 manko's.
Prijzen per 3 sets (sets L-M-N) voor abonnees van Stripschrift f 17,55.

Oude sets, ook set D, zijn nog steeds verkrijgbaar. Reeds eerder verschenen:
set A: MV-5. De Drakenburcht-/MV-16. De Bergmensen.
set B: MV-6. Het Verdwijneiland/MV-17. Het geheim van het Noorderlicht.
set C: MV-7. De Reuzenvogel/MV-22. De Meester-Schilder.
set D: MV-9. Het eiland van Grim, Gram en Grom/MV-13. De laatste Markies van Carabas.
set E: MV-10. De zieke hertog-/MV-21. De Superfilm-onderneming.
set F: MV-8. De rare uitvinding/MV-14. Het land van de blikken mannen.
set H: MV-26. De talisman-/MV-31. De zeeslang.
set I: MV-11. Het monster–ei/MV-15. De betoverde spiegel.
set K: MV-12. Kaspar de draak/MV-29. De geheimzinnige sleutel.

Prijzen voor abonnees van Stripschrift:
sets A t/m F: f 7,50 per set
sets H t/m K: f 7,95 per set
Prijzen voor leden van Het Stripschap:
sets A t/m F: f 6,– per set
sets H t/m K: f 6,35 per set;

OBERON ZWART-WIT ALBUMS

Een uitgave van Oberon met medewerking van Het Stripschap. Deze albums, speciaal voor de stripliefhebbers, worden in een beperkte oplage van ca. 1500 ex. gemaakt en zijn alleen verkrijgbaar bij Het Stripschap, de 12 Stripantikwariaten en een 30-tal stripspeciaalzaken.

Reeds verschenen:
deel 1. Dick Matena. Ridder Roodhart De Strijd om Hildegonde.
deel 2. Dick Matena. Grote Pyr De grotten van de witte beer.
deel 3. Fred Julsing. Wellington Wish Het kruitvat van gehoorzaamheid.
deel 4. Fred Julsing. De broertjes Samovarof Het geschenk van de Tsaar.
deel 5. Peter de Smet. Joris PK het zwingende zwaard.
deel 6. Peter de Smet. Joris PK De valse koning./Anna Tommy Moord achter de schermen.
deel 7. Bert Bus. De banneling van Nimmorac.
deel 8. Dick Matena. De argonautjes.

Prijzen: voor abonnees van Stripschrift f 4,95.
Prijzen: voor leden van Het Stripschap f 4,45.

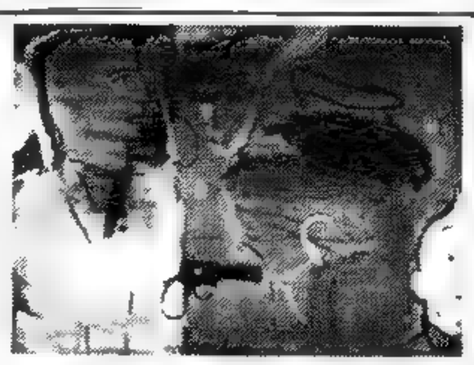

Schijnhelden en nepschurken (Beschouwingen over het beeldverhaal)
Rudolf Geel & R.H.Fuchs

SPECIALE AANBIEDING

Wat schuilt er achter de listen van Tom Poes?
Waarom mag Obelix nooit verliezen?
Waarom wil Snoopy een vlieghelden zijn?
In de naam van de hond en de held en de vloekende zeeman (Kuifje).
214 pagina's plezierig leesbare artikelen met illustraties over strips, o.a. over Asterix, Blueberry, Bruintje Beer, Charley Brown, Crumb, Krazy Kat, Kuifje, Little Nemo, Panda, Smurfen en Tom Poes, geschreven door Geel en Fuchs, uitgegeven door Meulenhoff in 1973.
Normale prijs f 22,50, nu voor abonnees van Stripschrift f 17,– en voor leden van Het Stripschap f 14,50.

BETALINGEN

Alle aanbiedingen (behalve abonnementen op Stripfanzines enz. zie voren) zijn te verkrijgen door overmaking op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap Postbus 104, Uithoorn.

STRIPVEILING

Op zaterdag 11 december a.s. organiseert Het Stripschap wederom een stripveiling te Amsterdam.
Tegelijk wordt een ruilbeurs en de 16e ALV gehouden. Adres' Rothaanhuis, Rozengracht 133, Amsterdam.
De veiling is uitsluitend toegankelijk voor leden van Het Stripschap. Inzendingen voor de veiling worden gaarne vóór 1 november 1976 ingewicht bij Het Stripschap, tav dhr. Kees Helderman, Zocherstraat 60''' Amsterdam. Tel. 020-168214
Na deze datum kunnen geen nzendingen meer worden geaccepteerd, aangezien de catalogus van de te veilen kavels tijdig voor de veiling aan de leden moet worden rondgestuurd. Inzenders worden verzocht de volgende regels in acht te nemen:

1. Slechts gaaf materiaal komt in aanmerking om geveild te worden.
2. Alles moet zijn verpakt in een zak van doorzichtig plastic:
3. Aan elk kavel moet een velletje papier zijn bevestigd waarop vermeld: titel, boek/knipsel, los/ingeplakt, bijzonderheden als lijmvlekken en de eventuele minimumprijs, waar beneden u het kavel niet weg wil doen.
4. Bij de inzending dient een lijstje ingesloten te worden, waarop vermeld: naam en adres inzender, eventueel gironummer, plus aantal kavels.
5. Mocht u meer dan één kavel inzenden, dan kunt u uw kavels doorletteren vanaf A, in volgorde van de door u te bepalen belangrijkheid.
6. Risico's, ontstaan door onjuiste vermelding, zijn voor rekening van de inzender.
7. De organisatoren van de veiling behouden zich het recht voor het aantal kavels op de catalogus te beperken en inzendingen van de veiling uit te sluiten.
8. Wordt de minimumprijs op de veiling niet gehaald, dan ontvangt de inzender, na betaling van 10% van deze prijs, de inzending zo spoedig mogelijk na de veiling terug.
9. Om Het Stripschap schadeloos te stellen voor veilingkosten en porto, betalen kopers een toeslag van 10% boven het door hen geboden bedrag en staan verkopers (inzenders) 10% van hun opbrengst af.
10. Dadelijk na de toewijzing dient het verworvene te worden afgerekend. Contante betaling is vereist. Met inachtneming van punt 8 worden niet-verkochte kavels zo spoedig mogelijk na de veiling geretourneerd en zullen de opbrengsten worden uitbetaald.
11. Illegale uitgaven kunnen niet worden geveild.

EEN NAAM
op stripgebied
Fa. Hermans OKE Kiosk

Broerenstraat 4 Arnhem
tel: 085 - 43 13 98

Een greep uit onze voorraad

Tanguy 4,95
Geheime basis
Gevaar op Groenland
Eerherstel voor een lafaard
Speciale opdracht
Gevaar in de lucht

Poezekat en Krompier
Sophie 1 t/m 11 4,95

Favorieten-reeks 3,25
Oude delen

Jong Europa 3,95
Oude delen

geen antiquariaat

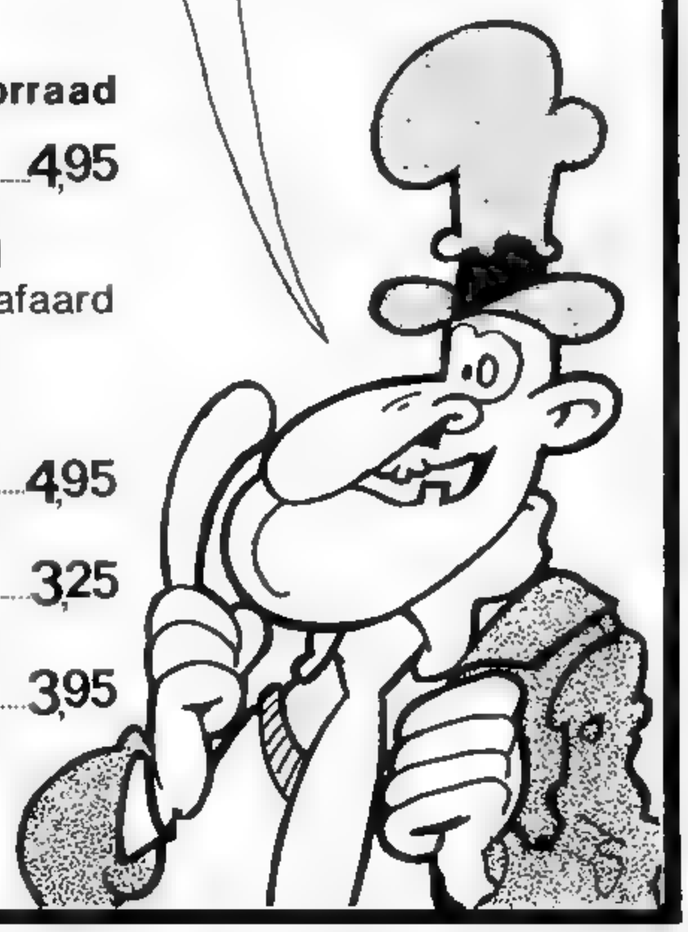

STRIPSCHRIFT

OUDE NUMMERS

NUMMER	PRIJS		
16	f 2,25	62	2,25
18	2,25	63	2,25
19	2,25	65	2,25
20	2,25	65 plus	2,25
25/26	3,25	66	2,25
31/32	3,25	67	2,25
36 1/2	1,50	68/69	3,75
37/38	3,25	70	2,25
38 1/2	1,50	71	2,25
41/42	3,25	72	2,25
43/44	3,25	73	2,95
45/46	3,25	74	2,95
47/48	3,25	75/76	4,25
49/50	3,75	77	2,95
51/52	3,75	78	2,95
53/54	3,75	79	2,95
55/56	3,75	80	2,95
57/58	3,75	81/82	4,25
59/60	3,75	83	2,95
61	2,25	84	3,60
		85	2,95

Deze nummers kunt u bestellen door overmaking van het betreffende bedrag op gironummer 209948 van Stripschrift Koninginneweg 164 Amsterdam 1007 (met vermelding van de door u gewenste nummers).
Indien u prijs stelt op een overzicht van de inhoud uit de nummers 1 t/m 50 kunt u dit vinden in het nummer 49/50 van jan/febr. 1973. En van 51 t/m 84 in nummer 86 van febr. 1976

STRIPANTIQUARIAAT
SJORS
VOORSTRAAT 371 DORDRECHT
078 - 42012

DE STRIPKUNST VAN MARTEN TOONDER

door Jan Gerhard Toonder

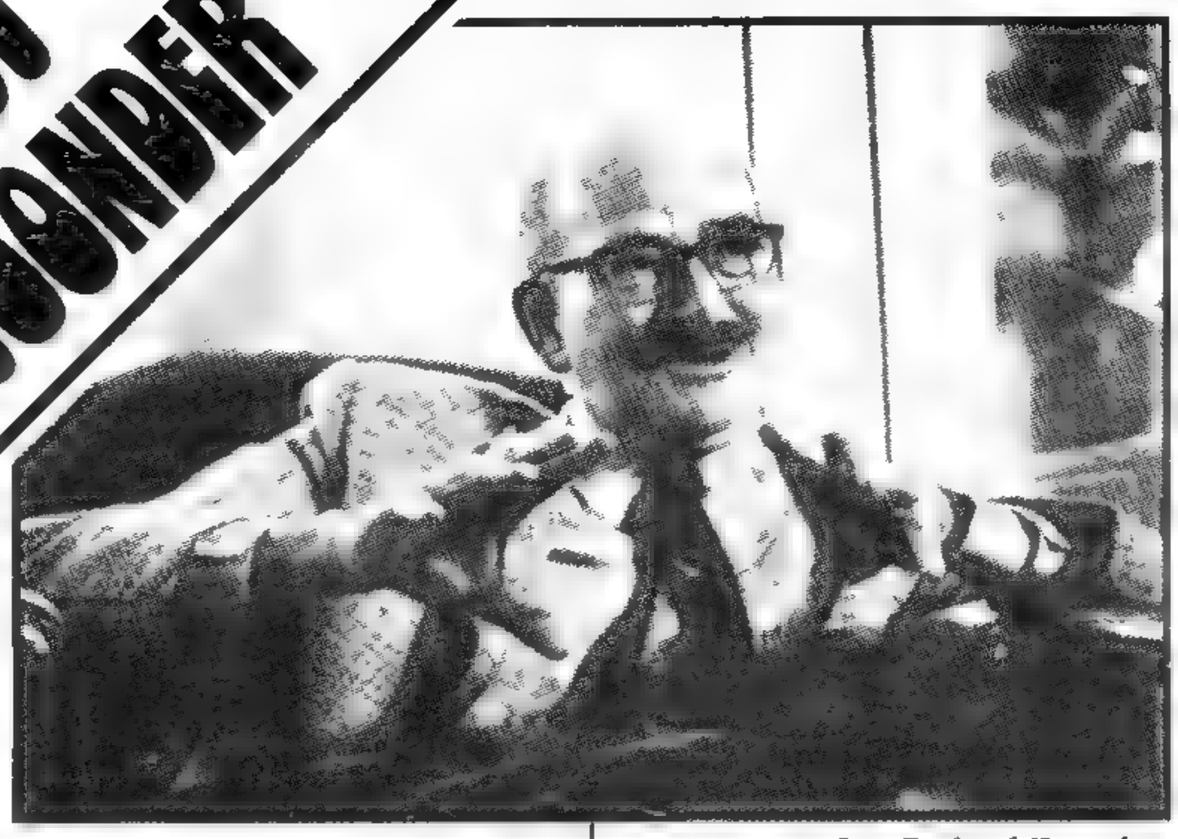

Jan Gerhard Toonder

Begin vorig jaar werd in Stripschrift het eerste deel gepubliceerd van een studie over de Toonderstrips door Domien ten Berge. Het tweede gedeelte hiervan dreigde evenwel door z'n grote lengte ongepubliceerd te blijven, totdat Hans Matla aanbood de complete studie in boekvorm uit te geven.
Na een lange voorbereidingstijd kwam dit veelbesproken boekwerk onlangs op de markt onder de titel *De Stripkunst van Marten Toonder*. We vroegen en kregen van Jan Gerhard Toonder een reactie op dit boek. Wat hij ons schreef laten we hieronder volgen:

Hoewel ik aanvankelijk graag wilde ingaan op uw complimenteus verzoek, een recensie te schrijven over de studie 'De Stripkunst van Marten Toonder' door Domien ten Berge, meen ik hierop te moeten terugkomen na kennisname van dit werk.
Het blijkt me namelijk, dat deze schrijver danig geërgerd is door enkele uitingen van mezelf, voorkomend in mijn 'uitleiding' van het Bommelboek 'Een heer moet alles alleen doen'. Nu is het zeer wel mogelijk, tot een bespreking van zijn overigens belangwekkend boek te komen zonder daarbij te vervallen in een polemiek over die door hem gewraakte passages, maar zijn ergernis blijkt zo groot, dat hij mij als een soort kwade geest door zijn geschrift doet waren, ook wanneer dat als argument in zijn betoog niet nodig is. Als voorbeeld kan hier dienen de opmerking van Ten Berge op zijn pagina 43 (par. 5.17): '. . . zijn (martens) taalgebruik is inderdaad van hoge kwaliteit, hoger - om maar eens iets te noemen - dan het officieel literaire werk van zijn broer JG. . . .'; een overbodig en onfunktioneel wegwerpertje, dat niet nader gestaafd wordt terwijl ook Ten Berge's bevoegdheid tot het vellen van een dergelijk waarde-oordeel uit niets blijkt.
Gezien deze sfeer komt het mij voor, dat ik het Stripschrift noch Ten Berge noch de lezers of mijzelf een dienst zou bewijzen met een openbare bespreking van dit boek. Immers, hoezeer ik ook zou getuigen van waardering-in-het-algemeen, elke kritische aantekening die ik me veroorloofde zou de schijn wekken van een poging, terug te katten, zodat mijn geschrift weldra verdacht zou kunnen worden van, wat men soms noemt, kinnesinne. Het dunkt me dat Stripschrift beter gediend is met een bespreking door een geheel onverdacht deskundige, zodat ik u - met erkentelijkheid voor uw verzoek - het boek per afzonderlijke post weer doe toekomen.

Inmiddel zijn mij bij lezing enkele onjuistheden en onvolkomenheden opgevallen, waar ik graag u - en door middel van u wellicht ook de heer Ten Berge en/of de definitieve recensent - opmerkzaam op wil maken. Het gaat hier dus niet om kritiek, maar om korrekties ten bate van de geschiedschrijving, waartoe ik door mijn vertrouwdheid met het onderwerp bij machte ben.

1. Marten Toonder is geen erelid van de Leidse Maatschappij voor Letterkunde. Er bestaat geen maatschappij van die naam. Er bestaat een Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, een ruim 150-jarig instituut, zich bezig houdend met de Nederlandse taalwetenschap, literatuur en geschiedschrijving, en bestaande uit een statutair beperkt ledental dat zichzelf aanvult. Alle leden zijn dus 'gekozen'. MT is hiervan geen erelid, maar werd in 1954 tot lid gekozen, voor zover bekend op voordracht van enkele hoogleraren in de linguistiek.

2. Mijn vader, Marten Toonder Sr., was in de oorlogsjaren 1940-'45 buiten Nederland, eerst als gezagvoerder van het s.s. Alpherat, later als ambtenaar van het Nederlandse Ministerie van Scheepvaart te Londen. Eerst in de zomer van 1945 keerde hij definitief in Nederland terug; enkele maanden later belastte hij zich met administratieve werkzaamheden in de Marten Toonder Studio's (toen nog een firma), waartoe hij weer enige tijd later - begin '46 veronderstel ik - als volwaardig firmant toetrad, samen met zijn zoon Marten en Anton de Zwaan. Hij trad ca 12 jaar later uit toen de firma werd omgezet in een N.V. De juiste data zijn voor een naarstig speurder uiteraard te vinden.[2]

3. Ron Kaal heeft nooit persoonlijke bindingen aan de Toonder Studio's gehad, behalve dan dat hem blijkbaar, volgens zijn eigen mededelingen, eens van studio-zijde auteursrechtelijke en misschien kinderachtige hindernissen in de weg zijn gelegd toen hij een zelf-vervaardigde Bommelafbeelding wenste te etaleren. Zijn onthullingen zijn echter waarschijnlijk (bewijsbaar is dat niet) afkomstig van een bepaalde ex-medewerker die met rancune uit de studio's was vertrokken - 'de man die moest werken tot hij er bij neerviel' en die inderdaad wel eens des ochtends, na een doorwaakte nacht, slapend onder zijn bureau is aangetroffen.[3]

4. De Thijs IJs-serie was inderdaad niet van MT alleen; dat wil zeggen dat aan het samenstellen van scenario en draaiboek werd deelgenomen door zijn vrouw Phiny en door mij. De onderschriften werden door mij geschreven. Cor Laurens maakt een vergissing wanneer hij in Dicky Dons en Thijs IJs de voorlopers ziet van Tom Poes en Heer Bommel; in de latere verhalen van deze serie verschijnt namelijk de figuur van Oom Brom, die zeer duidelijk Bommels prototype is.[4]

5. Op de lagere school werd Marten Toonder door zijn onderwijzers vaak aangewezen als een 'dwarse jongen' en een 'onrustmaker'. Op de middelbare school zette deze traditie zich voort; de zeer strenge direkteur heeft herhaaldelijk geroepen: 'Altijd dezelfde! ' - daarmee aanleiding gevend tot dè uitspraak van Bulle Bas. Niet tevreden met de ietwat saaie HBS-club richtte hij een eigen, ongebonden scholierenvereniging op, die een jaarlang groot succes had en tal van feesten organiseerde, en waarvan hij voorzitter was. Toen deze organisatie ontbonden moest worden wegen een nieuwe politieverordening, werd hij tòch maar voorzitter van de eigen schoolclub. Op de dansles behoorde hij tot de groep die de stijldansen uit mocht voeren, en op het jaarlijkse bal en andere festiviteiten vertoonde hij zich altijd met de aardigste meisjes. Hij ging naar de meest modieuze en opvallende snit

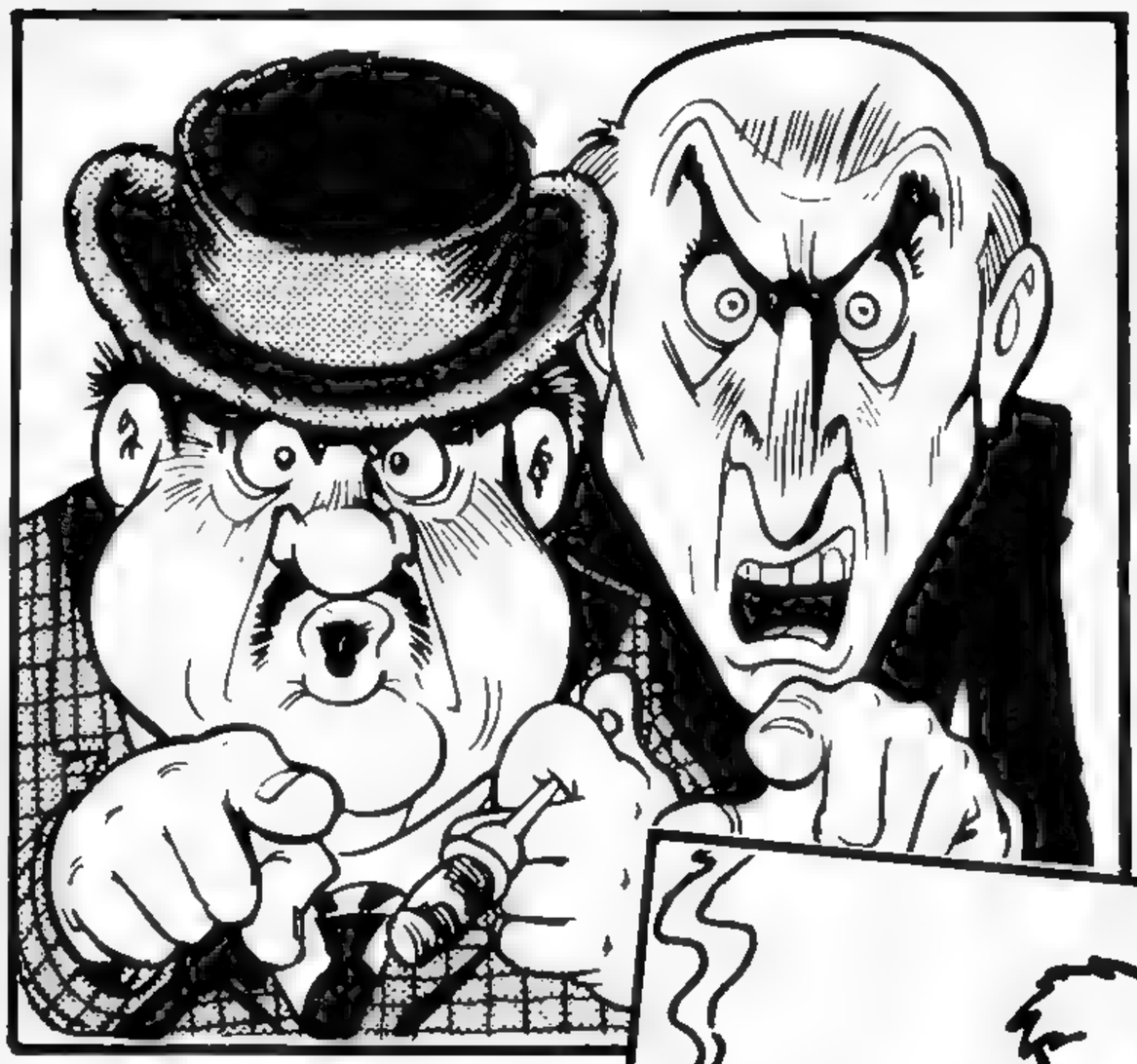

van die tijden gekleed en omgaf zich met een ietwat roerige groep vrienden en vriendinnen. Deze realiteit wijkt sterk af van de schets van Prof. Rümke, die Ten Berge toepasselijk acht.[5]

6. De opmerking: 'De plots van alle verhalen uit de jaren 1952 tot en met 1966 zijn kennelijk van Lo Hartog van Banda', is in zijn algemeenheid niet juist. Deze materie verdient voor de liefhebbers nog altijd een nader onderzoek. Het vervolg van dezelfde passage: '. . . de teksten van De knollengaard, De Klonters en De wilde wagen lijken grotendeels ook van diens (Van Banda's) hand' is terecht als een *veronderstelling* geschreven; deze veronderstelling is onjuist.[6]

7. Het lange uitblijven van Tom Poes na de oorlog was niet een gevolg van een waardevermindering door plaatsing in De Telegraaf, maar van het (commerciële) probleem het juiste voertuig voor deze strip te vinden. De studio-leiding - met name De Zwaan - ging er van uit dat dit een landelijke publikatie moest zijn, geen provinciale; de NRC, die als eerste gegadigde optrad, was wel landelijk maar kon niet voldoende spreiding garanderen. Pas na de snelle opkomst van De Volkskrant werd de kombinatie mogelijk van het liberale avondblad en het katholieke ochtendblad, waarbij partijen elkaar niet voor de voeten liepen en aan de zakelijke verlangens van de studio-leiding voldaan was.
Panda ontstond dan ook niet uit een devaluatie van Tom Poes, maar uit een aanvrage om een nieuwe strip van de G.P.D. (Gemeenschappelijke Pers Dienst) van de provinciale dagbladen.[7]

8. Waar Ten Berge een zo sympatieke geestdrift voor Panda, en zo'n juist begrip voor de Reinaert-achtergrond, aan de dag legt, is hier wellicht een iets uitvoeriger informatie op zijn plaats dan blijkbaar in het mij onbekende geschrift van Kousemaker gegeven is.
In Pandaverhaal no. 1 (De Meesterdief) zijn plot, tekening en tekst geheel van Marten Toonder zelf; tot en met verhaal no. 5 hield hij het literaire gedeelte geheel in handen, met langzamerhand toenemende assistentie van andere tekenaars.
In de verhalen 6 t/m 10 was het schriftelijke aandeel van Dirk M. Huizinga (die ook talrijke Kappie-verhalen verzorgde en wiens naam ik geheel in Ten Berge's geschrift mis), terwijl de tekeningen van de hand van Ton Beek waren.
Zonder kwaliteitsoordeel over deze reeks uit te spreken kan gezegd worden, dat het Reinaert-element hierin geheel verdwenen was; Joris Goedbloed komt hierin in het geheel niet meer voor en was trouwens ook in de verhalen 2-5 nog slechts sporadisch vermeld. Er kwamen klachten van de zijde van de lezers.
Vanaf Pandaverhaal no. 10 werden scenario en draaiboek aan mij toevertrouwd, met Ben van Voorn als tekenaar (dit alles steeds onder het immer toeziend oog van MT). De eerste daad die gesteld werd, was het opnieuw introduceren van Joris Goedbloed.
De nieuwe aanpak leidde in korte tijd tot publikatie in de Skandinavische landen, België, Frankrijk en tenslotte ook Engeland. waar Panda als enige Toonder-strip geruime tijd in een landelijk avondblad gelopen heeft (de Evening News).

Aangezien de Engelse versie ballonstrip moest zijn terwijl de continentale publikaties onderschriftstrips bleven, werden in deze periode aan Panda zowel tekenkunstig als dramaturgisch nogal bijzondere eisen gesteld. Een wellicht interessante bijzonderheid is, dat ter introductie van de Engelse versie een afzonderlijk introductie-verhaaltje gemaakt moest worden, dat alleen ooit in de Evening News gepuubliceerd is geworden, tot we het nu in Ten Berge's boek opnieuw mochten aantreffen; 'Panda op de kermis'.
Panda no. 24 ('De reis naar Iliriana') werd halverwege van mij overgenomen door de inmiddels bij de studio's aangelande Hartog van Banda, die vanaf no. 27 de literaire verzorging grotendeels voor zijn rekening nam. Tussen de no.'s 27 en 77 schuilen nog vijf of zes verhalen van mijn hand, alle met Joris Goedbloed in de hoofdrol.
Er mag, dunkt mij, op gewezen worden dat de verhalen 18 en 19 ('De Meester-edelman' en 'De Meester-gemaskerde') de Reinaert-sfeer het dichtst benaderden en, na verhaal no. 1, de 'pure' Panda-verhalen zijn.[8]

9. In de beginperiode van Kappie zijn enkele verhalen geschreven door Phiny Dick; vervolgens een aantal door de al genoemde Dirk M. Huizinga. Kappie no. 21 ('De Zeewedstrijd') stamde van Waling Dijkstra en Ton Karseboom, een tweetal wier namen ik ook al vergeefs in Ten Berge's boek heb gezocht, hoewel vooral Dijkstra zich tussen '49 en '54 geducht op de studio's heeft geweerd.[9]

10. Eén van de door Ten Berge opgegeven redenen voor het

vertrek van De Zwaan moet uit onzuivere bron stammen. Weliswaar tekenden zich persoonlijke tegenstellingen af, maar er bestond geen geschil over de verkoopstactiek. De Zwaan was een voortreffelijk verkoper. wien het om het even was of hij Eric de Noorman of Tom Poes aan een publicatie hielp. Tom Poes vond in het buitenland betrekkelijk weinig respons, maar niet zo weinig dat er reden tot beklag was; Kappie overtrof in 1953 Eric in aantal plaatsingen, Panda in financiële opbrengst. De belangrijkste reden voor het uittreden was, dat De Zwaan als firmant niet langer aansprakelijk wilde zijn voor de verliezen van de filmafdeling. Hij nam naar zijn eigen nieuwe onderneming, het agentschap studio) Swan Features, de free-lancers mee die voordien door de Toonder Studio's vertegenwoordigd waren; behalve Sprenger en Piet Wijn ook Hans Kresse en Wim van Wieringen.
Zoals ik al eerder te kennen gaf is de lijst van medewerkers verre van volledig.[10]

11. De 'pracht van een historische prent van de studio', die in het boek van Kousemaker voorkomt, is ontleend aan het huisblad van de studio, 'Cartoonder'. Het verscheen in het Engels, met bijdragen van zoveel mogelijk medewerkers, onder redaktie van Dirk Huizinga en mij, en werd toegezonden aan alle belangrijke Europese reklamebureaux, kranten, tijdschriften enz. ter bevordering van de strip- en filmverkoop. Het verscheen in '52-'53: er kunnen niet veel exemplaren meer van over zijn - waarschijnlijk een waardevolle curiositeit voor de verzamelaar.

De genoemde 'historische prent' is een zeer humoristische weergave van de rommelige en onvervangbaar gebleken inspirerende toestand in dat wonderlijke pand in de Reguliersdwarsstraat. Van Banda's pasja-status is toe te schrijven aan zijn veelvuldige vertogen over magnetisme, hypnose en magische toeren; mijn eigen Goedbloed-vermomming dank ik voornamelijk aan het feit dat ik destijds verantwoordelijk was voor de Panda-strip.[11]

Aangezien ik me, zoals opgemerkt, van elke kritiek op Ten Berge's boek wil onthouden, gelieve u de bovenstaande aantekeningen te beschouwen als marginalia ten dienste van de talrijke liefhebbers die zich voor de geschiedenis van het stripwezen blijken te interesseren; en indien ze voor dezen van enig belang zijn, is het toch niet helemaal tevergeefs geweest dat u mij dit boek toezond.

(De door de heer Toonder bedoelde recensie zullen we afdrukken in ons volgende nummer. Red.)

NOTEN

1. Ten Berge, pag. 32, par. 5.2.: '. . . . Marten Toonder vraagt erkenning als literair kunstenaar. Zijn erelidmaatschap van de Leidse Maatschappij voor Letterkunde, hem toe(ge)kend in 1954, gaf voedsel aan deze begeerte. (blijkens een noot ontleent T.B. zijn informatie weer uit de Bommelbijbel, red.).
2. Ten Berge, pag. 40, par. 5.10.;. . . Marten's vader blijkt in de oorlog al ijverig in de weer te zijn in de stripstudio van zijn zoon en na de oorlog in de leiding te zijn opgenomen (T.B. verwijst voor deze informatie naar de Bommelbijbel en naar Stripschrift 57/58, blz. 27, hoewel een dergelijke mededeling daar niet te vinden is. Red.)
3. Ten Berge, pag. 41, par. 5.13: . . . maar in dit geval heeft zijn (Ron Kaal's) persoonlijke binding aan de Toonder Studio's zijn altijd boeiende subjektieve stellingname ongunstig beïnvloed). . .
4. Ten Berge, pag. 43, par. 5.16: . . . De Thijs IJs-serie, die niet van Toonder alleen is, bevat blijkens de prent op pag. 19 (van Stripschrift 57/58) de voorlopers van Tom Poes en heer Bommel (Dicky Dons en Thijs IJs) en van Joris Goedbloed (Sim).
5. Ten Berge, pag. 48, par. 6.1.: De jeugdherinneringen van JG kunnen we combineren met opmerkingen van professor Rümke. Marten lijkt me te behoren tot 'de jonge mensen die jarenlang op lagere school en middelbare school een zeer kinderlijke indruk maken, vooral in hun uiterlijk'. 'Hun contacten met de buitenwereld zijn gering, zij neigen tot tobberige eenzelvigheid. Hebben zij een goede begaafdheid dan worden zij, op zichzelf teruggeworpen als zij zijn, in de gelegenheid gesteld tot veel dieper culturele rijping dan de vlotter levende leeftijdsgenoot.' Op den duur 'zijn zij in geestelijke bewegelijkheid hun reeds tot gezeten burgers geworden leeftijdsgenoten ver vooruit.' 'Hun seksuele funktie worden dikwijls eerst laat manifest'.
6. Ten Berge, pag. 52, par. 6.3.
7. Ten Berge, pag. 54, par. 6.5: . . . De waardering voor de Tom Poes-serie had een ernstige deuk gekregen door de publikatie in de Telegraaf. Dit dagblad was in de oorlogstijd zo duidelijk op de hand van de bezetter geweest, dat de krant een aantal jaren niet meer mocht verschijnen. . .
8. Ten Berge, pag. 54, 55, 56, par. 6.5.
9. Ten Berge, pag. 58, par. 6.7.
10. Ten Berge, pag. 74, par. 8.7: . . . Hij (De Zwaan) vertrok in 1953 om twee redenen: Toonder wou hem vooral zijn eigen strips laten verkopen in het buitenland, terwijl er veel meer vraag was naar de Eric de Noorman bovendien moesten de tekorten van de filmafdeling steeds worden gedekt door de inkomsten uit stripseries. De Zwaan begon voor zichzelf met de studio Swan Features; Sprenger en Piet Wijn gingen met hem mee, de laatste keerde in 1964 definitief naar Toonder terug.
11. Ten Berge, pag. 74, par. 8.7: Een pracht van een historische prent van de studio, met alle medewerkers erop, uit het begin van de vijftiger jaren is te vinden in het boek van Kousemaker op pag. 80-81. Daaruit blijkt dat Hartog van Banda als een pasja aanbeden moet zijn. Jan Gerhard, die in stripschrift 68/69 onthult dat hij alleen nog maar verzot is op Joris Goedbloed (als JG zijn naamgenoot), verschilde toen zelfs in uiterlijk niet van de loze vos.

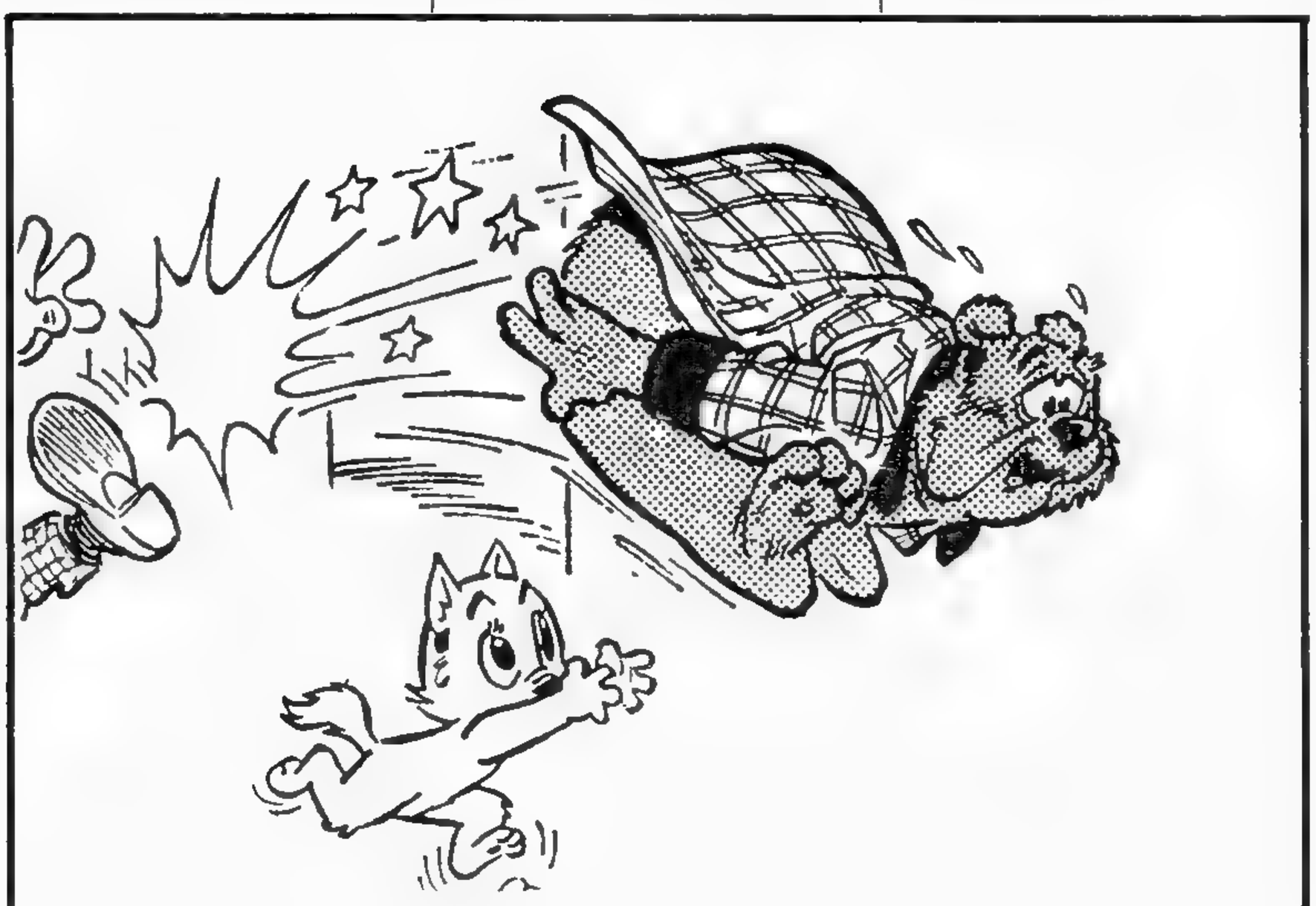

een rubriek over kartoen.

ONG~GEZIEN

WEER OOST-EUROPEANEN ONDERSCHEIDEN OP WERELDKARTOENALE TE KNOKKE-HEIST

De uitslag van de 15e Wereldkartoenale van Knokke was wederom een hulde aan het hoge niveau van de satirische tekeningen die in het Oost-blok worden gemaakt. De Bulgaar *Nicolas Pecareff* won de eerste prijs, terwijl de erevermelding ging naar de Pool *Lech Frackowiak.*
Persoonlijk vind ik het werk van de Pool indrukwekkender dan dat van Pecareff, die traditioneler bezig is dan Frackowiak.
De 'beste Vlaamse inzending' was van *Edwin Nagels*, die verrassend nieuw en anders is, en erg mooie bladen toont. De prijs van het casino Knokke ging naar de jonge Belgische *Josette Janssens*, die prijzen bij de vleet wint, constant door Europa heen en weer vliegt om deze in ontvangst te nemen en terecht, haar werk is indrukwekkend goed. Niet voor niets won zij vorig jaar de grote prijs van Montreal/Canada (de grootste wedstrijd voor humortekenaars ter wereld: 1e prijs 5000 dollar). Verder kregen erevermeldingen de bekende Fransman *Tetsu*, de Rus *Elle Tikerpäe* en de Hongaar *Imre Dunai.*

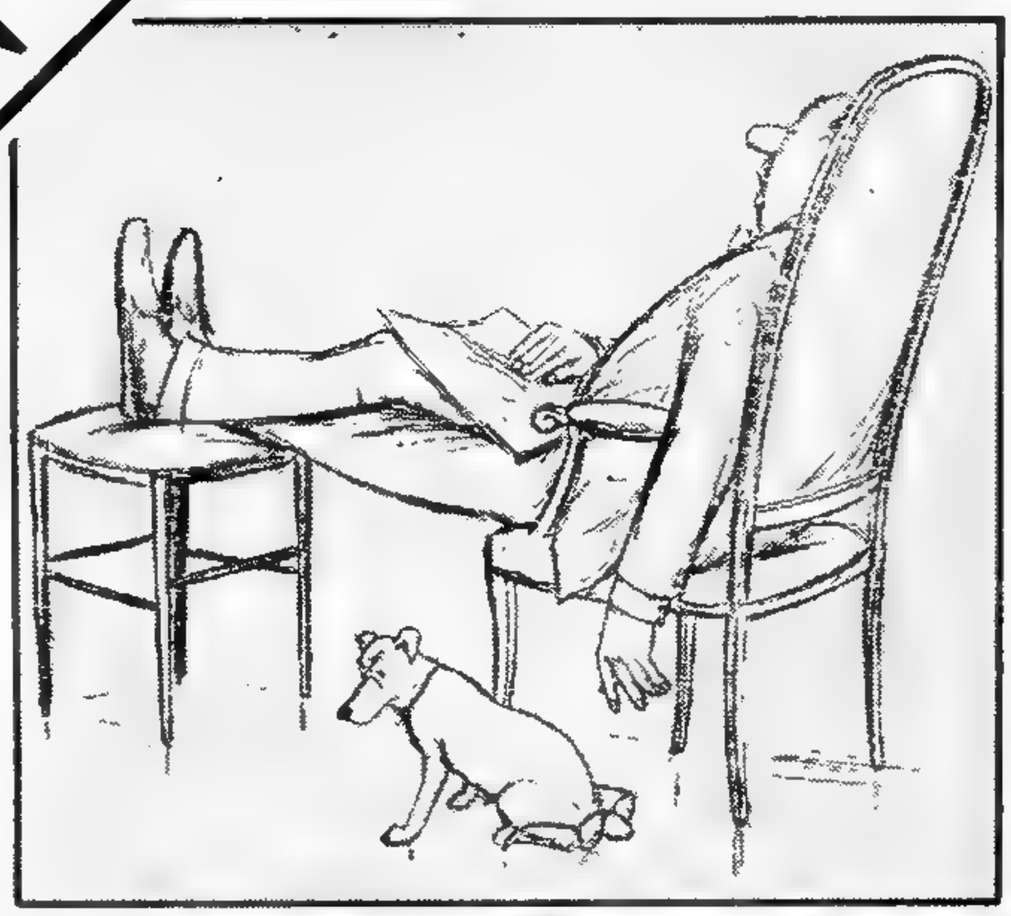

Tetsu (Frankrijk)

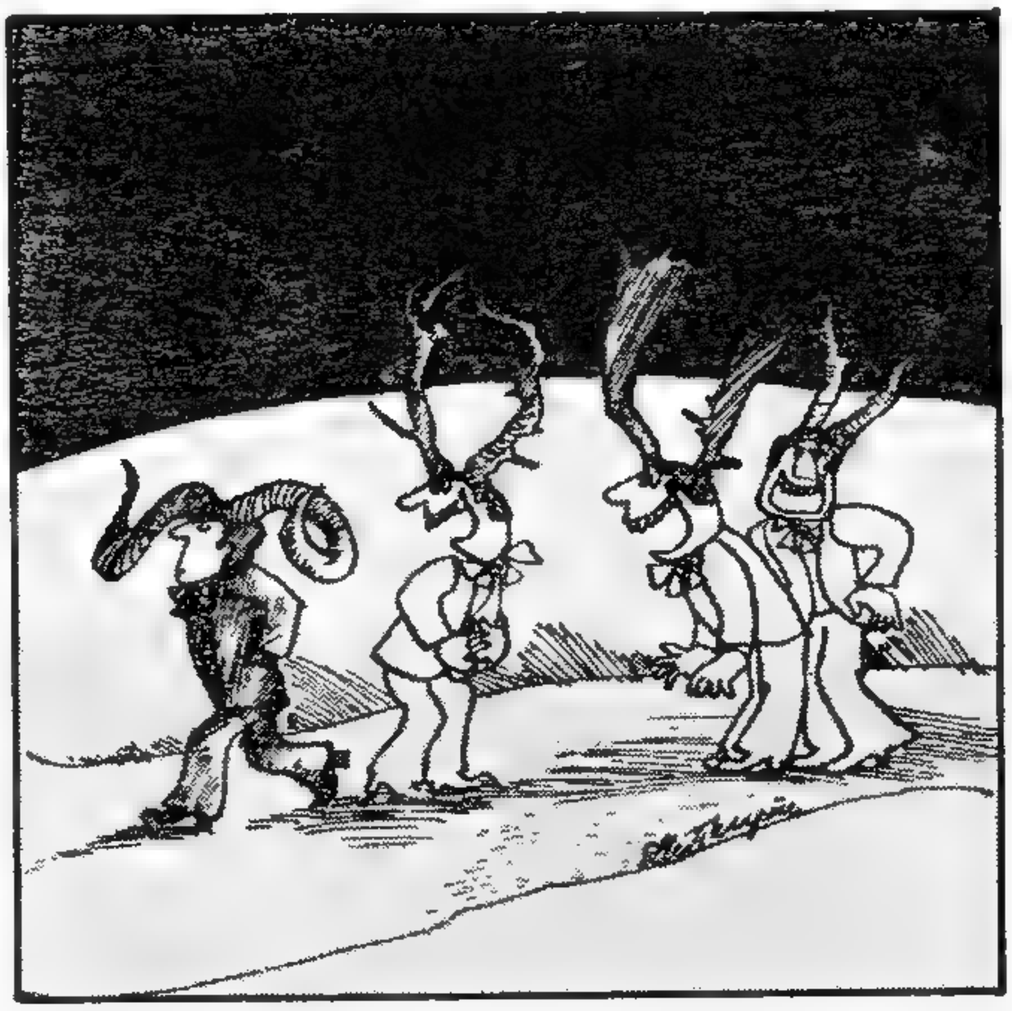

Elle Tikerpäe (Rusland)

Overzichtstentoonstelling

Verheugend was het feit dat dit jaar bij de opening van de tentoonstelling enkele Oost-Duitse tekenaars aanwezig konden zijn. Triest het feit dat prijswinnaar Pecareff (door politieke manipulaties, zo deden de geruchten in Knokke de ronde) niet aanwezig was.
De 15e Wereldkartoenale gaat dit jaar gepaard met een prachtige overzichtstentoonstelling van de prijswinnaars van de vorige 14 kartoenales.
In 1964 won de Belgische kartoenist Picha de derde Wereldkartoenale. In 1962 en 1963 waren er nog geen prijzen verbonden aan de toen nog 'Salon van de Humor' genoemde tentoonstellingen. Deze Picha is inmiddels een gevestigde naam in de wereld van de getekende humor. Zijn laatste tekenfilm 'Tarzoon' werd reeds uitvoerig in Stripschrift besproken. Het werd een kassucces, met vaak slechte kritieken in de pers begeleid.
De lijst van prijswinnaars ('laureaten' zeggen ze in Knokke), telt een groot aantal namen van tekenaars die inmiddels gevestigde waarden zijn in kartoenistenland: *Ton Smits, Virgil Partch* (USA), *Gerard Alsteens* (ps. Gal), de Fransman *Maurice Henry*, de Joegoslaf *Aleksander Klas* en de Rus *Valentin Rozancev* zijn enkele van de bekendere satirici die hun werk ▶

Martin Wassington en Janusz Majewski in discussie met een van de deelnemers aan de kartoenale.

Gerard Alsteens (Gal), België.

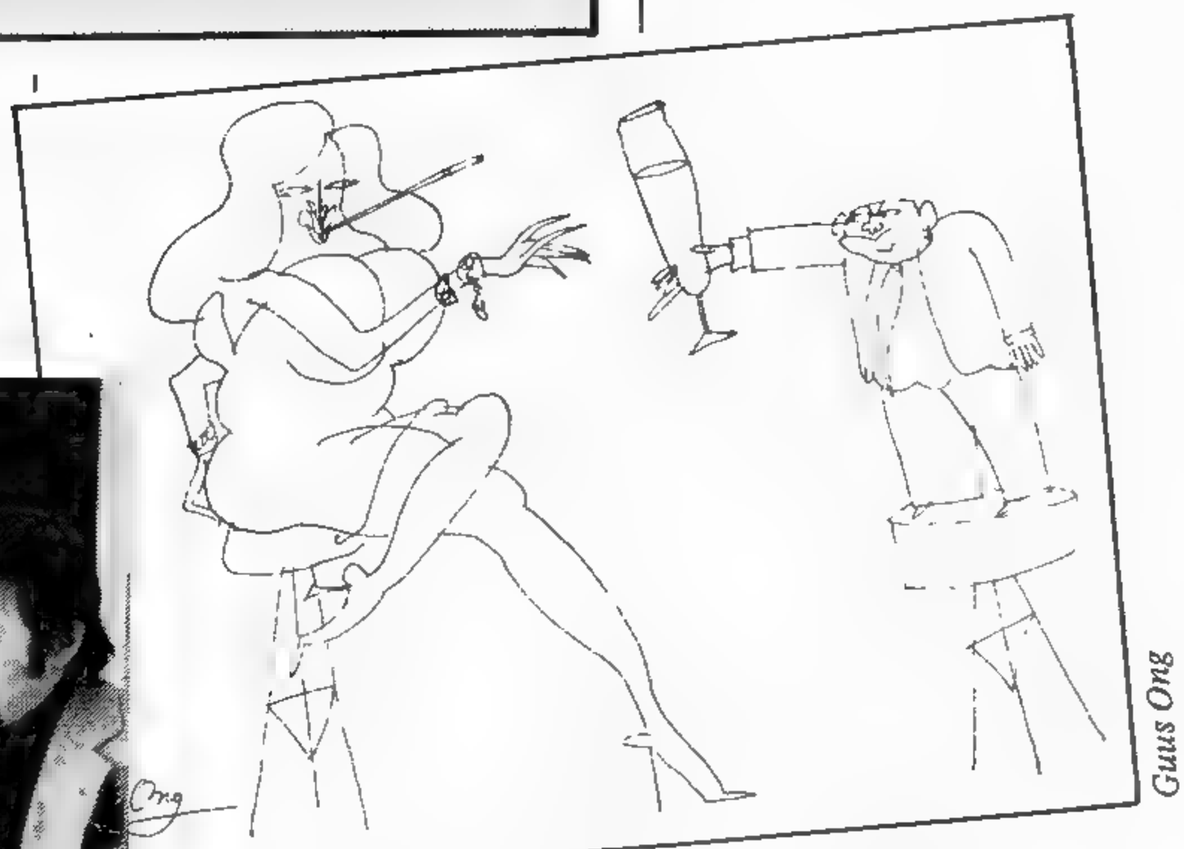

Guus Ong

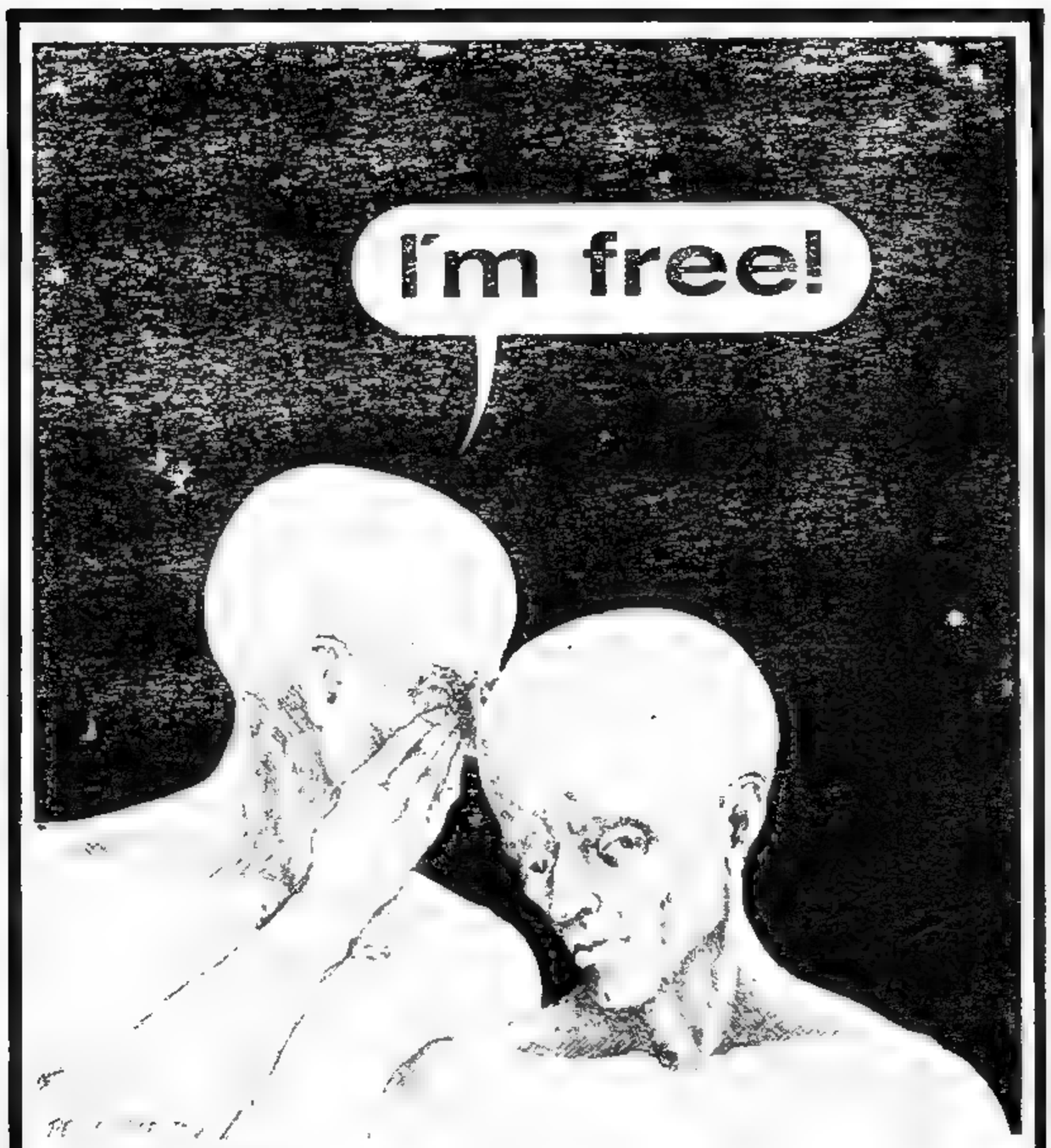

Pecareff (1e prijs).

in talloze bladen gepubliceerd zien.
Opvallend goed vond ik in dit overzicht het werk van Josette Janssens uit België en de tekeningen van haar landgenoot Gerard Alsteens (Gal). De wijze waarop realisator Eric Parez deze expositie weet in te richten verbaast mij elk jaar opnieuw; subliem is het enige woord dat ik ervoor kan vinden. Eric Parez loopt al enkele jaren rond met het plan een museum te gaan inrichten over de getekende humor. Het schijnt inderdaad vaste vormen aan te gaan nemen. De gemeente Knokke zal voor een groot gedeelte garant staan en gaf reeds toestemming om alle in de wereld te verschijnen getekende gebundelde humor aan te schaffen (hetgeen natuurlijk onmogelijk is maar wel een waardevol documentatiecentrum zou kunnen opleveren.)

Ong

Maurice Henry.

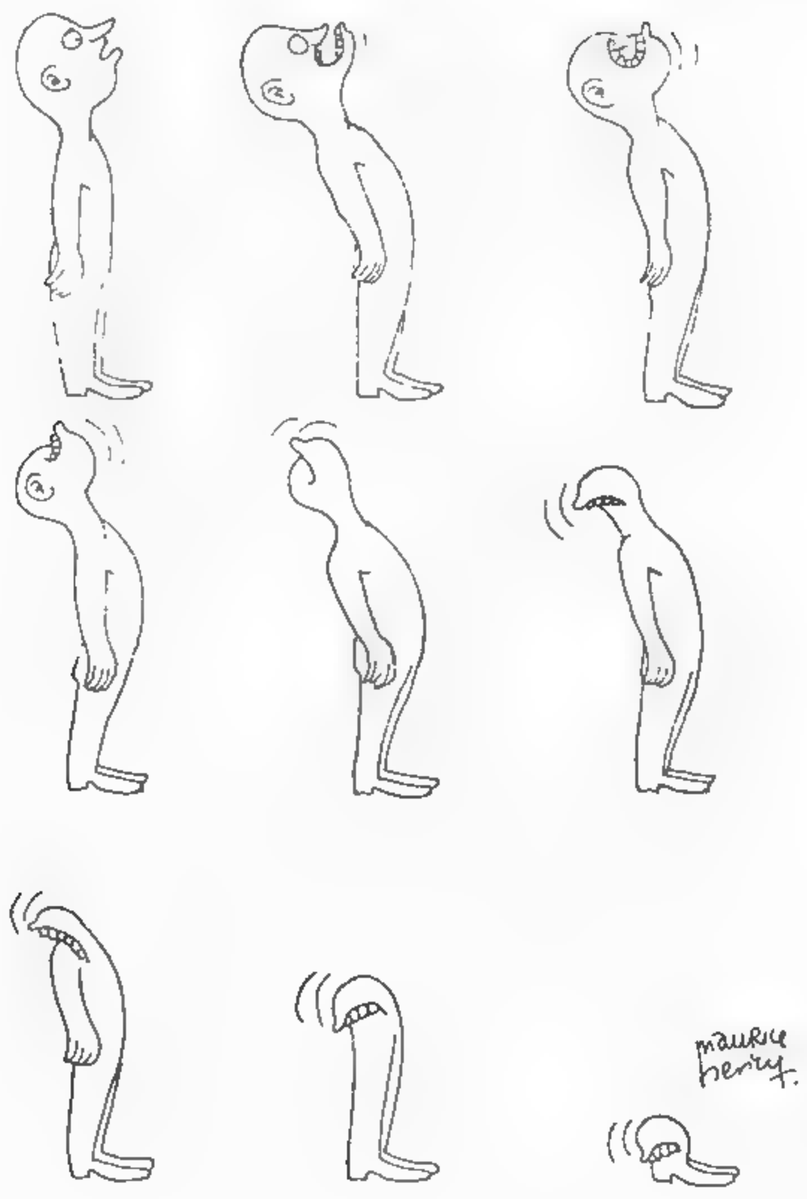

WALT DISNEY'S
Mickey
MAANDBLAD 6
BEVAT BUITEN DE AVONTUREN VAN ZWARTE WOLF, DOERAKKERS, HENKIE, TIJGER EN PETER DE SMET'S VERVOLGSTRIP "HET GOUD VAN DE H.M.S. CORNWALL" EEN GOTTFRETSON-AVONTUUR VAN MICKEY EN GOOFY WAARIN ZE KENNISMAKEN MET...
EGA BEVA, DE MAN VAN DE TOEKOMST
STUDIO V. WULFTEN
64 PAGINA'S AVONTUUR

BOEKBESPREKINGEN

H.G.Wells

Sir Basil Zaharoff

achtergronden van het beeldverhaal 1 - f 1,25

H.G.Wells: *Sir Basil Zaharoff*. (= Achtergronden van het Beeldverhaal 1) Amersfoort 1976, 20 blzz. Prijs f 1,25. (te storten op giro 3000583 tnv Ernst Pommerel, Amersfoort).

Het zal weinig Kuifjeliefhebbers nog onbekend zijn dat Hergé in *Het Gebroken Oor* de wapenhandelaar Basil Bazaroff ten tonele voerde en dat hij hiermee eigenlijk de Griek Sir Basil Zaharoff (1849-?) bedoeld heeft. Over deze roemruchte internationale wapenleverancier was tot nu toe in stripkringen weinig bekend (en waarom ook?) en in dit eerste deel van *Achtergronden van het Beeldverhaal* wordt daaraan definitief een einde gemaakt door een uittreksel uit het boek *Arbeid, Welvaart en Geluk der Menschheid* (Den Haag 1934) van H.G.Wells. Een grote omissie daarbij is evenwel het ontbreken van een foto van Sir Basil, omdat Hergé naar bekend ook geprobeerd heeft hem uiterlijk te benaderen. Met het beeldverhaal of met Kuifje heeft deze keurig verzorgde brochure eigenlijk niets te maken en het pretentievolle 'Achtergronden' uit de reekstitel dekt de lading dan ook niet. Het wachten in deze reeks is nu dus op *De Zionistische beweging in Nederland 1899-1914* (ivm *Het Zwarte Goud*) en *Tussen sawahs en bergen* (ivm *Vlucht 714*) . . . Onzin natuurlijk, voor supergeflipte Kuifje fanaten is het boekje echt wel aardig: ik heb het tenminste met genoegen gelezen.

Har Brok

LUCKY LUKE

Bij Dargaud verscheen onlangs het nieuwe Lucky Luke album: *'L'empereur Smith'*.
Morris en Goscinny zetten daarin hun ontdekkingstocht door de psychologie voort; na de mislukte psychotherapie voor de Daltons is nu in L'empereur Smith *de grootheidswaan* aan de beurt.
Het verhaal is gebaseerd op de historische figuur *Joshua Norton (1819-1880)*, een gewiekste zakenman die met export en handel in onroerende goederen in korte tijd een fortuin binnensleepte. Het debacle van een ongelukkige graanspeculatie doet hem echter *'het verstand verliezen'*. Hij raakt daardoor als velen in zijn tijd bezeten van het idee om de jonge Amerikaanse republiek om te vormen tot een keizerrijk. In zijn zieke geest ruimt hij daarbij voor zichzelf al vast de plaats van *keizer* in, waarbij Napoleon zijn grote voorbeeld is.
In het album is het Dean Smith die een dergelijke rol, fiks aangedikt, speelt. Smith beschikt over een Dagobertiaanse voorraad geld en kan zich daardoor omringen met de pracht en praal een keizer waardig. Ook richt hij een privélegertje op dat hij van het modernste wapentuig voorziet - tot aan kanonnen toe.
Deze onschuldigde, schilderachtige figuur die zijn onderdanen beloont met kneepjes in het oor - zoals *oude tantes dat vroeger plachten te doen met de woorden 'ouwe dibbus'* - en die iedere heldendaad kwistig honoreert met medailles, ridderorden en titels (zo wordt Lucky Luke Grootofficier in de orde van de Gouden Bizon), is iedereen sympathiek.
In Grasstown, volgens de historie Los Angeles, waar de bevolking het spel braaf en met plezier meespeelt (men stuurt hem b.v. brieven ondertekend met de namen van Europese staatshoofden), is Smith uitermate populair alleen rechter Barney voorziet een naderend onheil. Hij ziet in het steeds geolieder optredend marionettenlegertje van gedienstigen, die het soldaatje spelen verkiezen boven het achter de koeien aanrennen, een potentieel gevaar. Uiteindelijk blijkt hij het met Lucky Luke, die natuurlijk ook direkt het gevaar onderkent, bij het juiste eind te hebben; Desperado Butch Ritchie weet zich als minister van buitenlandse zaken van het marionettenstaatje in te dringen en sluw intrigerend zet hij de Majesteit en zijn kolonel Gates op tot offensieve daden tegen Grasstown.
Maar pas als hij de bank aan flarden geschoten heeft wordt alles duidelijk: Butch is alleen op geld uit al blijkt dat geld dan voornamelijk van de Keizer te zijn. Al spoedig daarna valt Grasstown en om het vege lijf te redden kiezen alle notabelen de zijde van Keizer Smith I en blijven alleen Lucky Luke en de rechter zich verzetten tegen de poppenkast. De dood is het vonnis daarvoor. Gelukkig (!) weet Lucky Luke te ontsnappen en krijgt de rechter gratie anders kan Lucky Luke hem later niet bevrijden.
Luke's list om Smith te ontvoeren lijkt aanvankelijk te mislukken, als Kolonel Gates en Butch besluiten beter zonder de Keizer voort te kunnen.
Tegen Lucky Luke's laatste pijl hebben ze echter geen verweer.
Een duel tussen Luke en Butch (met kanon) lost alle moeilijkheden tenslotte op.
Smith lijkt genezen: hij geeft Lucky Luke zijn aan generaal Grant gerichte akte van Troonsafstand en vertrouwt hem zijn volk toe. Of hij ook werkelijk genezen is valt uit zijn laatste zin *'Nous partons en exil comme la fait avant nous Napoléon Ier de France. . .*, te betwijfelen!
Opnieuw een prima Lucky Luke verhaal waarin de humor zegeviert. . . Prijs afhankelijk van uw antikwariaat ca f 12,50.
Inmiddels lopen we nu weer drie albums tw. *Le Cavalier Blanc* (verschijnt begin oktober '76 bij Oberon), *La Guerison des Daltons en L'Empereur Smith* achter en is ook het album met de zeven korte verhalen *'Sept histoires complets'* nog niet uit. En voor de volledigheid: op pag. 37 verschijnt Uderzo als ambassadeur van Italië ten tonele.

M.W.

IN DE ZOEKER

IK HEB ER WEL EEN WEEK HARD VOOR MOETEN WERKEN, MAAR NU HEB IK HET DAN TOCH MAAR IN HANDEN: M'N EERSTE ZELFVERDIENDE SALARIS..!
BANK

Uit Jan Jans en de kinderen 4 van Jan Kruis (van links naar rechts Jans, Jantje 327 en Marten Toonder)

DANK U, KOLONEL ! ?!?... HE ! KEN IK U NIET ?! (1)
MOGELIJK. MIJN NAAM IS BUCK DANNY EN DIT ZIJN MIJN PILOTEN KAPITEIN TUMBLER EN SONNY TUCKSON
ZIE DE AVONTUREN VAN BUCK DANNY

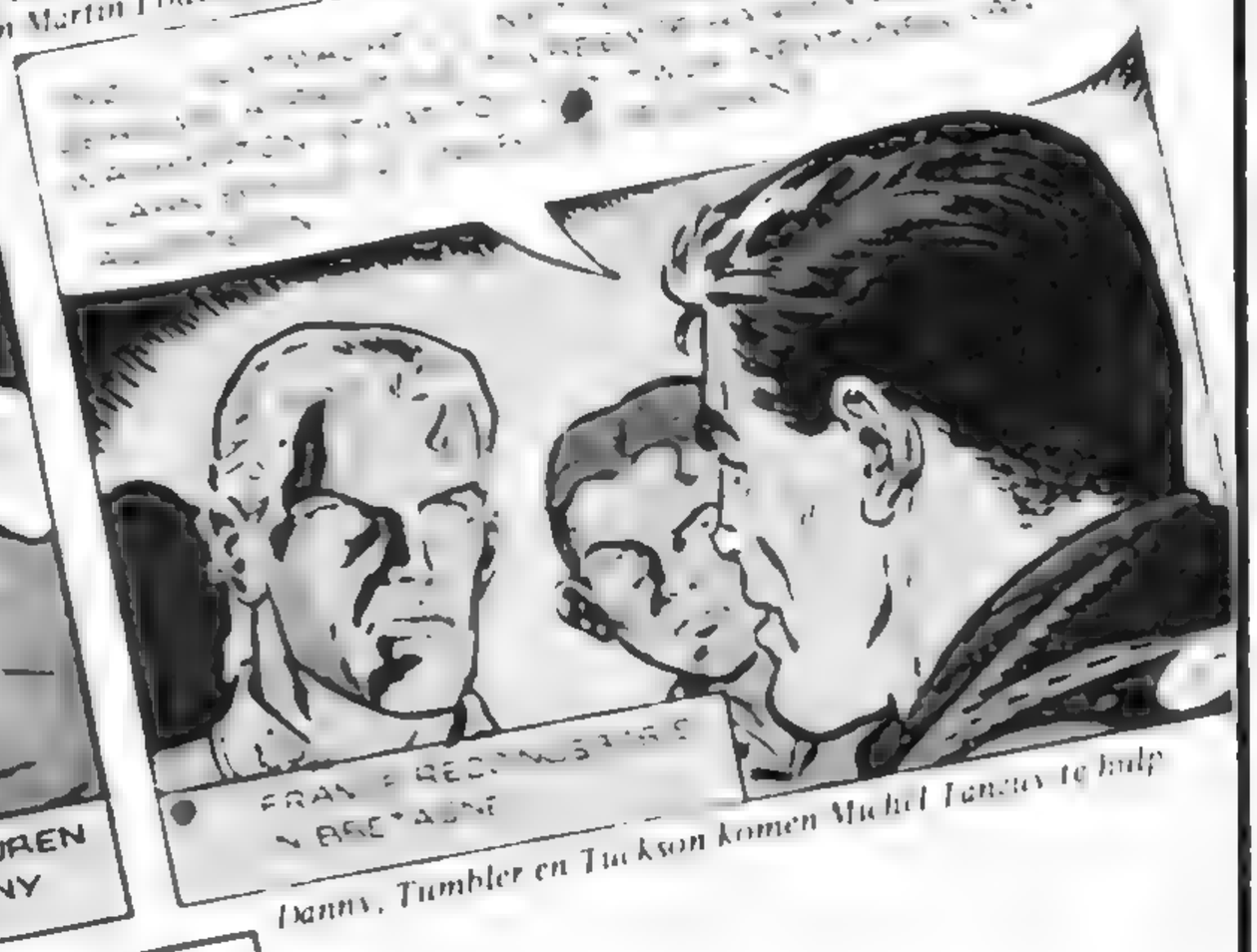

Danny, Tumbler en Tucksom komen Michel Tanguy te hulp

Dan Cooper en Michel Tanguy, ditmaal te gast bij Buck Danny

De drie Fransen van Mittal in het decor van Rik Rinders

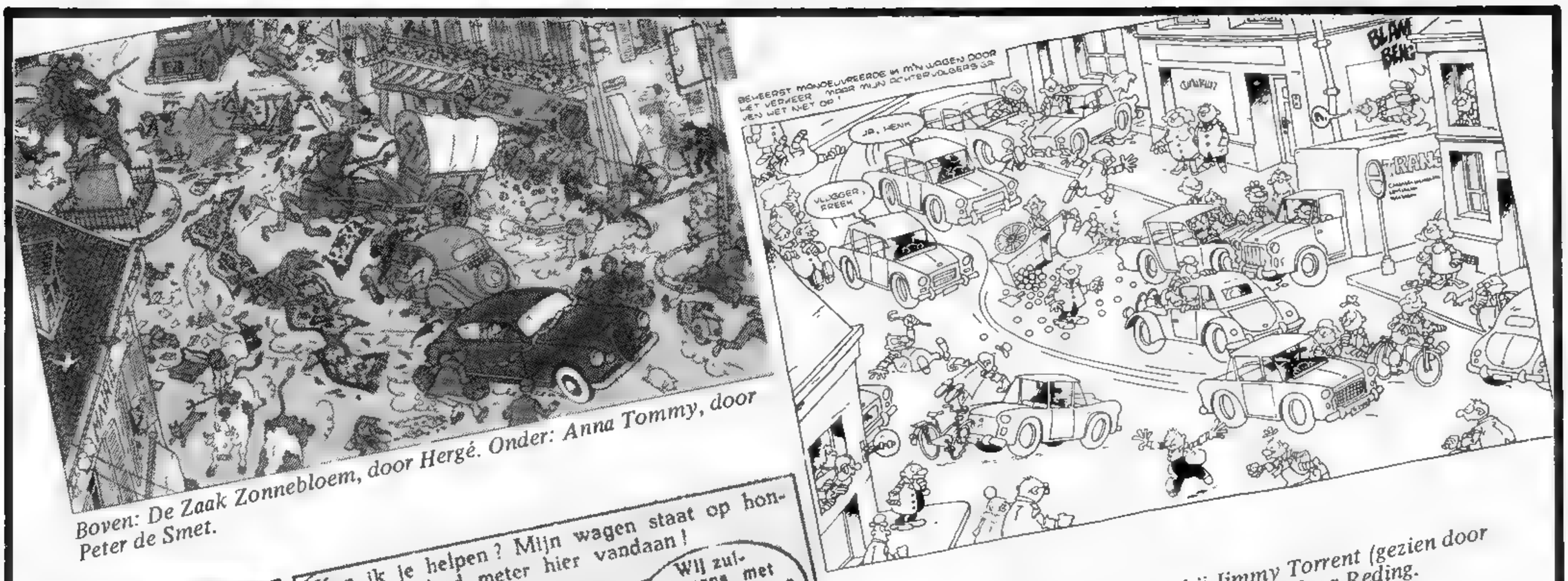
BLAM BLAM
JA, HEER
VLUGGER, FREEK
Kan ik je helpen? Mijn wagen staat op honderd meter hier vandaan!
HO! GRAAG!
Wij zullen eens met een «Vaillante» kunnen rijden. Dat is fijn!
Dat moeten we vlug bij u thuis uitmaken, mijnheer Berthault... Als ik er aan denk hoe lang het zal duren eer ik mijn wagen vrij krijg...
Kan ik je soms helpen? Mijn «Vaillante» staat startklaar op enkele stappen hier vandaan.
Als het je niet te veel stoort, graag! Dan kom ik mijn wagen morgen halen...
HEL

Boven: De Zaak Zonnebloem, door Hergé. Onder: Anna Tommy, door Peter de Smet.

Boven: Michel Vaillant op bezoek bij Jimmy Torrent (gezien door Graton). Onder: Dezelfde ontmoeting gezien door Reding.

Sjimmie op weg naar de hel (Robert v.d. Kroft, in de Vrije Balloen nr.3)

Dino Attanasio ziet zichzelf als dierenarts (uit Tina).

Kuifje bij de vier helden.

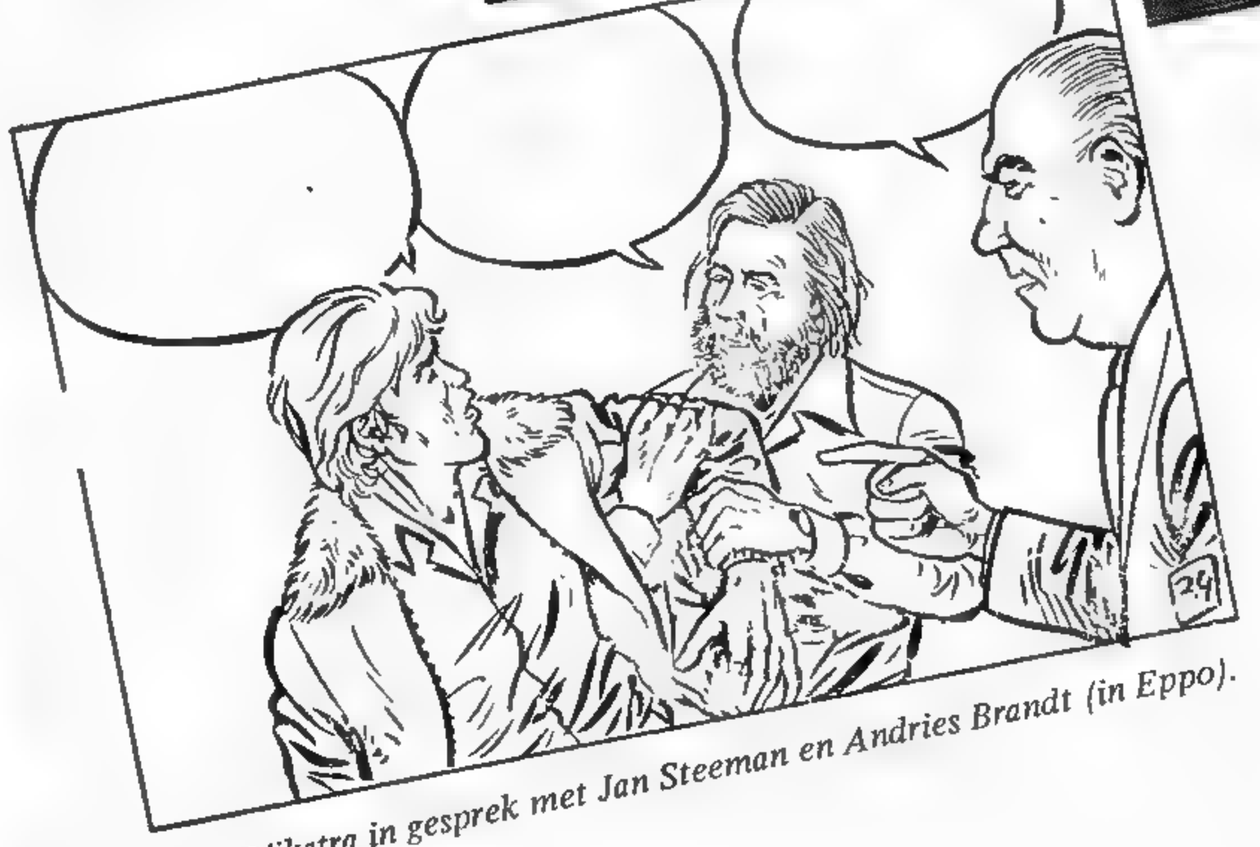

Roel Dijkstra in gesprek met Jan Steeman en Andries Brandt (in Eppo).

UITGELATEN

Beuker vraagt vervolging om cartoon in Vrij Nederland

Het Tweede Kamerlid Beuker (RKPN) heeft minister Van Agt van justitie schriftelijk gevraagd een strafvervolging in te stellen tegen verantwoordelijke redacteuren van het weekblad Vrij Nederland in verband met een in dit blad geplaatste cartoon „De strafvervolging is noodzakelijk om ons te beschermen tegen godlasterlijke pornografie" aldus het Kamerlid

Het gaat hier om een cartoon van Yrrah geplaatst in VN van zaterdag 29 mei Daarop was een in een kloostergang lopende zwangere non te zien in de nabijheid van een kruisbeeld De afbeelding is als smadende godlastering krenkend voor godsdienstige gevoelens en derhalve strafbaar volgens het Wetboek van Strafrecht aldus het Kamerlid in zijn vragen

Winschoter Courant, 10.6.1976

Wie de suksesvolle film *One Flew over the Cuckoo's Nest* van Milos Forman nu nóg niet gezien heeft zal zich moeten haasten. Mét degenen, die hem al gezien hebben, zal hij zich dan kunnen verbazen over het hierna volgende citaat dat we haalden uit de bespreking van Dirk Lauwaert in Kunst en Cultuur *jg. 9 (1976) nr. 8, blz. 18-19:*
'Is het toevallig dat de wereld van Forman zo afgekalkeerd lijkt van de wereld der strip-verhalen, dat men er perfekt de verhoudingen en waarden in terugvindt bijvoorbeeld van 'Suske en Wiske'? Chief Broom is uiteraard Jerom (sprakeloos maar sterk; de ziel opgesloten achter de barrière der taalloosheid); Nurse Fletcher is tante Sidonia (geüniformeerd en al); McMurphy is Lambik (de inkarnatie van de driften, de ongeremde aspiraties, de chaotiserende onbezonnenheid); de patiënten en bezoekende meisjes zijn de kinderen aan dit stel onderworpen en overgeleverd.'
O ja, *Kunst en Cultuur* is een uitgave van het Paleis voor Schone Kunsten of iets dergelijks in België.

(H.B.)

NIEUWS

Postbus 9494, Amsterdam.

Oberon Programma 1976

september:
week 38: Lucky Luke (Morris en Goscinny) De Witte Ridder.
oktober:
week 41: Blueberry (Giraud en Charlier) De Man die $500.000 waard was.
week 41: Michel Tanguy (Uderzo en Charlier) Luchtpiraten.
week 41: Asterix verovert Rome (filmeditie). De film met dezelfde naam komt 1 oktober in roulatie. Goscinny en Uderzo zullen bij de première in Amsterdam aanwezig zijn. Prijs f 5,95.
week 42: Tom Poes (Toonderstudio's) De Tegendeler (verhalen uit Donald Duck deel 5).
week 43: Iznogoedh (Tabary en Goscinny) Gekonkel in het Kalifaat.
week 43: Jonathan Cartland (Blanc-Dumont en Harlé)Het laatste konvooi naar Oregon.

november:
week 45: Roodbaard deel 10 (Hubinon en Charlier) De Schat van Roodbaard
week 46: Lucky Luke (Morris en Goscinny) De Genezing van de Daltons.
week 46: Donald Duck (Barks/Disney) Donald Duck als Schipper (Barksverhalen deel 3).
week 47: Ravian (Mézières en Christin) Ambassadeur der Schaduwen.
week 47: Asterix (Uderzo en Goscinny) Obelix en Co.
week 48: Johnny Goodbye (Attanasio en Lodewijk) Contra Fiddles Paganini (Eppo Clubuitgave).

Obélix en Co.

Alweer het 23e album van deze onwaarschijnlijk populaire strip. Omdat het Caesar niet lukt de Galliërs er met geweld onder te krijgen probeert hij het dit keer met geld. Hij stuurt Caius Saugrenus, die Obelix weet over te halen een menhir-industrie op te zetten.

Obelix verdient goud als water en al gauw volgen de andere Galliërs zijn voorbeeld. Iedereen behalve Asterix en Panoramix stort zich in de menhir-fabrikage. Caesar heeft eindelijk gewonnen. Of toch niet? In Rome dreigen onvoorziene problemen. . . Met dit Asterix album (f 11,90 in iedere goede boekhandel) bewijst Goscinny weer terug op het oude peil te zijn. Erg geslaagd is o.a. zijn visie op de reclame en de wet van vraag en aanbod (hoewel sommige grappen niet door iedereen begrepen zullen worden). Interessant is dat Caesar in dit verhaal eigenlijk slechts een domme vechtersbaas blijkt te zijn; bij ieder probleem wil hij zijn troepen te hulp roepen.
Uderzo levert zoals gewoonlijk prima tekenwerk af, waarbij de aandachtige lezer zich kan vermaken met het opspeuren van karikaturen van Charlier, Goscinny, Laurel en Hardy, en Uderzo zelf.

Mickey Maandblad 4

Hierin de gebruikelijke portie Mickey Mouse verhalen, een zwart-wit strip getiteld Zwarte Wolf (overgenomen uit Pif) en het vervolg van HMS Cornwall door Peter de Smet. Mickey Maandblad zal in ieder geval tot en met december blijven verschijnen. Als het blad succesvol is zal er meer Nederlands werk in komen. Op het programma staan onder andere realistisch getekende verhalen van Dick Matena. Gezien het jeugdige publiek waarop wordt gemikt lijkt f 3,45 per nummer van 68 pagina's toch wel erg hoog gegrepen.

Boek van de maand

Het boek van de maand juni, 'Walt Disney - van Mickey Mouse tot Disneyland' blijkt niet zo goed verkocht te zijn als zijn voorgangers (bv. De Werelden van M.C. Escher). Lang niet alle boekhandels

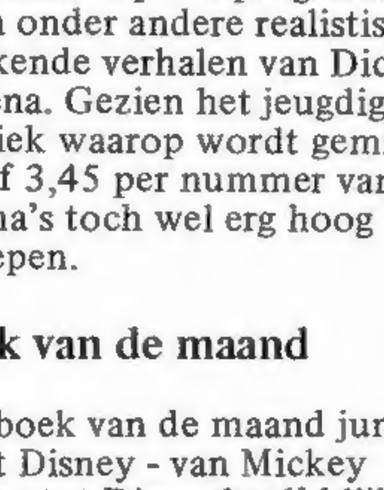

hebben hun totale voorraad kunnen slijten, dit ondanks een inderhaast ingelaste extra reclamecampagne in de landelijke dagbladen. Sommige boekhandels (bv. Voorhoeve en Dietrich in Rotterdam) zijn met meer dan 150 stuks blijven zitten.

Classics

Vrij ongemerkt brengt de firma Classics Lektuur een gestage stroom stripwerkjes op de markt, waarvan het grootste deel in de formaten 12 bij 17, en 17 bij 24 centimeter. We hebben de oogst van één maand weer eens bijgehouden):

Klein formaat (90 cent)
Commando Classics nr.37 Helden in de Lucht.
Romance Classics nr. 37 Liefde heeft voorrang.
Wild West Classics nr. 37 Verboden toegang voor vreemden.
Griezel Classics nr. 27 De Vervloeking.
Strijd Classics nr. 11140 (? !)
Wedloop met de Tijd.
Detective Classics nr. 37 Verdoemd Eiland.

Groter formaat
Tarzan nr. 12215, De Slavendrijvers (f 1,35)
Tarzan nr. 12216, De jacht op de Beestmannen van Opar (f 1,35)
Korak, de zoon van Tarzan nr. 2122, De boze Geest (f 1,35)
Korak, de zoon van Tarzan nr. 2123, De Maanaanbidders (f 1,35)
Korak, de zoon van Tarzan album nr. 9 (f 2,75).
Batman nr. 76. Batman met de schim (f 1,35)
Superman nr. 63, de man die Krypton verloochende (f 1,35)
Superboy nr. 5, in de greep van de Angst (f 1,–)
Durfal, de Man zonder vrees, Gevangen door de Uil (f 3,25)
Cupido nr. 46 (f 1,35)
Outlaw Kid, de man genaamd premie-havik (f 3,25)
Laurel en Hardy nr. 211 (f 1,35)
Ponyclub nr. 44 (f 1,50)

Afwijkende formaten
Starlet nr. 71 (f 1,65)
Tex Willer nr. 66, Geesten van de Woestijn (f 1,75)
Apenplaneet nr. 8 (f 2,50)

Persva

Onlangs verscheen in een oplage van 2000 stuks het boek 'D'ondergang van Persva'.

Tekeningen en opzet zijn van Alan de Geus, schaker Hans Böhm schreef de tekst die onder de tekeningen staat. Het geheel is van een meligheid waar je beroerd van wordt. Zowel in de tekeningen als in de tekst wordt de lezer voortdurend met geslachtsdelen om de oren geslagen. De tekst is bovendien weerzinwekkend studentikoos (zo erg las je het zelfs vroeger in de schoolkrant niet).
Tekenaar De Geus zegt (in de Schager Courant) dat hij porno zelf eigenlijk heel vervelend vindt. En dat gezegde is op dit werkje voortreffelijk van toepassing.
(Voor wie het toch wil lezen: f 6,– inclusief verzendkosten op postgiro 170.70.95 tnv A. de Geus, Brandaris 211, Zaandam).

Moskou

Bij Amsterdam Boek verscheen onlangs deel 4 uit de serie 'De Tweede Wereldoorlog in Strip' met de titel: 'Moskou, veldtocht naar Rusland'. Tekst en tekeningen zijn van Pierre Dupuis, oorspronkelijk uitgever was Hachette. Laat u niet misleiden door de voorkant van dit album. Alle delen van deze reeks hebben een overheersende kleur op het omslag *rood*. Het verschil zit hem in de zwarte opdruk en de illustratie.

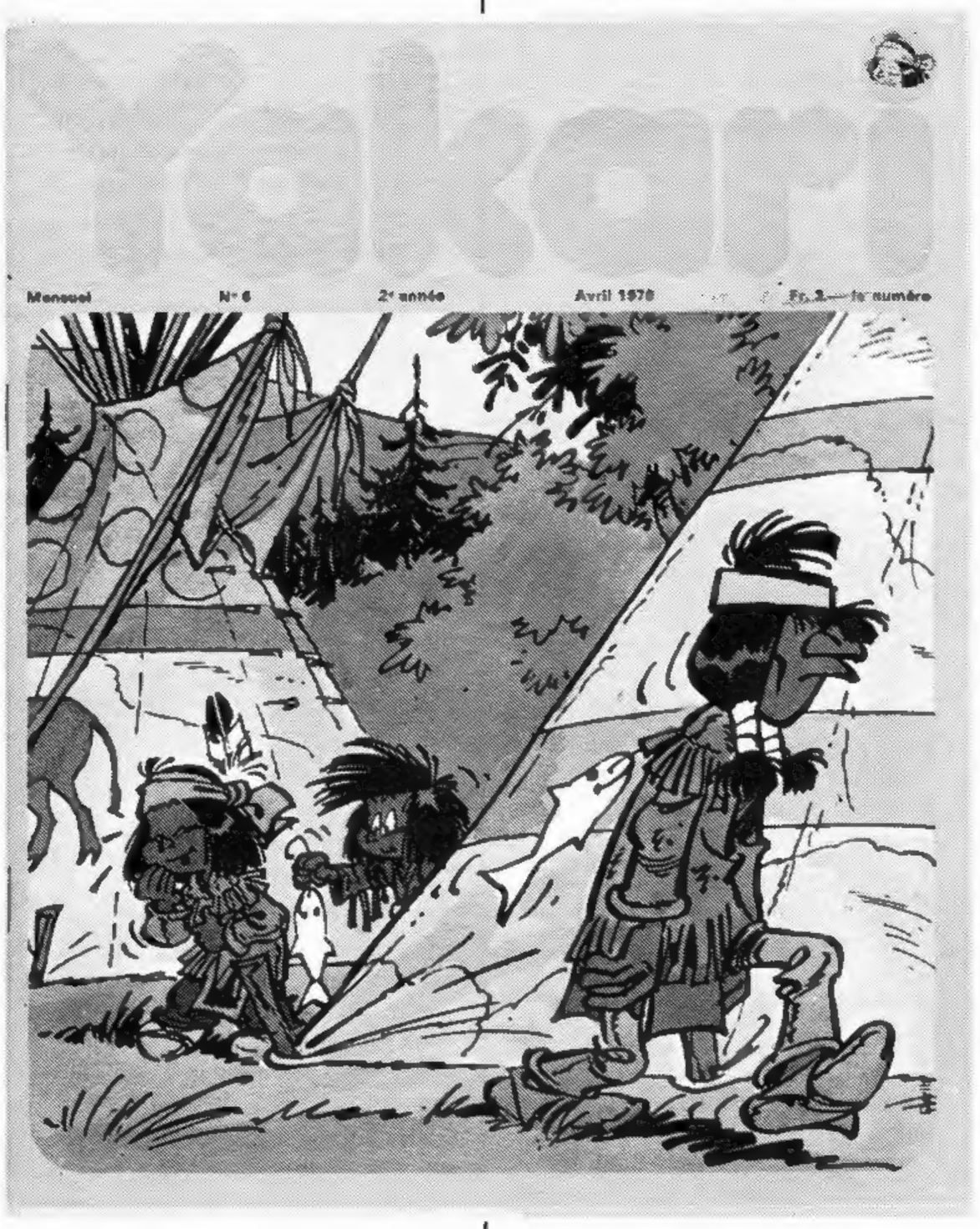

Yakari

In het Franstalig gedeelte van Zwitserland bestaat nu al ruim twee jaar het kleuterblad Yakari.
Dit tijdschrift (maandelijks, 32 bladzijden) bevat naast foto's en tekeningen van dieren, sprookjes en raadseltjes iedere maand vier beeldschone ingekleurde pagina's van de strip Yakari door Derib en Jobin. Het betreft nog niet eerder gepubliceerd werk. Adres: Postbus 599, 1001 Lausanne, Zwitserland.

Reizende striptentoonstelling van De Nederlandse Kunststichting

In 1973 besloot het Ministerie van CRM in haar reeks beeldende kunst kollekties een overzicht op te nemen van de gepubliceerde nederlandse strips. Deze kollektie werd door de Nederlandse Kunststichting voor expositie gereed gemaakt en is sinds najaar 1974 voor tentoonstelling beschikbaar. De tentoonstelling kan overal in Nederland door de Nederlandse Kunststichting verzorgd worden en bestaat uit een groot aantal panelen, maat 1 meter hoog bij 2 meter breed. Totale vloeroppervlak ca. 100 m2. Affiches en katalogi zijn eveneens aanwezig. De kosten voor het gebruik zijn f 150,– per week, de kosten van het transport zijn eveneens voor rekening van de gebruiker. De inrichting van de tentoonstelling geschiedt door de Ned. Kunststichting. Nadere informatie bij de Nederlandse Kunststichting, Oostelijke Handelskade 29, Amsterdam, tel. 020-228485.

Bob de Moor

In oktober komt er een herdruk van het eerste Barelli-album 'De raadselachtige Mr. Barelli' (Kuifjeweekblad 1950/51). Ook het tweede Barelliverhaal dat in 1951 in Kuifjeweekblad verscheen wordt voor een eerste albumuitgave gereedgemaakt ('Signor Barelli op Nusa-Penida')
In 1977 start De Moor met een nieuwe serie die eigenlijk een voortzetting van 'Cori de Scheepsjongen' is. Het eerste deel van deze reeks verschijnt in mei en is getiteld 'De onoverwinnelijke vloot'. Casterman zal elk jaar een deel in deze serie uitbrengen.
Prachtig oud werk dat, helaas met tekstaanpassing, herdrukt wordt is de reeks 'Nonkel Zigomar, Snoe en Snolleke'. Van deze reeks maakte De Moor tussen 1951 en 1956 voor 't Vrije Volksblad 15 verhalen, waarvan er maar 4 in albumvorm verschenen. De heruitgave wordt verzorgd door CISO (2 albums per jaar) en het eerste album wordt gepresenteerd in november '76 ter gelegenheid van de Boekenbeurs in Antwerpen.

Animation

Voor de 'echte' liefhebber is bij Allert de Lange, op het Damrak te Amsterdam het boek 'The Technique of Film Animation' verkrijgbaar. Het is geschreven door John Halas (de maker van Butterfly Ball) and Roger Manvell. Nu geen boek dat uitsluitend over Disney gaat, maar een zeer breed scala van tekenfilms en op goede wijze de achtergronden e.d. belicht. Een boek dat alleen het kijken (alhoewel jammer dat het zwart-wit is) al waard is. Grote namen als Disney, Richard Williams, Per Ahlin, Halas and Batchelor maar ook tekenfilms uit de Oostbloklanden, China etc.
De hoofdstukken zijn getiteld: Factors Governing Animation, The uses of Animation, Cartoon Animation, Other forms of Animation. Niet vergeten f 35,– mee te nemen als men naar Allert de Lange gaat.

Achille Talon Magazine

Zojuist verscheen nr. 6 van Achille Talon Magazine, uitgegeven door Dargaud. Dit blad rond Greg's Olivier Blunder maakt hiermee zijn eerste jaar vol. Met ingang van nr. 7 zal A.T.M. waarschijnlijk maandelijks gaan verschijnen. Inhoud van dit nummer: Jo Nuage en Kay MacCloud, door Dany, Papa Talon door Hachel, Leonard (avonturen 'om te lachen' over Leonardo da Vinci) door De Groot en Turk, Les Ahlalàààs van Derib, prehistorische avonturen van Ghour (door Aidans, in komische stijl onder pseudoniem Joke), Crouton door Claude Marin, een autorubriek door Dupa (ongesigneerd, omdat hij nog bij Kuifje onder contract staat. Greg imiteert Dupa's stijl, zegt het voorwoord), en natuurlijk Achille Talon door Greg. Van deze laatste is in de zes verschenen nummers maar weinig nieuw werk gepubliceerd. Het zijn voornamelijk herdrukken uit de Pilote Pockets en korte verhalen (ook wel voorplaten) uit Pilote. Totaal 84 bladzijden, 4 Franse francs of veertig Belgische. Formaat is hetzelfde als Mickey Maandblad. Dargaud Benelux, Rue Kindermans 3, 1050 Brussel, België.

Tabary

De avonturen van grootvizier Iznogoedh worden momenteel in Nederland nog schromelijk onderschat. Goscinny de tekstschrijver van deze strip heeft zich in een HP-interview ooit laten verleiden tot een breedsprakige lofzang omtrent deze strip, terwijl hij met andere strips en aktiviteiten wellicht meer beroemdheid heeft verworven. Over de tekenaar van Iznogoedh, de besnorde Tabary, die zijn carrière begon in het blad Vaillant was tot nog toe niet zo gek veel geschreven. Het is daarom extra fijn dat het tijdschrift SCHTROUMPF haar 29e nummer geheel aan Tabary heeft gewijd. In het 52 pagina's tellende tijdschrift zijn o.a. opgenomen: een voorwoord van Goscinny, een interview met Tabary, beschouwingen over zijn strips, artikelen over zijn activiteiten in verschillende tijdschriften en natuurlijk een uitmuntende bibliografie. Prijs in Frankrijk Ffr 10,–. In Nederland f 7,50.

Agent Corrigan

Aan de ene kant mogen we in Nederland niet mopperen met al die redelijk tot goed uitgegeven stripalbums. Geen flodderige kaftjes, geen krantepapier zoals in veel andere landen. Toch is het jammer dat daardoor een groot deel van goede Amerikaanse strips of herdrukken niet aan bod komen. Neem Italië of Spanje daar verschijnen praktisch alle 'golden oldies' uit Amerika met de regelmaat van de klok in boekjes met flodderkaft, maar ze verschijnen, terwijl de prijs hooguit f 1,25 is. In Spanje is men kortgeleden begonnen met de reeks SUPERCOMICS. Als eerste in deze reeks verscheen Jorge Y Fernando (Tim Yyler's Luck) van Lyman Young uit 1935. In deel 2 beleeft Mandrake zijn avonturen, in deel 3

HET EPPO THEATER
PRESENTEERT
DE KOMENDE WEKEN:
EEN NIEUWE AFLEVERING VAN OPA!
WAARIN UKKIE NOG STEEDS DE SCEPTER ZWAAIT IN HET BEJAARDEN TEHUIS EN DE DIREKTEUR IN ARTIS BEZOCHT WORDT
opa
IN NUMMER 39
IN NUMMER 40 ZIJN
DE LEUKEBROEDERS
WEER VAN DE PARTIJ. HET KLOOSTER IS DIT KEER GOED VOOR EEN
PLAAT-OPNAME!
IN NUMMER 41 KOMT DE DEREKTEUR TERUG IN HET BEJAARDENTEHUIS. HIJ WORDT DAAR NATUURLIJK WEER HARTELIJK ONVANGEN DOOR OPA EN ZIJN MAKKERS
leuke-broeders
EN VERDER IS ONS TER ORE GEKOMEN DAT IN NUMMER 42
TRUUS
EEN CENTRALE ROL SCHIJNT TE SPELEN IN EEN NIEUW VERHAAL VAN
DE GENERAAL!
HO, HO, HO.
EPPO
EEN MACHTIG SPEKTAKEL!
de generaal
RESERVERINGEN VOOR DEZE VOORSTELLINGEN
POSTBUS 6003
HAARLEM

is Secret Agent Corrigan van Al Williamson in 2 komplete verhalen druk in de weer, in deel 4 opnieuw Tim Tyler, in deel 5 opnieuw Mandrake van Lee Falk. Prijs per deel 30 peseta's (ongeveer een gulden). Uitgegeven door Garbo Editorial, S.A. Plaza de Castilla nr. 3, 2e Barcelona 1, en zoals zovele strips gedistribueerd door Edipress Barcelona.

Mordillo

'Nadat God de wereld geschapen had schiep hij man en vrouw. Om een en ander voor de ondergang te behouden vond hij de humor uit' is één van de uitspraken van de briljante Argentijnse cartoonist Guillermo Mordillo. Uitgeverij Ef & Ef bracht een groot formaat album van deze wereldberoemde humorist uit onder de titel: 'Cartoons/Opus 1'. Het zijn variaties in kleur en zwartwit op het thema mens (en andere verschijnselen in het ondermaanse). En wie ooit cartoons van Mordillo heeft gezien weet hoe zijn kijk op de mens is: bolle mensjes met bolle buiken, bolle hoofden, bolle neuzen en spillebenen die van de wereld een bizar en grotesk geheel maken. De maan wordt gevangen met een lasso, hinderlijk in de weg staande autootjes worden het ravijn ingestort en stripteasedanseressen blijken opblaasbare poppen te zijn of in actie te komen door aan een touwtje te trekken. De realiteit wordt met het onmogelijke vermengd en wat overblijft is een lachwekkende chaos. De prijs voor het stevig gebonden album is niet gering: f 29,90 maar het is subliem. Bij uitgeverij Ef & Ef (Thorn) zijn tevens 5 supermallotige wensfilmboekjes verschenen. Prijs f 2,95 per stuk. De groep Mordillo bewonderaars neemt in een razend tempo toe. Terecht (KdB)

Snoopy

Verwaand, egoïstisch, vraatzuchtig en professioneel dagdromer, dat is Snoopy de onweerstaanbare Beagle uit de kleine wereld van de Peanuts. Snoopy's hartstochten en

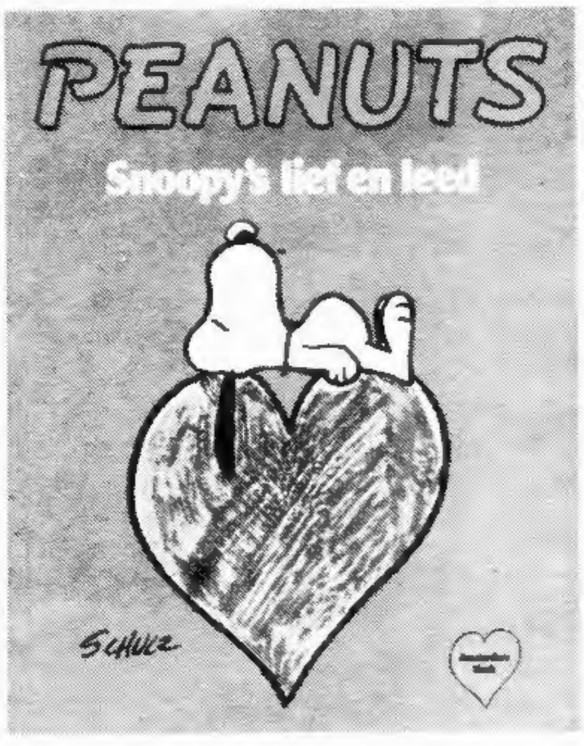

hartsaangelegenheden zijn enige tijd geleden onder de titel 'Les Amours de Snoopy' verschenen bij uitgeverij Hachette. Het is een door Henri Filippini gemaakte keus uit de kleurige amerikaanse zondagstrips die uit 8 in plaats van 3 tekeningen bestaan. Het enige nadeel van de Hachette uitgave is dat op enkele pagina's de tekeningen omgewisseld zijn, met een meer dan noodlottig gevolg voor de sterk opgebouwde gags. Deze grove fout is gelukkig goedgemaakt door uitgeverij Amsterdam Boek die het 48 pagina's tellende album, in een Nederlandse vertaling van Kees de Bree, onder de titel 'Snoopy's lief en leed' kortgeleden op de markt bracht. In dit album is Snoopy onder meer wereldberoemd schrijver, ijshockeyspeler, wijsgeer, visser, onverschillig persoon met zonnebril en zorgzaam beschermer van zijn wankel vliegende gevederde vriend Woodstock. Eindelijk een uitgave van Nederlandse bodem waarin de Peanuts 'featuring Snoopy' eens goed tot hun recht komen. Uitg. Amsterdam Boek, Amsterdam. Prijs f 4,95.

Moebius

In het werkelijk schitterende franse magazine Metal Hurlant publiceert Moebius alias Giraud al vanaf het 1e nummer een kleurrijke science fiction strip, waarmee voor hem een lang gekoesterde wens is uitgekomen. Aan het begin van zijn carrière kreeg hij geen ruimte om naast zijn Blueberry verhalen ook iets aan SF te doen. Zo'n lange periode cowboystrips tekenen zonder dat het sporen achterlaat is natuurlijk een onwaarschijnlijk iets. En als je de, overigens prachtig getekende, science fiction verhalen van Moebius eens een paar keer doorkijkt (er valt alleen te kijken niets te lezen) dan zie je steeds meer elementen uit zijn vroegere cowboystrips. De ruimtemannen krijgen wel vreemde helmen op maar het is van het soort zeemleer waarvan indianenbroeken zijn gemaakt, en hun gespannen gezichten vertonen de ontberingen en de stoppelbaarden die Giraud's held Blueberry juist tot zo'n beroemde stripfiguur maakten. Ook de bodemgesteldheid van de vreemde planeten doet bijzonder veel denken aan de woestijnen waarin Blueberry zo menig dorstig uur doorgebracht heeft. Verder wijkt Giraud (Moebius) wat fantasie betreft nauwelijks af van de gemiddelde SF-schrijver of tekenaar. Dat wil zeggen dat hij zijn heelallen ook bevolkt met pré-historische monsters (reuzenvleermuizen) en middeleeuwse ridders die op elkaainhakken. Tot slot is hij duidelijk beïnvloed door

professor pi

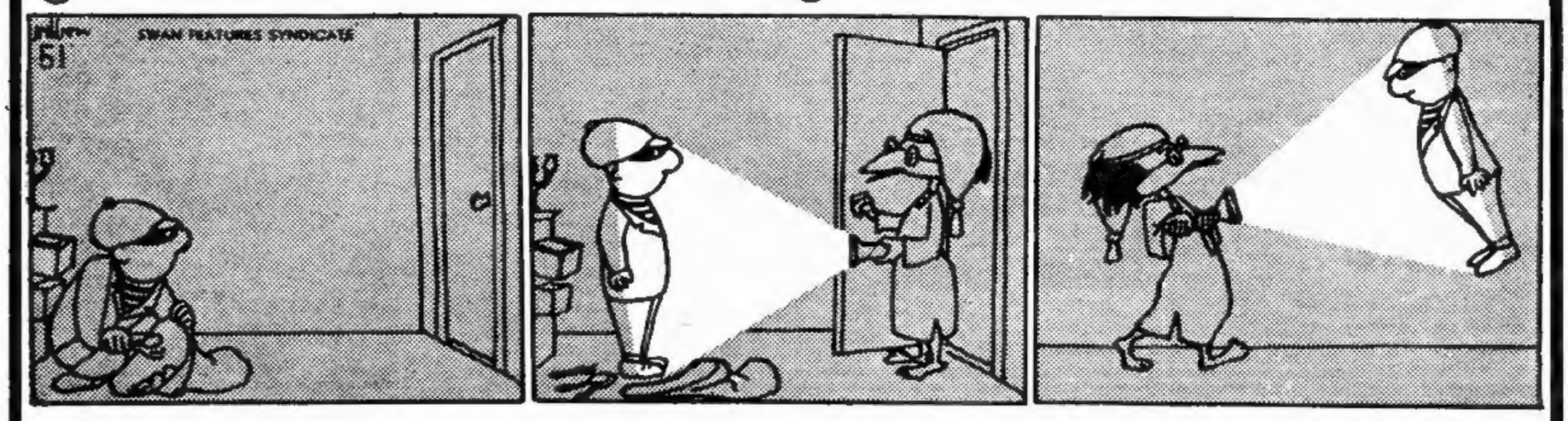

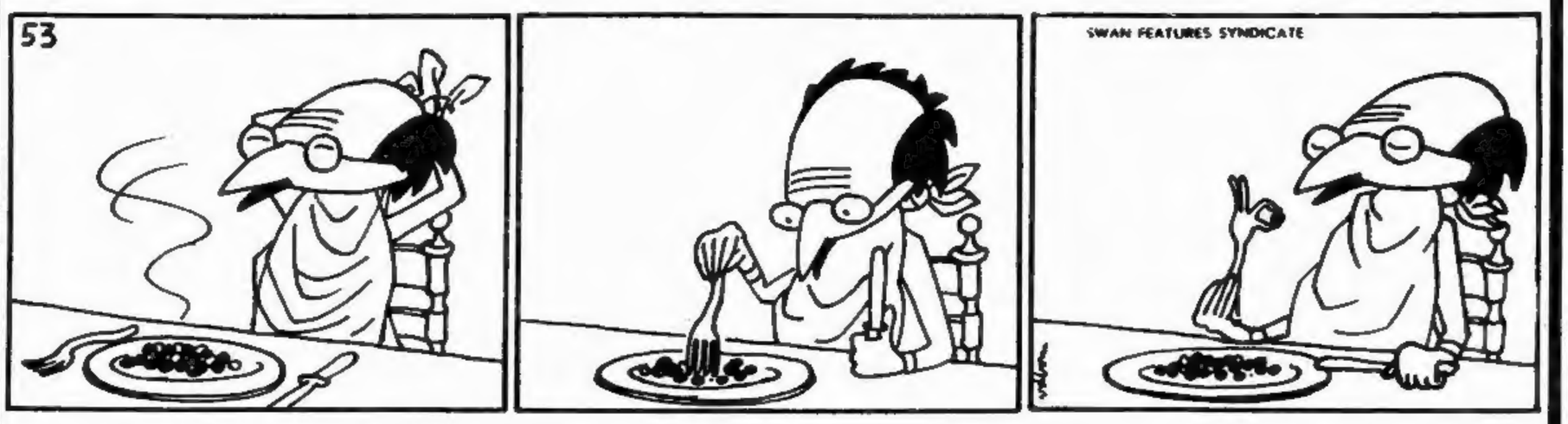

simpelman

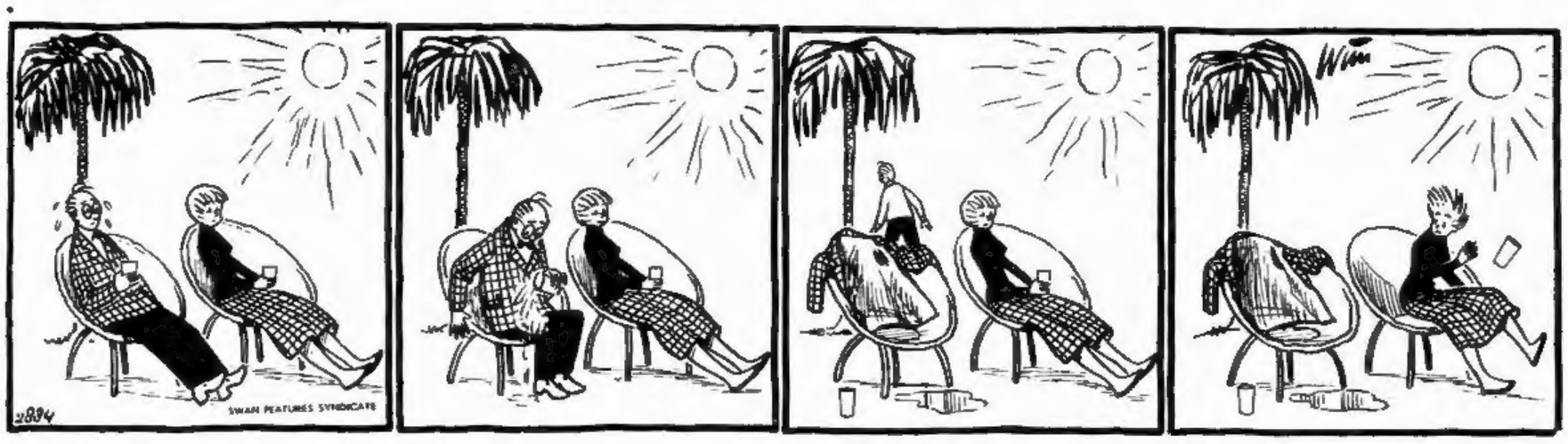

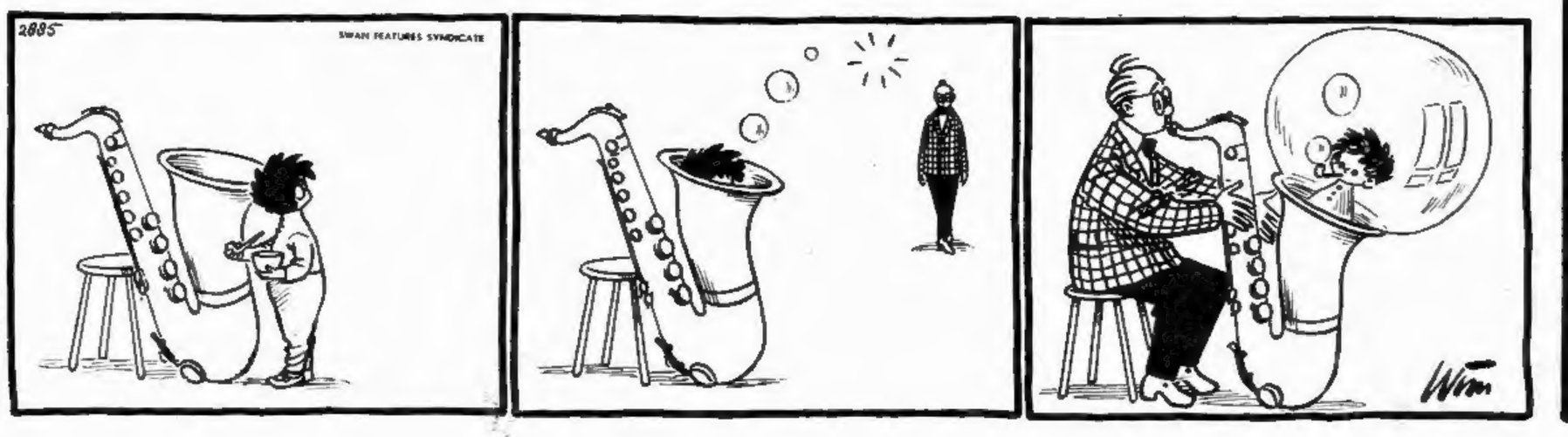

Druillet en Corben en toch heeft zijn strip iets aparts. Moebius houdt zijn tekeningen redelijk open en overlaadt ze, in tegenstelling tot Druillet, niet met buitensporige hoeveelheden details. Het is allemaal wat cleaner. En dat komt natuurlijk voor een groot deel door het ontbreken van tekst. Een leuk probleem voor de mensen die vinden dat een strip alleen een strip is als tekeningen gecombineerd zijn met tekst. Hoe dan ook, het is mooi getekend en lekker om te zien. De verhalen uit Metal Hurlant zijn nu gebundeld in een hard cover-uitgave door uitg. Les Humanoides Associes. Het boek is onderverdeeld in 4 hoofdstukken: 1. Arzach; 2. Harzak; 3. Arzak; 4. Harzakc en om het geheel wat klankrijker te maken heeft het de titel ARZACH. Prijs van dit luxe uitgegeven kleurenalbum f 19,50. Indien besteld bij importeur Paranoia, f 1,25 portokosten toevoegen. T.a.v. Paranoia, Laren (N.H.), Postgiro 2069168. (KdB).

Upside down/Onderste boven

Enkele jaren geleden verscheen bij Real Free Press een mooie uitgave van een in het vergeetboek geraakte kunstenaar Gustave Verbeek. In 1903 tekende hij voor de New York Herald een strip die je gewoon kon lezen en vervolgens verder kon lezen als je de strip omkeerde. Een ongelooflijk staaltje van vindingrijkheid en precisie. In Stripschrift 49/50 is er een heel artikel aan deze kunstige strip gewijd. Erven Thomas Rap heeft de strip nu in een Nederlandse vertaling uitgegeven en dat is voor de mensen die het amerikaans minder gemakkelijk lezen dan hun moedertaal een prijzenswaardig initiatief. 'The incredible upside downs' heet nu 'Niet te geloven ondersteboven' en de vrouwelijke hoofdrolspeelster Lady Lovekins is nu juffer Lovekins geworden. Het is even wennen, maar verder niets dan goed over deze strip uit het begin van deze eeuw.

STRIPSCHRIFT IN OKTOBER:

- **ROBBEDOES WEEKBLAD**
- **30 JAAR KUIFJE WEEKBLAD**
- **KRESSE'S VIDOCQ**
- **POGO, SIMPELMAN, PI**

ETC. ETC. ETC.